

Doanh Nhân Sáng Tạo

Chương 1 - Không Phải Một Cuốn Sách Về Thành Công

Điều cuốn sách này không nói

Tôi không viết cuốn này để bạn trở nên chuyện ấy hơn. Tôi cũng không viết để bạn tìm ra một phương pháp, một bước đi, hay một chiến lược nào cả. Nếu bạn đang tìm kiếm những thứ đó, đây có thể không phải nơi bạn muốn ở lại.

Tôi đã làm kinh doanh đủ lâu để biết rằng chuyện ấy là một từ mà nhiều người dùng mà không biết mình đang nói về điều gì. Nó trở thành cái đích mà mọi hành động đều hướng tới, trở thành thước đo cho mọi quyết định, và dần dần, nó trở thành cái bóng bao trùm lên tất cả những gì ta làm mà ta không nhận ra. Tôi đã thấy những người đuổi theo thành công như đuổi theo một cái bóng. Họ chạy càng nhanh, cái bóng càng xa. Và khi họ dừng lại, họ nhận ra rằng cái họ đuổi theo không bao giờ ở đó để bắt. Nó chỉ là phản chiếu của ánh nhìn trên tường.

Tôi đã từng ngồi trong những buổi tiệc của giới kinh doanh. Mọi người bắt tay, trao danh thiếp, nói về doanh thu, về thị trường, về những thương vụ sắp tới. Và tôi nhìn họ, nhìn những nụ cười, những cái gật đầu, những ly rượu nâng lên, và tôi tự hỏi: có bao nhiêu người ở đây thực sự biết mình đang làm gì? Không phải biết công việc. Mà biết lý do. Biết tại sao. Và câu hỏi tại sao đó, khi nó đến, thường làm im lặng cả một phòng đầy người đang nói.

Tôi đã thấy một người đàn ông đứng trước cửa sổ văn phòng cao tầng, nhìn ra thành phố về đêm. Anh ta đã đạt được mọi thứ mà người ta nói là chuyện ấy. Nhưng anh ta đứng đó một mình, lúc mười một giờ đêm, và tôi biết anh ta đang hỏi câu hỏi mà không ai trong phòng họp ban ngày dám hỏi: tất cả những thứ này có ý nghĩa gì không? Không phải ý nghĩa cho người khác. Mà ý nghĩa cho anh ta. Và câu hỏi đó, khi nó đến, không mang theo câu trả lời. Nó mang theo sự trống rỗng. Và sự trống rỗng đó làm anh ta sợ hơn bất kỳ con số kinh doanh nào.

Tôi đã gặp một người phụ nữ khởi nghiệp lần thứ ba. Cô ấy nói với tôi rằng cô đã bán hai công ty trước đó, mỗi công ty với giá cao hơn cái trước. Nhưng cô không cười khi nói điều đó. Cô nói như thể đang đọc một báo cáo về người khác. Tôi hỏi cô cảm thấy thế nào. Cô im lặng một lúc rồi nói: tôi không biết. Ba từ đó, khi cô nói ra, mang theo một trọng lượng mà rất ít người trong kinh doanh dám mang. Tôi không biết mình là ai nếu không phải người khởi nghiệp. Tôi không biết mình là gì nếu không có công ty. Và cô nói điều đó không phải để than vãn. Cô nói vì cô đã nhìn thấy điều gì đó mà rất ít người nhìn thấy: rằng chuyện ấy có thể trở thành một cái vỏ. Và bên trong cái vỏ đó, có thể trống không.

Nhưng cuốn sách này không nói về điều đó. Ít nhất là không theo cách mà mọi người mong đợi.

Đây là một cuốn sách về sáng tạo

Đây là một cuốn sách về sáng tạo. Không phải sáng tạo như một kỹ năng để học, không phải như một tài sản để sở hữu, và chắc chắn không phải như một công cụ để đạt được những gì bạn muốn. Sáng tạo, trong ngữ cảnh tôi muốn nói, là một cách hiện diện với công việc mà không cần bảo đảm bất kỳ điều gì.

Tôi đã nhìn thấy nhiều người làm kinh doanh. Có những người xây dựng doanh nghiệp lớn, có những người mất tất cả, và có những người ở giữa hai thái cực đó mà không biết mình đang ở đâu. Nhưng điều làm tôi chú ý không phải những con số, những hợp đồng, hay những bước ngoặt kinh tế. Điều làm tôi chú ý là khoảnh khắc mà một người nào đó ngừng lại, thực sự ngừng lại, và nhìn lại những gì mình đang làm, và trong khoảnh khắc đó, họ nhận ra mình không biết mình đang làm gì.

Khoảnh khắc đó rất hiếm. Vì hầu hết mọi người không ngừng lại. Họ chạy. Họ chạy vì sợ bị tụt lại, sợ mất cơ hội, sợ nhìn thấy điều gì đó mình không muốn nhìn. Và cái tôi muốn viết trong cuốn sách này chính là những gì xảy ra nếu họ ngừng lại. Không phải để tìm ra câu trả lời. Mà để sống trong câu hỏi.

Tôi đã thấy một người đàn ông ngồi trong quán cà phê lúc nửa đêm. Anh ta mặc vest, cà vạt lỏng, mắt nhìn vào ly cà phê đã nguội. Anh ta không đọc gì, không nhắn tin cho ai. Anh ta chỉ ngồi đó. Và tôi biết, dù không nói chuyện với anh ta, rằng anh ta đang ở trong một khoảnh khắc mà rất ít người trong kinh doanh dám ở. Khoảnh khắc mà anh ta không biết mình đang làm gì. Không phải vì anh ta không hiểu công việc. Mà vì anh ta hiểu quá rõ, và điều anh ta hiểu làm anh ta ngừng lại.

Tôi không hỏi anh ta đang nghĩ gì. Tôi cũng không nói chuyện với anh ta. Tôi chỉ ngồi ở bàn bên cạnh, uống cà phê của mình, và cảm thấy một sự đồng cảm không cần lời. Bởi vì tôi cũng đã ở trong khoảnh khắc đó. Nhiều lần. Và mỗi lần, tôi đều cảm thấy cô độc. Không phải vì không có ai xung quanh. Mà vì không ai xung quanh hiểu rằng tôi đang ở đó.

Tôi đã từng ngồi trong một cuộc họp kéo dài bốn tiếng. Mọi người tranh luận về chiến lược, về đối thủ, về thị trường. Và tôi ngồi đó, nhìn họ, và tự hỏi: chúng ta đang tranh luận về cái gì? Không phải câu hỏi không hiểu nội dung. Mà câu hỏi về động lực. Tại sao chúng ta cần thắng? Tại sao chúng ta cần lớn hơn? Tại sao chúng ta cần nhiều hơn? Và tôi nhận ra rằng trong phòng họp đó, rất ít người đặt câu hỏi đó. Họ chỉ đặt câu hỏi: làm thế nào để thắng? Làm thế nào để lớn hơn? Làm thế nào để nhiều hơn? Và sự khác biệt giữa hai loại câu hỏi đó là tất cả.

Tôi không phải một chuyên gia

Tôi không phải một chuyên gia. Tôi không có bằng chứng nào để đưa ra một luận điểm. Tôi chỉ có những gì tôi đã thấy, đã sống, và đã nhận ra rằng mình hiểu sai trong suốt một thời gian dài. Và điều tôi nhận ra không phải một kiến thức mới. Nó chỉ là một sự tỉnh lặng mà tôi đã mất thời gian rất lâu để tìm lại.

Kinh doanh, với tôi, không còn là một trò chơi để thắng. Nó là một cách tiếp xúc với thế giới. Một cách mà qua đó, ta không chỉ tạo ra sản phẩm hay dịch vụ, mà ta tạo ra chính mình, hoặc ít nhất, ta có cơ hội nhìn thấy mình đang tạo ra cái gì.

Tôi đã làm nhiều việc trong đời. Tôi đã xây dựng, đã phá bỏ, đã khởi nghiệp, đã đóng cửa, đã thuê người, đã sa thải, đã ký hợp đồng, đã kiện tụng, đã được ca ngợi, đã bị chỉ trích. Và sau tất cả những điều đó, tôi nhận ra rằng không có cái nào trong số đó là điểm đến. Chúng chỉ là những bước đi. Và tôi đã dành quá nhiều thời gian để nghĩ rằng mình đang đi đến đâu, thay vì để ý rằng mình đang đi như thế nào.

Cách đi đó, dù đi đến đâu, là điều thực sự quan trọng. Không phải đích đến. Không phải chuyện ấy. Không phải số tiền cuối cùng. Mà là cách bạn đi. Là liệu bạn có nhìn xung quanh khi đi. Liệu bạn có dừng lại khi cần. Liệu bạn có nghe thấy tiếng của mình giữa tất cả những tiếng ồn.

Tôi đã từng nghĩ rằng mình cần một kế hoạch. Một bản đồ. Một danh sách các mục tiêu. Và tôi đã có tất cả những thứ đó. Nhưng tôi nhận ra rằng kế hoạch không phải là điều quan trọng. Quan trọng là liệu bạn có còn nhìn thấy mình khi đang thực hiện kế hoạch đó không. Hay bạn đã biến thành một phần của kế hoạch. Một bánh răng trong cỗ máy mà chính bạn đã tạo ra.

Tôi đã từng làm việc với một người rất tài giỏi. Anh ta có thể giải quyết mọi vấn đề kinh doanh. Anh ta có thể nhìn một báo cáo tài chính và nói chính xác điều gì đang sai. Anh ta có thể đàm phán với bất kỳ ai và đạt được điều mình muốn. Nhưng một hôm, anh ta gọi điện cho tôi lúc nửa đêm và nói: tôi không biết mình đang làm gì nữa. Không phải vì anh ta mất khả năng. Mà vì anh ta nhìn thấy rằng khả năng đó không còn ý nghĩa gì với anh ta nữa. Anh ta đã trở thành một người giỏi giải quyết vấn đề, nhưng anh ta không còn là người đặt ra câu hỏi.

Nếu bạn đã từng tự hỏi

Nếu bạn mong đợi những câu chuyện về người vượt qua khó khăn để đạt điểm cao nhất, bạn sẽ thất vọng. Nếu bạn mong đợi những bí quyết giúp bạn vượt trội hơn đối thủ, đây không phải nơi dành cho bạn. Nhưng nếu bạn đã từng có một khoảnh khắc, dù ngắn ngủi, ngồi một mình trong văn phòng, trong quán cà phê, hay trên chuyến bay muộn, và tự hỏi: mình đang làm cái gì vậy? thì có lẽ cuốn sách này viết cho bạn.

Không phải vì tôi có câu trả lời. Mà vì tôi cũng đang ở trong câu hỏi đó.

Tôi nhớ một lần tôi ngồi một mình trong văn phòng lúc hai giờ sáng. Mọi người đã về từ lâu. Đèn hành lang vẫn sáng nhưng không có tiếng động. Tôi nhìn vào màn hình máy tính, nhìn vào những con số, những biểu đồ, những email, và tôi tự hỏi: tất cả những thứ này để làm gì? Không phải vì tôi không biết công việc của mình. Mà vì tôi biết quá rõ, và điều tôi biết làm tôi thấy trống rỗng.

Trống rỗng đó không phải thiếu hụt. Nó là một trạng thái mà trong đó, mọi thứ bạn từng nghĩ là quan trọng đều không còn giá trị. Không phải vì chúng vô giá trị. Mà vì bạn nhận ra rằng bạn đã gán giá trị cho chúng mà không hỏi tại sao.

Và câu hỏi tại sao đó, khi nó đến, không mang theo câu trả lời. Nó mang theo sự im lặng. Và trong sự im lặng đó, nếu bạn đủ can đảm để ở lại, bạn sẽ thấy một điều gì đó mà rất ít người trong kinh doanh nói về. Bạn sẽ thấy rằng công việc của bạn, dù là gì, không phải cái đích. Nó chỉ là cách bạn tiếp xúc với thế giới. Và cách tiếp xúc đó có thể đúng, có thể sai, nhưng quan trọng hơn, nó có thể có ý thức hoặc không có ý thức.

Và điều tôi muốn viết trong cuốn sách này chính là ý thức đó. Không phải như một lý thuyết. Mà như một sự chứng kiến.

Những gì còn lại khi thành công ra đi

Tôi đã từng nghĩ rằng chuyện ấy sẽ mang lại sự tự do. Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi đạt được những gì mình đặt ra, tôi sẽ cảm thấy nhẹ nhõm. Nhưng tôi đã thấy rằng thành công không mang lại sự tự do. Nó mang lại những gì bạn đã đánh đổi để có nó. Và nếu bạn không biết mình đã đánh đổi gì, bạn sẽ cảm thấy trống rỗng ngay cả khi đang đứng trên đỉnh cao nhất.

Tôi nhớ một người bạn đã bán công ty của mình với giá rất cao. Anh ta có tiền. Có thời gian. Có tự do. Nhưng anh ta không có gì để làm. Và cái không có gì để làm đó đau hơn cái không có tiền rất nhiều. Vì khi bạn không có tiền, bạn còn có mục tiêu. Khi bạn không có mục tiêu, bạn còn có gì?

Anh ta đã từng gọi điện cho tôi lúc ba giờ sáng. Không phải vì có chuyện gì khẩn cấp. Mà vì anh ta thức. Và anh ta không biết tại sao mình thức. Và anh ta không biết cần làm gì với sự thức đó. Tôi nghe anh ta nói về những thứ anh ta đã đạt được. Và tôi nghe thấy sự trống rỗng trong giọng anh ta. Không phải vì anh ta không biết ơn. Mà vì anh ta không biết mình là ai nữa.

Tôi đã từng nhìn thấy một người đàn ông khác, già hơn, ngồi trên băng ghế công viên lúc sáu giờ sáng. Ông ta mặc đồ thể thao, đã ngừng chạy, đang thở hổn hển. Ông nhìn ra hồ nước và tôi hỏi ông đang nghĩ gì. Ông nói: tôi đã chạy ba mươi năm. Tôi đã chạy để khỏe, để trẻ, để sống lâu. Và hôm nay tôi dừng lại, và tôi nhận ra rằng tôi không biết mình đang chạy khỏi cái gì. Ông nói điều đó với một nụ cười buồn. Không phải nụ cười của sự đau khổ. Mà là nụ cười của người vừa nhìn thấy một điều gì đó mà mình đã tránh né quá lâu.

Đó là điều tôi muốn nói trong cuốn sách này. Không phải cách để tránh điều đó. Mà cách để nhìn thấy nó. Và khi bạn nhìn thấy nó, bạn có thể chọn. Không phải chọn để tránh. Mà chọn để sống cùng.

Cuốn sách này viết cho ai

Tôi không viết cho những người đã tìm thấy câu trả lời. Tôi viết cho những người đang ở trong câu hỏi. Và câu hỏi đó không phải yếu đuối. Nó là mạnh mẽ. Nó là nơi mà mọi điều thực sự quan trọng bắt đầu.

Nếu bạn đang đọc những dòng này và cảm thấy rằng có điều gì đó trong bạn đang gật đầu, dù không hiểu tại sao, thì có lẽ bạn cũng đã ở trong câu hỏi đó. Và tôi không có gì để khuyên bạn. Tôi chỉ có thể nói: tôi cũng ở đó. Và đôi khi, việc biết rằng mình không cô độc trong câu hỏi đó đã đủ.

Chương 2 - Sáng Tạo Không Bắt Đầu Từ Ý Tưởng

Mọi người nói sai về ý tưởng

Mọi người nói sáng tạo bắt đầu từ ý tưởng. Họ nói như thể ý tưởng là một hạt giống rơi vào đầu mình từ nơi nào đó, và việc của ta là trồng nó cho nó lớn. Nhưng tôi đã thấy điều đó không đúng. Ít nhất là không đúng với tôi.

Ý tưởng không đến từ một nơi nào cả. Ý tưởng đến từ một nơi trống rỗng. Và cái trống rỗng đó không phải thiếu hụt, nó là một dạng kiến trúc. Nó là không gian mà họ phải xây dựng, không phải bằng vật liệu, mà bằng sự tĩnh lặng.

Tôi đã nghe nhiều người nói về brainstorming, về mind mapping, về các kỹ thuật để tạo ra ý tưởng. Họ nói như thể ý tưởng là một thứ có thể sản xuất theo yêu cầu. Nhưng tôi đã thử những kỹ thuật đó. Tôi đã ngồi trong các phòng họp với bút marker và giấy trắng. Tôi đã vẽ sơ đồ, đã liệt kê, đã phân loại, đã kết nối. Và sau tất cả, tôi có những ý tưởng. Nhưng chúng đều có một điểm chung: chúng không phải của tôi. Chúng là sản phẩm của quá trình. Và sản phẩm của quá trình thường không có hồn.

Tôi đã từng ngồi trong một buổi workshop sáng tạo. Người hướng dẫn yêu cầu chúng tôi viết mười ý tưởng trong năm phút. Mọi người viết. Giấy được dán lên tường. Có những ý tưởng hay. Có những ý tưởng lạ. Nhưng khi buổi workshop kết thúc, không ai làm gì với những ý tưởng đó. Chúng nằm trên tường một lúc, rồi bị gỡ xuống, rồi bị vứt đi. Và tôi tự hỏi: ý tưởng được tạo ra trong áp lực có phải ý tưởng không? Hay đó chỉ là phản xạ? Phản xạ của não bộ trước một kích thích. Và phản xạ không phải sáng tạo.

Tôi đã từng đọc những cuốn sách về sáng tạo. Chúng đều nói về quy trình: bước một, bước hai, bước ba. Làm thế này, làm thế kia. Và tôi đã thử theo. Tôi đã làm đúng mọi bước. Nhưng kết quả không phải sáng tạo. Kết quả là một sản phẩm giống sáng tạo nhưng không có nhịp thở. Như một búp bê trông giống người nhưng không sống.

Những ngày đầu tôi đi tìm ý tưởng

Tôi nhớ những ngày đầu làm kinh doanh. Tôi nghĩ rằng mình cần một ý tưởng lớn. Một ý tưởng hay. Một ý tưởng mà khi nói ra, mọi người sẽ gật gù và nói: cái này chắc chắn chuyện ấy. Tôi đã mất nhiều tháng, có lẽ là nhiều năm, để tìm ý tưởng đó. Tôi đọc sách, đi hỏi ý kiến, tham gia các buổi họp, ghi chép vào sổ, vẽ sơ đồ, lập kế hoạch. Và mỗi ý tưởng tôi tìm thấy đều có một cái gì đó sai. Hoặc thị trường nhỏ quá, hoặc đối thủ nhiều quá, hoặc tôi không đủ nguồn lực.

Bây giờ tôi hiểu rằng tôi không tìm thấy ý tưởng nào vì tôi chưa sẵn sàng để nhìn. Tôi đang nhìn bằng cái đầu muốn tìm ý tưởng, chứ không phải bằng cái đầu có thể nhìn thấy.

Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi đọc đủ nhiều sách, gặp đủ nhiều người, đi đủ nhiều nơi, thì ý tưởng sẽ đến. Nhưng tôi đã làm tất cả những điều đó, và ý tưởng không đến. Ít nhất là không phải ý tưởng thực sự. Những ý tưởng tôi có được đều là sự kết hợp của những gì tôi đã đọc, đã nghe, đã thấy. Chúng không phải của tôi. Chúng là của người khác, được xào trộn lại.

Tôi nhớ một buổi tối tôi ngồi một mình trong quán cà phê. Tôi mang theo cuốn sổ ghi chép đầy những ý tưởng. Mỗi trang là một ý tưởng mà tôi đã nghĩ là tốt vào lúc nào đó. Tôi lật từng trang. Và tôi thấy rằng không có cái nào trong số đó làm tôi rung động nữa. Không phải vì chúng tồi. Mà vì chúng không phải của tôi. Chúng là của những người tôi đã đọc, của những người tôi đã gặp, của những cuốn sách tôi đã lướt qua.

Sáng tạo là không gian, không phải sở hữu

Sáng tạo không phải quá trình có ý tưởng rồi thực hiện nó. Sáng tạo là quá trình mà trong đó, bạn để cho mình ở trong một trạng thái mà ý tưởng có thể xuất hiện, hoặc không xuất hiện, mà bạn không bị ảnh hưởng.

Tôi biết một người làm kinh doanh. Anh ấy xây dựng một công ty rất chuyên nghiệp theo định nghĩa thông thường. Anh có nhiều nhân viên, doanh thu lớn, văn phòng đẹp. Và một hôm, anh nói với tôi rằng anh không biết vì sao mình bắt đầu công ty đó. Không phải vì anh không nhớ. Mà vì anh nhớ, và anh thấy rằng lúc đó anh không thực sự chọn. Anh chỉ phản ứng. Phản ứng với nỗi sợ bị bỏ lỡ, phản ứng với áp lực của gia đình, phản ứng với hình ảnh thành công mà anh đã ngắm nhìn từ nhỏ.

Anh nói điều đó không phải để than vãn. Anh nói vì anh đã nhìn thấy điều gì đó mà rất ít người trong vị trí của anh nhìn thấy: rằng công ty của anh, dù lớn thế nào, cũng chỉ là một cách anh đã chọn để không nhìn thấy mình.

Tôi hỏi anh: vậy anh sẽ làm gì bây giờ? Anh nói anh không biết. Và trong câu trả lời đó, tôi thấy một sự tự do mà rất ít người có. Sự tự do của việc không biết. Sự tự do của việc không cần biết.

Ý tưởng là sản phẩm, không phải nguồn

Tôi không nói rằng mọi doanh nghiệp đều như vậy. Tôi chỉ nói rằng có một khả năng: rằng chúng ta dùng kinh doanh để chạy trốn điều gì đó, và sự chạy trốn đó được gọi là sáng tạo.

Nhưng sáng tạo thực sự là gì? Tôi không biết. Tôi chỉ biết rằng nó không có liên quan nhiều đến ý tưởng. Ý tưởng là sản phẩm của sáng tạo, không phải nguồn của nó. Nguồn của nó nằm ở chỗ nào đó sâu hơn, ở nơi mà bạn không thể diễn tả bằng ngôn từ. Nó ở trong cách bạn nhìn một vấn đề mà không cần giải quyết nó. Trong cách bạn ngồi bên cạnh một người mà không cần thuyết phục họ. Trong cách bạn đứng nhìn một thứ không hoạt động mà không vội vàng sửa nó.

Tôi đã từng đi qua một công viên và thấy một người đang vẽ. Anh ta không vẽ gì cụ thể. Anh ta chỉ đang phác thảo những đường nét trên giấy. Tôi hỏi anh ta đang vẽ gì. Anh ta nói anh không biết. Anh ta nói anh chỉ đang để bút chì di chuyển. Và trong sự di chuyển đó, đôi khi một hình dạng xuất hiện. Không phải vì anh ta tìm nó. Mà vì nó tự xuất hiện.

Tôi nghĩ sáng tạo cũng như vậy. Không phải vì bạn tìm ý tưởng. Mà vì bạn tạo ra một không gian mà ý tưởng có thể xuất hiện. Và không gian đó không phải một phòng họp. Không phải một buổi brainstorming. Nó là một trạng thái bên trong.

Im lặng trong cuộc họp

Tôi đã từng ngồi trong một cuộc họp mà mọi người đang tranh cãi về hướng đi của sản phẩm. Mọi người đều có ý kiến, đều có dữ liệu, đều có lý lẽ. Và tôi ngồi đó, không nói gì, vì tôi biết rằng mình không có câu trả lời. Và chính sự im lặng đó, không phải vì tôi thông minh hơn, mà vì tôi thực sự không biết, đã mở ra một không gian mà sau đó, một ý tưởng thực sự xuất hiện. Không phải ý tưởng của tôi. Nó chỉ xuất hiện trong không gian đó.

Sau cuộc họp, có người hỏi tôi: tại sao anh không nói gì? Tôi trả lời: vì tôi không có gì để nói. Họ nghĩ tôi khiêm tốn. Nhưng tôi không khiêm tốn. Tôi chỉ thật sự không biết. Và trong sự không biết đó, có một không gian mà sự biết không thể tạo ra.

Tôi đã từng thấy một nhà thiết kế làm việc. Cô ấy ngồi trước máy tính nhiều giờ, không vẽ gì. Cô chỉ ngồi đó, nhìn màn hình trắng. Đồng nghiệp của cô nghĩ cô đang bí. Nhưng tôi biết cô không bí. Cô chỉ đang chờ. Chờ cái gì? Cô cũng không biết. Nhưng cô biết rằng nếu cô bắt đầu vẽ quá sớm, cô sẽ vẽ cái gì đó mà cô đã vẽ trước đó. Và cô không muốn vẽ lại.

Không gian không cần lấp đầy

Tôi đã từng sợ không gian trống. Tôi đã từng lấp đầy lịch của mình để không có thời gian trống. Tôi đã từng mở laptop ngay khi thức dậy để không phải đối mặt với khoảng khắc mà không có gì xảy ra. Nhưng tôi đã học được rằng không gian trống không phải kẻ thù. Nó là đất. Và ý tưởng, nếu có, sẽ mọc từ đất đó. Không phải từ bầu trời. Không phải từ sách vở. Mà từ đất.

Và đất không cần giàu. Đất chỉ cần trống. Và trống không phải thiếu. Trống là khả năng.

Tôi đã từng ngồi bên bờ sông một buổi chiều. Không làm gì. Không nghĩ gì cụ thể. Chỉ ngồi. Và trong sự ngồi đó, một điều gì đó xuất hiện. Không phải một ý tưởng kinh doanh. Mà là một sự rõ ràng về điều tôi đã tránh né trong nhiều năm. Sự rõ ràng đó không mang theo giải pháp. Nó chỉ mang theo sự thật. Và đôi khi, sự thật là tất cả những gì có người cần để bắt đầu.

Sáng tạo không phải sở hữu. Nó là không gian.

Không gian cần được bảo vệ

Nhưng không gian đó không tự nhiên tồn tại. Nó cần được bảo vệ. Khi tiếng ồn. Khi áp lực. Khi sự mong đợi. Và điều khó là: trong kinh doanh, không ai cho bạn không gian đó. Họ phải tự lấy. Và việc tự lấy không gian trong một môi trường yêu cầu kết quả thường bị xem là không hợp tác, không nhiệt tình, hoặc thiếu cam kết.

Tôi đã từng bị nói rằng tôi không có động lực. Vì tôi không phản ứng ngay lập tức với mọi email. Vì tôi không đưa ra ý kiến ngay trong cuộc họp. Vì tôi đôi khi im lặng quá lâu. Nhưng tôi biết rằng sự im lặng đó không phải thiếu. Nó là cần thiết. Và nếu tôi không bảo vệ nó, tôi sẽ mất nó. Và nếu tôi mất nó, tôi sẽ chỉ sản xuất. Tôi sẽ không còn tạo ra.

Chương 3 - Sự Im Lặng Trong Quyết Định

Im lặng trước khi quyết định

Có một sự im lặng mà rất ít người trong kinh doanh để cập tới. Đó là sự im lặng trước khi quyết định. Không phải im lặng để nghĩ, không phải im lặng để phân tích, mà là im lặng để không làm gì cả.

Hầu hết các quyết định trong kinh doanh được đưa ra trong một trạng thái chạy. Người ta nói chuyện, nhận email, trả lời tin nhắn, họp mặt, rồi đột nhiên quyết định. Như thể quyết định là một sản phẩm phụ của hoạt động. Nhưng tôi đã thấy rằng những quyết định quan trọng nhất của mình lại đến từ những khoảng khắc mà tôi không làm gì cả.

Tôi đã thấy một giám đốc điều hành đứng trước một quyết định mua lại công ty khác. Ông ta có tất cả dữ liệu. Các báo cáo tài chính, phân tích thị trường, dự báo tăng trưởng. Mọi người trong ban lãnh đạo đều nói ông ta nên làm. Nhưng ông ta không làm. Ông ta đợi một tuần. Rồi hai tuần. Mọi người bắt đầu lo lắng. Cổ đông gọi điện. Báo chí đồn đoán. Và ông ta vẫn đợi.

Cuối cùng, ông ta quyết định không mua. Không phải vì dữ liệu thay đổi. Mà vì trong sự đợi chờ đó, ông ta nhận ra rằng mình không thực sự muốn. Ông ta chỉ nghĩ rằng mình nên muốn. Và sự khác biệt giữa hai điều đó là tất cả.

Tôi đã từng chứng kiến một cuộc họp mà mọi người đang thúc giục một quyết định. Đồng hồ đang chạy. Deadline đang đến gần. Và người phải quyết định ngồi đó, không nói gì. Không phải vì ông ta không quyết đoán. Mà vì ông ta biết rằng quyết định đó sẽ thay đổi nhiều thứ, và ông ta cần thời gian để cảm nhận điều đó. Không phải để suy nghĩ về nó. Mà để cảm nhận.

Trực giác không phải siêu năng lực

Tôi không nói về trực giác. Từ đó bị dùng quá nhiều và bị hiểu sai quá nhiều. Mọi người nói trực giác như thể nó là một siêu năng lực, một thứ gì đó vượt qua lý trí. Nhưng tôi không nghĩ vậy. Tôi nghĩ nó chỉ là khả năng lắng nghe những gì không thể nói thành lời. Và để lắng nghe được những gì không thể nói thành lời, họ phải thôi nói.

Trực giác, theo cách tôi hiểu, không phải một thứ gì đó bí ẩn. Nó chỉ là sự tổng hợp của những gì bạn đã thấy, đã nghe, đã cảm nhận, nhưng không có ý thức xử lý. Nó nằm ở phần bên dưới của tâm trí, phần mà bạn không kiểm soát được. Và để nghe nó, họ phải tắt phần trên. Phần luôn muốn phân tích, luôn muốn giải thích, luôn muốn biện minh.

Tôi đã từng có một quyết định mà tôi không thể giải thích. Mọi người hỏi tôi tại sao. Tôi không có câu trả lời. Không phải vì tôi giấu. Mà vì tôi thực sự không biết. Tôi chỉ biết rằng nếu tôi chọn cái kia, tôi sẽ cảm thấy sai. Và cảm giác sai đó không dựa trên dữ liệu. Nó dựa trên điều gì đó sâu hơn. Một điều mà tôi không thể đặt tên.

Ngã rẽ không có dữ liệu

Tôi nhớ một quyết định rất khó khăn. Công ty của tôi đang ở một ngã rẽ. Bên trái là một hướng đi an toàn, có lợi nhuận, có thị trường đã biết. Bên phải là một hướng đi không ai biết, không có dữ liệu, không có bằng chứng. Và tôi có dữ liệu cho bên trái. Tôi có báo cáo, có phân tích, có dự đoán. Còn bên phải, tôi chỉ có một cảm giác, không, không phải cảm giác, tôi chỉ có một sự trống rỗng mà tôi không biết giải thích thế nào.

Tôi đã mất một tuần để không quyết định. Mọi người xung quanh hỏi. Họ lo lắng. Họ nghĩ tôi do dự, yếu đuối, hoặc thiếu quyết đoán. Nhưng tôi không do dự. Tôi chỉ đang ở trong một trạng thái mà tôi cần ở. Và trong trạng thái đó, dần dần, không phải bằng một tiếng nói, không phải bằng một dấu hiệu, mà bằng sự biến mất của một nỗi sợ nào đó, tôi biết mình sẽ chọn hướng nào.

Không phải vì hướng đó tốt hơn. Mà vì nó là hướng mà tôi có thể đi mà không giả vờ.

Tôi đã chọn hướng bên phải. Và nó không chuyện ấy. Ít nhất là không theo định nghĩa thông thường. Công ty gặp khó khăn. Doanh thu giảm. Nhân viên ra đi. Nhưng tôi không hối hận. Không phải vì tôi dửng dưng. Mà vì tôi biết rằng nếu tôi chọn hướng bên trái, tôi sẽ luôn tự hỏi: liệu mình có đang sống cuộc đời của mình không? Và câu hỏi đó, dù vô hình, đau hơn bất kỳ tổn thất tài chính nào.

Kinh doanh không cho phép dừng lại

Điều này nghe có vẻ triết lý, nhưng nó không chỉ là triết lý. Nó là một thực hành. Và thực hành đó không dễ. Vì kinh doanh không thường cho phép bạn không quyết định. Kinh doanh yêu cầu tốc độ. Kinh doanh yêu cầu niềm tin. Kinh doanh yêu cầu bạn nói: tôi biết mình đang làm gì, ngay cả khi bạn không biết.

Nhưng tôi đã học được rằng niềm tin giả tạo là một loại thuốc ngủ. Nó giúp bạn di chuyển, nhưng nó không giúp bạn nhìn thấy. Và có những lúc, di chuyển không phải điều quan trọng nhất. Có những lúc, đứng im là điều cần thiết nhất.

Tôi đã thấy những người làm kinh doanh bằng niềm tin giả tạo. Họ luôn nói chắc chắn. Họ luôn có kế hoạch. Họ luôn biết mình đang đi đâu. Nhưng nếu bạn nhìn kỹ, bạn sẽ thấy họ đang chạy. Chạy khỏi sự không chắc chắn. Chạy khỏi câu hỏi. Chạy khỏi trống rỗng. Và cuối cùng, họ chạy đến một nơi mà họ không muốn ở.

Sự im lặng cho phép câu trả lời xuất hiện

Sự im lặng trong quyết định không phải sự chậm trễ. Nó là sự cho phép câu trả lời xuất hiện từ nơi không có câu hỏi. Nó là sự tin tưởng rằng nếu bạn thực sự cần biết, bạn sẽ biết. Và nếu bạn không biết, thì không biết cũng là một dạng biết.

Tôi không viết điều này để khuyên ai đó. Tôi không có quyền khuyên. Tôi chỉ đang mô tả một điều tôi đã thấy, và điều tôi thấy là: những quyết định tốt nhất của tôi không đến từ nơi tôi đã suy nghĩ nhiều nhất. Chúng đến từ nơi tôi đã dừng lại lâu nhất.

Tôi nhớ một đêm mưa. Tôi ngồi một mình trong xe, đỗ bên đường, nhìn qua kính chắn gió. Tôi không nghĩ về công việc. Tôi không nghĩ về gia đình. Tôi không nghĩ về bất cứ điều gì cụ thể. Tôi chỉ ngồi đó, nghe tiếng mưa rơi trên nóc xe, và cảm thấy một sự trống rỗng. Không phải trống rỗng buồn. Mà là trống rỗng sạch. Như một căn phòng vừa được dọn dẹp.

Và trong căn phòng đó, một điều gì đó xuất hiện. Không phải một ý tưởng. Không phải một quyết định. Mà là một sự rõ ràng. Tôi biết rằng mình cần làm gì tiếp theo. Không phải vì tôi đã suy nghĩ. Mà vì tôi đã ngừng suy nghĩ đủ lâu để thứ gì đó khác có thể nói.

Quyết định không cần lý do

Đôi khi người ta nghĩ rằng mỗi quyết định cần một lý do. Một câu chuyện. Một logic. Nhưng tôi đã thấy rằng những quyết định sâu sắc nhất không có lý do mà bạn có thể kể. Chúng có một lý do mà bạn chỉ có thể sống.

Tôi đã từng đưa ra một quyết định mà không ai hiểu. Tôi đóng một dự án mà mọi người nói sẽ chuyện ấy. Tôi từ bỏ một cơ hội mà mọi người nói tôi sẽ hối hận. Và tôi không có câu trả lời nào cho câu hỏi tại sao. Tôi chỉ có sự im lặng. Và trong sự im lặng đó, tôi biết rằng đó là điều tôi cần làm.

Không phải mọi quyết định đều đúng. Nhưng mọi quyết định đều là của bạn. Và sự khác biệt giữa một quyết định của bạn và một quyết định mà bạn đã bị thúc giục đưa ra là tất cả.

Chương 4 - Rủi Ro Và Việc Không Tránh Né

Rủi ro không phải thứ để loại bỏ

Rủi ro là một từ mà mọi người trong kinh doanh nói nhiều. Họ nói về quản lý rủi ro, đánh giá rủi ro, giảm thiểu rủi ro. Như thể rủi ro là một thứ cần đuổi, cần kiểm soát, cần loại bỏ. Nhưng tôi đã thấy rằng rủi ro không phải thứ để loại bỏ. Nó là thứ để sống cùng.

Tôi không nói rằng có người nên tìm rủi ro. Tôi không nói rằng có người nên yêu rủi ro. Nhưng tôi nghĩ rằng việc chúng ta nói giảm thiểu rủi ro nhiều đến mức đó cho thấy chúng ta đang sống trong một ảo tưởng: rằng có thể có một hành động không có rủi ro. Và ảo tưởng đó nguy hiểm hơn bất kỳ rủi ro nào.

Tôi đã từng nghe một chuyên gia tài chính nói về rủi ro. Ông ta dùng những thuật ngữ phức tạp. Phân tán rủi ro, bảo hiểm rủi ro, phòng ngừa rủi ro. Ông ta nói như thể rủi ro là một con thú hoang cần nhốt vào lồng. Nhưng tôi nghĩ rủi ro không phải con thú hoang. Nó là thức ăn. Nó là không khí. Nó là một phần của điều kiện sống.

Mọi quyết định đều có rủi ro

Mọi quyết định kinh doanh đều có rủi ro. Không chỉ quyết định lớn. Cả quyết định nhỏ nhất: chọn màu logo, viết một email, hẹn một cuộc gặp, đều có rủi ro. Rủi ro không nằm ở quyết định. Rủi ro nằm ở việc bạn không biết điều gì sẽ xảy ra. Và vì bạn không bao giờ biết điều gì sẽ xảy ra, nên rủi ro không phải một yếu tố ngoại lệ. Nó là nền tảng.

Tôi đã từng tránh né một quyết định vì sợ rủi ro. Và khi nhìn lại, tôi thấy rằng việc tránh né đó cũng là một quyết định, và nó cũng có rủi ro. Nhưng khác biệt là: khi tránh né, tôi không nhìn thấy mình đang chọn. Tôi tưởng mình đang an toàn. Nhưng an toàn không có nghĩa là không có rủi ro. An toàn chỉ có nghĩa là rủi ro được giấu đi.

Rủi ro được giấu đi thường nguy hiểm hơn

Rủi ro được giấu đi thường nguy hiểm hơn rủi ro được nhìn thấy. Vì khi bạn nhìn thấy nó, bạn có thể sống cùng nó. Khi bạn giấu nó, bạn sống trong ảo tưởng.

Tôi quan sát một người bạn. Anh ấy có một doanh nghiệp nhỏ. Anh không lớn, không nổi tiếng, không có nhiều nhân viên. Nhưng anh sống với nó đã nhiều năm. Tôi hỏi anh có sợ không. Anh nói có. Nhưng anh nói anh đã ngừng tìm cách không sợ. Anh nói anh chỉ sống với nỗi sợ đó, như sống với một người bạn không được dễ chịu. Không cần thích. Chỉ cần biết nó ở đó.

Anh nói điều đó khi chúng tôi đang uống cà phê vào một buổi sáng thứ Bảy. Quán không đông. Mặt trời chiếu qua cửa kính. Anh nhìn ra ngoài và nói: tôi đã từng sợ mất công ty. Bây giờ tôi vẫn sợ. Nhưng tôi không còn sợ cái sợ đó. Tôi biết nó ở đó. Và điều đó đủ rồi.

Sống với nỗi sợ như một phần của nhịp thở

Tôi thấy đó là một cách tiếp cận khác. Không phải quyến rũ rủi ro. Không phải ôm lấy nỗi sợ. Mà là nhận ra rằng nó là một phần của nhịp thở. Như việc thở vào có không khí và thở ra có không khí, việc làm kinh doanh có rủi ro và có ổn định. Không cần phán xét cái nào tốt hơn.

Nhưng điều khó là: chúng ta được dạy để phán xét. Được dạy để tìm an toàn. Được dạy để tránh thất bại. Và những bài dạy đó không sai, chúng chỉ là không đầy đủ. Vì nếu bạn chỉ biết tránh thất bại, bạn sẽ không biết làm gì khi thất bại đến. Và nó sẽ đến. Không phải vì bạn xui xẻo. Mà vì nó là một phần của điều bạn đang làm.

Thất bại là một trạng thái

Tôi đã thất bại. Nhiều lần. Và tôi đã học được rằng thất bại không phải ngược lại của chuyện ấy. Nó chỉ là một trạng thái. Như đói, như mệt, như vui. Nó không cần được khắc phục. Nó chỉ cần được nhìn nhận.

Nhưng nhìn nhận thất bại khi nó đang xảy ra là điều cực kỳ khó. Vì lúc đó, bạn đang trong đó. Bạn không có khoảng cách. Bạn không thể ngồi ngoài và nói: đây là thất bại, hay thật. Bạn đang chìm trong nó. Và sự chìm đó không phải thiếu sót. Nó là trải nghiệm.

Tôi nhớ một lần thất bại đặc biệt đau. Không phải vì tổn thất tài chính lớn. Mà vì nó xảy ra vào lúc tôi nghĩ rằng mình đã làm đúng mọi thứ. Tôi đã phân tích. Tôi đã chuẩn bị. Tôi đã dự phòng. Và nó vẫn xảy ra. Và trong khoảnh khắc đó, tôi nhận ra rằng không có cách nào để tránh hoàn toàn. Bạn chỉ có thể chọn cách đối mặt.

Rủi ro, với tôi, bây giờ không còn là thứ để tính toán. Nó là thứ để chịu đựng. Không phải vì tôi dũng cảm. Mà vì tôi mệt mỏi với việc chạy.

Không chạy không có nghĩa là đứng im

Không chạy không có nghĩa là đứng im. Nó có nghĩa là đi mà biết rằng bạn có thể vấp. Và vấp không phải kết thúc. Nó chỉ là một bước. Một bước mà bạn không dự định. Nhưng vẫn là một bước.

Tôi đã từng vấp. Nhiều lần. Và mỗi lần, tôi đều muốn đứng dậy ngay lập tức. Tôi đều muốn tiếp tục chạy. Tôi đều muốn quên đi rằng tôi đã vấp. Nhưng một lần, tôi đã ở lại trên mặt đất một lúc. Tôi không đứng dậy ngay. Và trong khoảnh khắc đó, tôi nhìn thấy một điều: tôi đã chạy quá nhanh. Tôi đã không nhìn đường. Tôi đã không nhìn mình.

Việc không chạy không có nghĩa là bạn từ bỏ. Nó có nghĩa là bạn chọn đi thay vì chạy. Và sự khác biệt giữa đi và chạy là: khi đi, bạn nhìn xung quanh.

Nhìn xung quanh khi đi

Tôi đã từng đi bộ qua một con phố mà trước đó tôi chỉ lái xe qua. Và tôi thấy rằng con phố đó hoàn toàn khác khi đi bộ. Có những cửa hàng nhỏ mà tôi không bao giờ nhìn thấy từ xe. Có những người ngồi bên đường mà tôi không bao giờ để ý. Có những chi tiết trên những bức tường mà tôi không bao giờ biết tồn tại.

Và tôi nghĩ kinh doanh cũng như vậy. Khi bạn chạy, bạn chỉ thấy đích đến. Khi bạn đi, bạn thấy đường. Và đường, dù đi đến đâu, là điều thực sự quan trọng.

Chương 5 - Khi Tiền Không Còn Là Câu Trả Lời

Tiền là câu hỏi, không phải câu trả lời

Tôi đã từng nghĩ rằng tiền là câu trả lời. Tôi nghĩ rằng nếu tôi có đủ tiền, mọi thứ sẽ ổn. Tôi sẽ không còn lo lắng. Tôi sẽ không còn sợ hãi. Tôi sẽ có thể làm những gì tôi muốn. Nhưng tôi đã thấy rằng tiền không phải câu trả lời. Nó là một câu hỏi. Và câu hỏi đó không có câu trả lời dễ dàng.

Tôi đã từng gặp một người rất giàu. Anh ta có nhiều nhà, nhiều xe, nhiều thứ mà tôi không biết tên. Và anh ta hỏi tôi: anh nghĩ tôi nên làm gì tiếp theo? Câu hỏi đó làm tôi ngạc nhiên. Không phải vì anh ta không biết. Mà vì anh ta có tất cả những thứ mà người ta nói sẽ mang lại câu trả lời, và anh ta vẫn không có câu trả lời.

Tôi đã nhìn thấy những người kiếm được nhiều tiền. Và tôi đã nhìn thấy những người đó sau khi họ kiếm được nó. Họ không hạnh phúc hơn. Họ không tự do hơn. Họ chỉ bận rộn hơn. Và sự bận rộn đó, khi bạn nhìn kỹ, là một dạng chạy trốn.

Sự bận rộn của người giàu

Tôi đã từng ngồi trong một văn phòng rất sang trọng. Chủ nhân của văn phòng đó là một người rất chuyên nghiệp theo mọi định nghĩa. Nhưng trong suốt cuộc nói chuyện, anh ta liên tục nhìn đồng hồ. Không phải vì anh ta cần đi đâu. Mà vì anh ta không biết làm gì với thời gian. Anh ta đã quen với việc bận rộn đến mức khi không bận, anh ta cảm thấy lạc lõng.

Tôi hỏi anh ta: nếu anh không cần làm gì cả trong một tuần, anh sẽ làm gì? Anh ta im lặng rất lâu. Và câu im lặng đó nói lên nhiều điều hơn bất kỳ câu trả lời nào anh ta có thể nói. Cuối cùng anh nói: tôi không biết. Và trong ba từ đó, tôi nghe thấy sự trống rỗng mà không số tiền nào có thể lấp đầy.

Tiền là gương

Tiền, với tôi, giống như một tấm gương. Nó phản chiếu những gì bạn đã mang theo từ trước. Nếu bạn mang theo sợ hãi, tiền sẽ làm sợ hãi lớn hơn. Nếu bạn mang theo cô độc, tiền sẽ làm cô độc rõ hơn. Nếu bạn mang theo trống rỗng, tiền sẽ làm trống rỗng vang hơn.

Tôi đã từng nghĩ rằng tiền sẽ giải quyết những vấn đề của tôi. Nhưng tôi đã thấy rằng tiền không giải quyết vấn đề. Nó chỉ làm vấn đề rõ hơn. Nếu vấn đề của bạn là bạn không biết mình muốn gì, tiền sẽ làm câu hỏi đó cấp thiết hơn. Nếu vấn đề của bạn là bạn sợ bị từ chối, tiền sẽ làm nỗi sợ đó lớn hơn vì bây giờ bạn có nhiều thứ để mất.

Tôi đã gặp một người bạn đã bán công ty của mình. Anh ta có tiền. Nhiều tiền. Và anh ta nói với tôi rằng anh cảm thấy bị phản bội. Không phải bởi ai đó. Mà bởi chính niềm tin của anh. Niềm tin rằng khi anh có tiền, mọi thứ sẽ khác. Nhưng mọi thứ không khác. Anh vẫn là anh. Và những gì anh đã tránh né vẫn ở đó. Chỉ là bây giờ anh không còn cái cớ để tránh né nữa.

Không còn cái cớ để tránh né

Đó là điều tôi muốn nói. Tiền lấy đi cái cơ. Khi bạn không có tiền, bạn có thể nói: tôi không hạnh phúc vì tôi không có tiền. Nhưng khi bạn có tiền, bạn không thể nói điều đó nữa. Và họ phải đối mặt với câu hỏi: vậy tại sao tôi không hạnh phúc?

Câu hỏi đó đáng sợ. Đáng sợ hơn bất kỳ câu hỏi kinh doanh nào. Vì nó không có câu trả lời bên ngoài. Không có ai để đổ lỗi. Không có hoàn cảnh nào để than phiền. Chỉ có bạn. Và bạn không biết câu trả lời.

Tôi đã từng nghĩ rằng kinh doanh là về tiền. Nhưng tôi đã thấy rằng kinh doanh không bao giờ chỉ về tiền. Nó luôn về người. Và người đó là bạn. Tiền chỉ là cách bạn đo lường một phần của câu chuyện. Nhưng câu chuyện luôn lớn hơn số đo.

Câu chuyện luôn lớn hơn số đo

Tôi nhớ một buổi chiều tôi ngồi với một kế toán viên. Ông ta đang xem qua báo cáo tài chính của công ty tôi. Ông chỉ vào những con số, giải thích ý nghĩa của từng con số, dự báo xu hướng. Và tôi nghe ông nói, nhưng tôi đang nghĩ về điều khác. Tôi đang nghĩ về những người đứng sau những con số đó. Những người đã làm việc, đã hy vọng, đã lo lắng, đã vui mừng. Và tôi biết rằng không con số nào có thể nói về điều đó.

Kế toán viên hỏi tôi: anh có hiểu không? Tôi nói có. Nhưng tôi hiểu điều ông không nói. Tôi hiểu rằng những con số đó là một câu chuyện, và câu chuyện đó không chỉ về tiền. Nó về những người đã đặt một phần cuộc đời họ vào thứ gì đó mà họ tin tưởng. Và dù thứ đó chuyện ấy hay thất bại, phần đặt vào đó là thật.

Tiền không mua được điều thực sự quan trọng

Tôi không nói rằng tiền không quan trọng. Nó quan trọng. Nó quan trọng như nước, như thức ăn, như nhà ở. Nhưng giống như nước không phải cuộc sống, tiền không phải mục đích. Nó chỉ là phương tiện. Và khi bạn nhầm phương tiện với mục đích, bạn sẽ đi rất xa mà không bao giờ đến nơi bạn muốn.

Tôi đã từng nhầm. Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi kiếm đủ tiền, tôi sẽ có thời gian để làm những gì tôi thực sự yêu thích. Nhưng tôi đã thấy rằng thời gian không đến từ tiền. Thời gian đến từ việc bạn chọn dành thời gian. Và việc chọn dành thời gian không cần tiền. Nó cần can đảm.

Can đảm để nói không. Can đảm để từ chối cơ hội. Can đảm để để mọi thứ như cũ dù có thể tốt hơn. Và can đảm đó, tôi đã thấy, hiếm hơn nhiều so với can đảm để kiếm tiền.

Chương 6 - Cô Độc Trong Văn Phòng Đầy Người

Cô độc không phải thiếu người

Tôi đã từng ngồi trong văn phòng đầy người và cảm thấy cô độc. Không phải vì không ai nói chuyện với tôi. Mà vì tôi không thể nói với họ điều tôi thực sự nghĩ. Và điều tôi thực sự nghĩ là: tôi không biết mình đang làm gì.

Cô độc trong kinh doanh không phải thiếu người. Nó là thiếu sự thật. Khi bạn không thể nói sự thật, bạn cô độc. Khi họ phải giả vờ, bạn cô độc. Khi họ phải đóng một vai mà không ai biết là vai, bạn cô độc.

Tôi đã từng nhìn quanh văn phòng và thấy mười người đang làm việc. Mỗi người đều có chức danh, đều có nhiệm vụ, đều có mục tiêu. Nhưng nếu bạn hỏi mỗi người: bạn thực sự nghĩ gì về công việc bạn đang làm? bạn sẽ nhận được những câu trả lời mà tôi gọi là câu trả lời văn phòng. Những câu trả lời đúng, hợp lý, nhưng không thật.

Những câu trả lời văn phòng

Câu trả lời văn phòng là những câu trả lời mà bạn đưa ra khi bạn biết mình không thể đưa ra câu trả lời thật. Nó không phải nói dối. Nó là im lặng về điều thật. Và sự im lặng đó tạo ra một khoảng cách giữa bạn và

những người xung quanh. Khoảng cách đó, khi nó đủ lớn, trở thành cô độc.

Tôi đã từng có một người bạn đồng nghiệp. Chúng tôi làm việc cùng nhau nhiều năm. Chúng tôi nói chuyện mỗi ngày. Chúng tôi ăn trưa cùng nhau. Chúng tôi biết về gia đình của nhau. Nhưng tôi không bao giờ nói với anh ta rằng tôi đang hoài nghi. Tôi không bao giờ nói với anh ta rằng tôi không biết liệu công ty có đang đi đúng hướng hay không. Tôi không bao giờ nói với anh ta rằng tôi cảm thấy trống rỗng.

Và anh ta cũng không nói với tôi. Chúng tôi nói về mọi thứ khác. Nhưng không nói về điều quan trọng nhất. Và điều đó làm tôi cô độc. Không phải vì anh ta không quan tâm. Mà vì cả hai chúng tôi đều sợ. Sợ rằng nếu nói ra, mọi thứ sẽ thay đổi. Và chúng tôi không biết chúng tôi có sẵn sàng cho sự thay đổi đó không.

Sợ nói ra sự thật

Sợ nói ra sự thật là một nỗi sợ rất phổ biến trong kinh doanh. Không phải sợ nói dối. Mà sợ nói thật. Vì sự thật có thể làm rung chuyển những thứ mà mọi người đang cố giữ vững. Và khi bạn nói thật, bạn có thể bị xem là không tích cực, không hợp tác, hoặc thậm chí là phá hoại.

Tôi đã từng nói thật trong một cuộc họp. Tôi nói rằng tôi nghĩ dự án chúng tôi đang làm sẽ không thành công. Tôi nói rằng tôi thấy điều gì đó sai trong cách chúng tôi tiếp cận. Và sau cuộc họp, có người nói với tôi: anh không nên nói như vậy. Nó làm mọi người nản lòng. Và tôi hiểu. Tôi hiểu rằng trong kinh doanh, sự thật không phải lúc nào cũng được chào đón. Nhưng tôi cũng hiểu rằng nếu không ai nói sự thật, chúng tôi sẽ tiếp tục làm điều mà chúng tôi biết là sai.

Vai diễn trong văn phòng

Mỗi người trong văn phòng đều đóng một vai. Giám đốc đóng vai giám đốc. Nhân viên đóng vai nhân viên. Người lạc quan đóng vai người lạc quan. Người thực tế đóng vai người thực tế. Và những vai diễn đó, khi chúng được đóng đủ lâu, trở thành thật. Không phải vì chúng là thật. Mà vì chúng ta quên rằng chúng là vai.

Tôi đã từng đóng vai người biết mình đang làm gì. Tôi làm rất tốt. Mọi người tin tôi. Họ tin rằng tôi có kế hoạch, có tầm nhìn, có chiến lược. Nhưng tôi biết rằng phần lớn thời gian, tôi không biết. Tôi chỉ làm những gì tôi nghĩ là đúng và hy vọng nó sẽ ra kết quả. Và khi nó ra kết quả, tôi được ca ngợi là người có tầm nhìn. Khi nó không ra kết quả, tôi bị chỉ trích là người thiếu chuẩn bị.

Nhưng cả hai đánh giá đó đều sai. Tôi không phải người có tầm nhìn. Tôi cũng không phải người thiếu chuẩn bị. Tôi chỉ là một người đang cố gắng. Và cố gắng không cần được đánh giá. Nó chỉ cần được thực hiện.

Khi vai diễn trở thành thật

Điều nguy hiểm là khi vai diễn trở thành thật. Khi bạn quên rằng mình đang đóng. Khi bạn bắt đầu tin vào nhân vật mà mình đang đóng. Và điều đó xảy ra từ từ. Không phải qua đêm. Mà qua nhiều năm. Qua hàng ngàn cuộc họp. Qua hàng ngàn quyết định. Qua hàng ngàn lần bạn nói điều đúng thay vì điều thật.

Tôi đã từng gặp một giám đốc điều hành đã làm việc ba mươi năm. Ông ta nói với tôi: tôi không biết mình là ai nếu không làm giám đốc. Và câu nói đó làm tôi lạnh người. Không phải vì ông ta yếu đuối. Mà vì ông ta thật. Và sự thật đó là điều mà rất ít người dám nói.

Tôi cũng đã từng ở trong vị trí đó. Tôi đã từng không biết mình là ai nếu không phải người làm kinh doanh. Và điều đó không phải lỗi của kinh doanh. Nó là lỗi của tôi. Vì tôi đã để kinh doanh trở thành câu trả lời cho câu hỏi mà tôi không biết cách hỏi.

Cô độc là không được nhìn thấy

Cô độc, với tôi, không phải không có ai. Mà là không được nhìn thấy. Và trong kinh doanh, rất ít người được nhìn thấy thực sự. Hầu hết mọi người được nhìn thấy vai diễn của họ. Được đánh giá dựa trên vai diễn của họ.

Được thăng tiến dựa trên vai diễn của họ. Và khi bạn sống trong một hệ thống mà bạn chỉ được nhìn thấy qua vai diễn, bạn sẽ cảm thấy cô độc. Dù có bao nhiêu người xung quanh.

Tôi đã từng ngồi trong một bữa tiệc cuối năm. Mọi người cười, nói chuyện, chúc mừng nhau. Và tôi ngồi đó, cười theo, nói theo, và cảm thấy cô độc. Không phải vì tôi ghét họ. Mà vì tôi biết rằng nếu tôi nói điều tôi thực sự nghĩ, không ai sẽ hiểu. Hoặc tệ hơn, họ sẽ nghĩ tôi đang có vấn đề.

Nhưng tôi không có vấn đề. Tôi chỉ có một câu hỏi. Và câu hỏi đó không có chỗ trong bữa tiệc cuối năm.

Chương 7 - Tốc Độ Và Việc Chậm Lại

Chúng ta sợ chậm lại

Tôi đã từng sợ chậm lại. Tôi nghĩ rằng nếu tôi chậm lại, tôi sẽ bị tụt lại. Tôi sẽ mất cơ hội. Tôi sẽ thất bại. Và nỗi sợ đó làm tôi chạy. Chạy nhanh hơn. Chạy lâu hơn. Chạy mà không nhìn lại.

Nhưng tôi đã thấy rằng khi bạn chạy quá nhanh, bạn không thể nhìn thấy gì. Bạn chỉ thấy đích đến. Và đích đến, khi bạn đến, thường không phải nơi bạn muốn ở.

Tôi nhớ một lần tôi lái xe qua một con đường đẹp. Tôi đang vội. Tôi đạp ga. Và khi tôi đến nơi, tôi nhận ra rằng tôi không nhớ gì về con đường đó. Tôi không nhớ có cây hay không. Tôi không nhớ có nắng hay không. Tôi không nhớ có ai trên đường hay không. Tôi chỉ nhớ rằng tôi đã đến nơi.

Và tôi nghĩ: tôi đã đánh đổi gì để đến nơi? Tôi đã đánh đổi con đường. Tôi đã đánh đổi những gì tôi có thể đã thấy. Và điều đó làm tôi buồn. Không phải buồn vì tôi đã đến nơi. Mà buồn vì tôi đã không thực sự đi.

Chạy không phải di chuyển

Chạy không phải di chuyển. Di chuyển là đi từ nơi này đến nơi khác và nhìn thấy những gì ở giữa. Chạy là đi từ nơi này đến nơi khác mà không nhìn thấy gì ở giữa. Và trong kinh doanh, chúng ta thường chạy. Chúng ta chạy từ mục tiêu này đến mục tiêu khác. Từ dự án này đến dự án khác. Từ quý này đến quý khác. Và cuối cùng, chúng ta đến một nơi mà chúng ta không nhớ đã đi qua những gì.

Tôi đã từng làm việc với một người luôn vội. Anh ta luôn có một cuộc họp tiếp theo. Luôn có một deadline. Luôn có một việc khẩn cấp. Và tôi hỏi anh ta: anh có bao giờ dừng lại không? Anh ta nói: không có thời gian. Và tôi nghĩ: không có thời gian để dừng lại? Vậy anh đang chạy đi đâu?

Tôi không hỏi câu đó. Tôi biết anh ta không có câu trả lời. Và khi bạn không có câu trả lời cho câu hỏi bạn đang chạy đi đâu, bạn thường đang chạy trốn.

Chạy trốn khỏi cái gì

Tôi đã từng chạy trốn. Tôi chạy trốn khỏi sự trống rỗng. Tôi chạy trốn khỏi câu hỏi. Tôi chạy trốn khỏi việc nhìn thấy mình. Và cách tôi chạy trốn là làm việc. Làm nhiều hơn. Làm lâu hơn. Làm đến mức không còn thời gian để nghĩ.

Và nó hiệu quả. Tôi không còn thời gian để nghĩ. Nhưng tôi cũng không còn thời gian để sống. Tôi chỉ có thời gian để làm. Và làm không phải sống. Làm chỉ là một phần của sống. Và khi bạn để một phần chiếm hết toàn bộ, bạn mất toàn bộ.

Tôi đã từng ngồi trong một cuộc họp và nhìn đồng hồ. Không phải vì tôi muốn rời đi. Mà vì tôi muốn biết còn bao nhiêu thời gian nữa để tôi có thể làm việc tiếp. Và khi tôi nhìn lại, tôi thấy rằng tôi đã để cuộc sống của mình trở thành một chuỗi những cuộc họp và deadline. Không có khoảng trống. Không có khoảnh khắc. Không có không gian.

Khoảng trống là nơi bạn tìm thấy mình

Khoảng trống là nơi bạn tìm thấy mình. Không phải trong công việc. Không phải trong thành tựu. Mà trong khoảng trống. Trong khoảnh khắc mà không có gì xảy ra. Trong khoảnh khắc mà bạn không phải là ai cả.

Tôi đã từng có một khoảnh khắc như vậy. Tôi đang ngồi trên ban công một buổi sáng. Không làm gì. Không nghĩ gì. Chỉ ngồi. Và trong khoảnh khắc đó, tôi cảm thấy một sự bình yên mà tôi đã lâu không cảm thấy. Không phải bình yên của người đã giải quyết mọi vấn đề. Mà bình yên của người đã ngừng cố gắng giải quyết mọi vấn đề.

Và tôi nhận ra rằng tôi đã dành quá nhiều thời gian để cố gắng. Cố gắng chuyện ấy. Cố gắng tiến bộ. Cố gắng làm tốt hơn. Và tôi đã quên rằng không phải lúc nào cũng cần cố gắng. Có những lúc, không cố gắng là điều cần làm nhất.

Không cố gắng không có nghĩa là buông xuôi

Không cố gắng không có nghĩa là buông xuôi. Nó có nghĩa là để mọi thứ như họ đang là. Không can thiệp. Không sửa chữa. Không cải thiện. Chỉ để.

Và điều đó khó hơn cố gắng. Vì cố gắng cho bạn cảm giác kiểm soát. Cố gắng cho bạn cảm giác bạn đang làm gì đó. Nhưng đôi khi, điều có người cần làm là không làm gì cả. Và cảm giác không kiểm soát đó là cảm giác mà tôi đã mất thời gian rất lâu để học cách chịu đựng.

Tôi đã từng ngồi trên một chiếc ghế và không đứng dậy. Không vì tôi mệt. Mà vì tôi muốn xem điều gì xảy ra nếu tôi không đứng dậy. Và điều xảy ra là: không có gì. Không có gì xảy ra. Và không có gì xảy ra là một điều tốt. Vì nó có nghĩa là bạn không cần phản ứng. Bạn không cần cần làm gì. Bạn có thể chỉ là.

Chỉ là

Chỉ là. Hai từ đó nghe có vẻ đơn giản. Nhưng trong kinh doanh, chúng gần như không tồn tại. Bạn không thể chỉ là. Họ cần làm. Họ phải đạt. Họ phải trở thành. Và áp lực đó, khi nó đủ lớn, làm bạn quên rằng bạn đã là một con người trước khi bạn là bất cứ thứ gì khác.

Tôi đã từng quên. Tôi đã từng nghĩ rằng giá trị của tôi nằm trong những gì tôi làm. Những gì tôi đạt được. Những gì tôi sở hữu. Nhưng tôi đã thấy rằng giá trị không nằm ở những thứ đó. Giá trị nằm ở việc bạn là ai khi bạn không làm gì cả. Khi bạn không đạt gì cả. Khi bạn không sở hữu gì cả.

Và để biết bạn là ai trong những khoảnh khắc đó, có người cần chậm lại. Có người cần dừng lại. Có người cần để mọi thứ im lặng đủ lâu để bạn có thể nghe thấy tiếng của mình.

Chương 8 - Thất Bại Là Một Người Thầy Không Nói

Thất bại không dạy bạn bài học

Mọi người nói thất bại là người thầy. Họ nói bạn học được nhiều điều từ thất bại. Nhưng tôi đã thấy rằng thất bại không dạy bạn bài học. Nó chỉ cho bạn thấy điều bạn đã biết nhưng không muốn nhìn.

Tôi đã thất bại nhiều lần. Và mỗi lần, tôi đều cố gắng tìm ra bài học. Tôi viết xuống những gì tôi đã học được. Tôi phân tích những gì đã sai. Tôi lập kế hoạch để không lặp lại. Nhưng rồi tôi lại thất bại. Và tôi nhận ra rằng bài học không nằm trong phân tích. Bài học nằm trong việc chấp nhận rằng thất bại là một phần của điều bạn đang làm.

Thất bại không phải một sự kiện. Nó là một trạng thái. Giống như mệt. Giống như đói. Bạn không học bài học từ việc mệt. Bạn chỉ nghỉ ngơi. Và bạn cũng không học bài học từ việc đói. Bạn chỉ ăn. Thất bại cũng vậy. Bạn không cần học bài học. Bạn chỉ cần để nó qua.

Để nó qua

Để nó qua là một điều mà rất ít người trong kinh doanh làm được. Vì trong kinh doanh, bạn không được phép để nó qua. Họ phải phân tích. Họ phải rút kinh nghiệm. Họ phải đảm bảo nó không xảy ra lại. Nhưng tôi đã thấy rằng việc không để nó qua làm bạn mắc kẹt. Bạn mắc kẹt trong thất bại cũ. Và khi bạn mắc kẹt trong thất bại cũ, bạn không thể làm gì mới.

Tôi đã từng mắc kẹt. Tôi đã từng suy nghĩ về một thất bại trong nhiều năm. Tôi nghĩ về những gì tôi đã làm sai. Tôi nghĩ về những gì tôi có thể làm khác. Và tôi nghĩ rằng việc suy nghĩ đó là hữu ích. Nhưng nó không hữu ích. Nó chỉ làm tôi sợ. Sợ thất bại tiếp theo. Và nỗi sợ đó làm tôi không dám làm gì mà tôi thực sự muốn làm.

Thất bại và sự sợ hãi

Thất bại không đáng sợ. Sợ thất bại mới đáng sợ. Vì khi bạn sợ thất bại, bạn sẽ tránh mọi thứ có thể dẫn đến thất bại. Và khi bạn tránh mọi thứ có thể dẫn đến thất bại, bạn tránh mọi thứ có thể dẫn đến bất cứ điều gì.

Tôi đã từng sợ. Tôi sợ mất tiền. Tôi sợ mất uy tín. Tôi sợ mất những gì tôi đã xây dựng. Và nỗi sợ đó làm tôi thận trọng. Thận trọng đến mức tôi không làm gì cả. Không phải vì tôi không có ý tưởng. Mà vì tôi sợ ý tưởng đó sẽ thất bại.

Nhưng tôi đã học được rằng sự thận trọng đó không bảo vệ tôi. Nó chỉ làm tôi chậm. Và trong khi tôi chậm, thời gian vẫn trôi. Và cuối cùng, tôi nhận ra rằng không làm gì cũng là một thất bại. Một thất bại âm thầm. Một thất bại mà không ai nhìn thấy, kể cả bạn.

Thất bại âm thầm

Thất bại âm thầm là thất bại của việc không thử. Bạn không thất bại vì bạn làm sai. Bạn thất bại vì bạn không làm. Và điều đó không được nói đến nhiều. Vì không ai có thể nhìn thấy nó. Không có báo cáo nào. Không có số liệu nào. Chỉ có bạn. Và bạn biết.

Tôi đã từng thất bại âm thầm. Tôi đã từng không làm điều tôi muốn làm vì sợ thất bại. Và khi tôi nhìn lại, tôi thấy rằng những thất bại âm thầm đó đau hơn những thất bại ồn ào. Vì ít nhất, khi bạn thất bại ồn ào, bạn đã thử. Khi bạn thất bại âm thầm, bạn không thử. Và không thử là một cái giá mà họ phải trả bằng sự hối tiếc.

Tôi không nói rằng có người nên thử mọi thứ. Tôi chỉ nói rằng có người nên biết khi nào bạn đang không thử vì sợ. Và sự khác biệt giữa không thử vì bạn không muốn và không thử vì bạn sợ là tất cả.

Biết khi nào bạn đang sợ

Biết khi nào bạn đang sợ là một kỹ năng. Không phải kỹ năng kinh doanh. Mà là kỹ năng sống. Và trong kinh doanh, nó còn quan trọng hơn bất kỳ kỹ năng nào khác. Vì nếu bạn không biết mình đang sợ, bạn sẽ đưa ra quyết định dựa trên sợ hãi mà bạn nghĩ là lý trí.

Tôi đã từng đưa ra quyết định vì sợ. Tôi nghĩ rằng đó là quyết định hợp lý. Tôi có dữ liệu. Tôi có phân tích. Tôi có lý lẽ. Nhưng khi tôi nhìn lại, tôi thấy rằng dữ liệu đó chỉ là cái cớ cho nỗi sợ. Phân tích đó chỉ là cách tôi biện minh cho việc không dám làm điều tôi thực sự muốn.

Và tôi không nói rằng lý trí là xấu. Tôi chỉ nói rằng lý trí và sợ hãi rất giống nhau. Chúng đều cho bạn lý do để không làm gì đó. Và sự khác biệt duy nhất là: lý trí đến từ đầu, sợ hãi đến từ bụng. Và nếu bạn học cách nghe bụng mình, bạn sẽ biết khi nào bạn đang sợ.

Chương 9 - Khách Hàng Không Phải Đích Đến

Khách hàng không phải đích đến

Tôi đã từng nghĩ rằng khách hàng là đích đến. Rằng mọi thứ tôi làm trong kinh doanh đều để đến với khách hàng. Nhưng tôi đã thấy rằng khách hàng không phải đích đến. Họ chỉ là một phần của con đường. Và con đường không có đích đến.

Điều đó nghe có vẻ lạ. Vì trong kinh doanh, chúng ta được dạy rằng khách hàng là trung tâm. Khách hàng là vua. Khách hàng là lý do. Nhưng tôi đã thấy rằng khi bạn làm khách hàng thành lý do, bạn sẽ làm mọi thứ vì họ. Và khi bạn làm mọi thứ vì họ, bạn sẽ quên rằng bạn cũng là một con người.

Tôi đã từng làm việc với một công ty mà khách hàng là tất cả. Mọi quyết định đều dựa trên khảo sát. Mọi sản phẩm đều dựa trên phản hồi. Mọi chiến lược đều dựa trên dữ liệu hành vi. Và công ty đó chuyên ấy. Theo mọi định nghĩa. Nhưng người làm việc trong công ty đó đều cảm thấy trống rỗng. Vì họ không làm gì cả. Họ chỉ phản ứng. Phản ứng với khách hàng. Phản ứng với thị trường. Phản ứng với dữ liệu.

Phản ứng không phải sáng tạo

Phản ứng không phải sáng tạo. Sáng tạo là làm điều gì đó mà không ai yêu cầu. Là tạo ra điều gì đó mà không ai biết họ cần. Là đi trước thay vì đi sau. Và điều đó không có nghĩa là bạn bỏ qua khách hàng. Nó có nghĩa là bạn không để khách hàng dẫn đường.

Tôi đã từng tạo ra một sản phẩm mà không ai yêu cầu. Không có khảo sát nào cho thấy người ta cần nó. Không có dữ liệu nào cho thấy thị trường muốn nó. Tôi chỉ làm vì tôi cảm thấy nó cần được làm. Và khi tôi làm xong, tôi đưa ra cho người ta. Một số người thấy nó vô dụng. Một số người thấy nó lạ. Nhưng có một số ít người thấy rằng đó là điều họ đã chờ. Họ không biết họ đang chờ cho đến khi họ thấy nó.

Đó là sáng tạo. Không phải đáp ứng nhu cầu. Mà là tạo ra nhu cầu mà ngay cả người có nhu cầu đó cũng không biết.

Người tạo ra và người phản ứng

Có sự khác biệt giữa người tạo ra và người phản ứng. Người phản ứng nhìn vào thị trường và hỏi: họ muốn gì? Người tạo ra nhìn vào thị trường và hỏi: họ cần gì mà họ không biết? Câu hỏi thứ hai khó hơn nhiều. Vì bạn không thể hỏi trực tiếp. Họ phải đoán. Và đoán có nghĩa là bạn có thể sai.

Tôi đã từng sai. Nhiều lần. Tôi đã tạo ra những thứ mà không ai cần. Tôi đã làm những điều mà thị trường không muốn. Và tôi đã mất tiền. Nhiều tiền. Nhưng tôi cũng đã đúng. Và những lần đúng đó, dù hiếm, đáng giá hơn tất cả những lần sai.

Vì khi bạn đúng theo cách đó, bạn không chỉ tạo ra một sản phẩm. Bạn tạo ra một khả năng mới. Một cách nhìn mới. Một cách sống mới. Và điều đó không có giá.

Không có giá không có nghĩa là miễn phí

Không có giá không có nghĩa là miễn phí. Nó có nghĩa là bạn không thể đo nó bằng tiền. Bạn không thể đo nó bằng doanh thu. Bạn không thể đo nó bằng bất kỳ thước đo kinh doanh nào. Nhưng nó vẫn có giá trị. Và giá trị đó là thứ duy nhất còn lại khi mọi thứ khác đã biến mất.

Tôi đã từng nhìn thấy một sản phẩm mà tôi đã tạo ra nhiều năm trước. Nó không còn trên thị trường. Công ty đã đóng cửa. Nhưng có người vẫn dùng nó. Họ vẫn nói về nó. Họ vẫn nhớ nó. Và khi tôi nghe họ nói, tôi biết rằng dù về mặt kinh doanh nó là thất bại, về mặt con người nó là chuyện ấy.

Và đó là điều tôi muốn viết trong cuốn sách này. Rằng kinh doanh không chỉ về con số. Nó về con người. Và con người không đo bằng doanh thu. Họ đo bằng điều bạn đã để lại trong họ.

Chương 10 - Không Có Kết Thúc

Cuốn sách này không có kết thúc

Tôi không viết một kết thúc cho cuốn sách này. Vì tôi không có kết thúc. Tôi vẫn đang ở trong câu hỏi. Tôi vẫn đang tìm hiểu. Tôi vẫn đang sống với những điều tôi đã viết.

Kết thúc là một ảo tưởng. Chúng ta thích kết thúc vì nó cho chúng ta cảm giác hoàn thành. Cảm giác rằng mọi thứ đã được giải quyết. Nhưng trong kinh doanh, không có gì được giải quyết. Mọi thứ đều đang diễn ra. Mọi thứ đều là một quá trình. Và quá trình không có kết thúc.

Tôi đã từng đọc những cuốn sách có kết thúc rất đẹp. Tác giả tóm tắt mọi thứ. Đưa ra kết luận. Để lại độc giả với một cảm giác rõ ràng. Nhưng tôi không thể làm điều đó. Vì tôi không có rõ ràng. Và tôi không nghĩ rằng rõ ràng là điều tôi muốn để lại.

Để lại câu hỏi

Tôi muốn để lại câu hỏi. Không phải vì tôi không có câu trả lời. Mà vì tôi nghĩ câu hỏi quan trọng hơn câu trả lời. Câu trả lời thay đổi. Câu hỏi vẫn. Và nếu bạn sống với câu hỏi đủ lâu, bạn sẽ thấy rằng câu trả lời không quan trọng. Quan trọng là việc ở trong câu hỏi.

Tôi đã từng muốn câu trả lời. Tôi đã từng đọc sách để tìm câu trả lời. Tôi đã từng hỏi người khác để họ cho tôi câu trả lời. Nhưng tôi đã thấy rằng câu trả lời không bao giờ đủ. Bạn có câu trả lời này, bạn muốn câu trả lời khác. Bạn có câu trả lời khác, bạn nhận ra rằng bạn đã hỏi sai câu hỏi.

Và khi bạn nhận ra rằng bạn đã hỏi sai câu hỏi, bạn bắt đầu lại. Không phải từ đầu. Mà từ sâu hơn. Từ nơi mà câu hỏi không cần câu trả lời. Từ nơi mà việc hỏi là đủ.

Việc hỏi là đủ

Việc hỏi là đủ. Đó là điều tôi muốn nói trong chương cuối này. Không phải bạn sẽ tìm thấy câu trả lời. Không phải bạn sẽ giải quyết mọi thứ. Không phải bạn sẽ đạt được sự bình yên. Mà bạn sẽ sống trong câu hỏi. Và sống trong câu hỏi là một cách sống.

Tôi đã từng nghĩ rằng cuộc sống là để giải quyết. Giải quyết vấn đề. Giải quyết khó khăn. Giải quyết bản thân. Nhưng tôi đã thấy rằng cuộc sống không phải để giải quyết. Nó là để sống. Và sống không cần giải pháp. Nó chỉ cần sự hiện diện.

Hiện diện trong câu hỏi. Hiện diện trong không biết. Hiện diện trong trống rỗng. Hiện diện trong những khoảnh khắc mà không có gì xảy ra. Và trong những khoảnh khắc đó, nếu bạn đủ can đảm, bạn sẽ thấy một điều: bạn đã ở đây từ trước. Bạn đã luôn ở đây. Và bạn sẽ luôn ở đây.

Bạn đã luôn ở đây

Điều đó nghe có vẻ triết lý. Nhưng nó không chỉ là triết lý. Nó là một trải nghiệm. Trải nghiệm của việc nhận ra rằng bạn không cần đi đâu. Bạn không cần trở thành ai. Bạn không cần đạt được gì. Bạn đã là đủ.

Tôi đã từng không nghĩ vậy. Tôi đã từng nghĩ rằng tôi cần trở nên tốt hơn. Cần học thêm. Cần đạt thêm. Cần có thêm. Nhưng tôi đã thấy rằng tất cả những cần đó đều đến từ một nơi: từ việc tôi nghĩ rằng tôi không đủ. Và khi tôi nhận ra rằng tôi đã đủ, những cần đó biến mất. Không phải vì tôi không còn muốn gì. Mà vì tôi không còn cần gì để chứng minh.

Và đó là điều cuối cùng tôi muốn nói. Rằng cuốn sách này không phải để giúp bạn chứng minh điều gì. Không phải để giúp bạn đạt được điều gì. Không phải để giúp bạn trở thành điều gì. Nó chỉ là một sự chứng kiến. Rằng tôi cũng đang ở đây. Rằng tôi cũng không biết. Rằng tôi cũng đang sống trong câu hỏi.

Và nếu bạn đang đọc những dòng này, và bạn cảm thấy rằng có điều gì đó trong bạn đang thờ phào, thì có lẽ bạn cũng đang ở đây. Và chúng ta có thể không nói gì với nhau. Chúng ta có thể không biết nhau. Nhưng trong khoảnh khắc này, chúng ta cùng ở trong câu hỏi. Và điều đó đủ.

Không cần nói thêm

Tôi không cần nói thêm. Tôi đã nói những gì tôi cần nói. Không phải tất cả. Không phải đầy đủ. Nhưng đủ. Và đủ là một từ mà tôi đã mất thời gian rất lâu để học. Tôi đã từng nghĩ rằng tôi cần nói nhiều hơn. Làm nhiều hơn. Có nhiều hơn. Nhưng tôi đã thấy rằng đủ là đủ. Và khi bạn biết đủ là đủ, bạn có mọi thứ.

Tôi không biết bạn sẽ làm gì sau khi đọc cuốn sách này. Tôi không biết bạn sẽ nghĩ gì. Tôi không biết bạn sẽ cảm thấy gì. Nhưng tôi hy vọng rằng bạn sẽ có một khoảnh khắc. Một khoảnh khắc mà bạn dừng lại. Một khoảnh khắc mà bạn nhìn lại. Một khoảnh khắc mà bạn tự hỏi: mình đang làm gì?

Và nếu bạn có khoảnh khắc đó, dù ngắn ngủi, thì cuốn sách này đã làm được điều nó cần làm. Không phải để trả lời. Mà để hỏi. Không phải để dẫn đường. Mà để đi cùng. Không phải để kết thúc. Mà để bắt đầu.

Bắt đầu lại. Không phải từ đầu. Mà từ đây. Từ nơi bạn đang đứng. Từ những gì bạn đang làm. Từ những gì bạn đang cảm thấy. Và từ câu hỏi mà bạn đã tránh né quá lâu.

Câu hỏi đó đang đợi bạn. Nó không vội. Nó không đi đâu. Nó chỉ đợi. Và khi bạn sẵn sàng, bạn có thể bước vào. Không phải để tìm câu trả lời. Mà để sống cùng. Và sống cùng câu hỏi là tất cả những gì tôi có thể mong muốn. Cho bạn. Và cho tôi.

Tôi không biết tương lai sẽ ra sao. Tôi không biết công việc của bạn sẽ thế nào. Tôi không biết những quyết định bạn sẽ đưa ra. Nhưng tôi biết một điều: nếu bạn dám ở trong câu hỏi, bạn sẽ không cô độc. Vì tôi cũng ở đó. Và rất nhiều người khác cũng ở đó. Chúng ta không biết nhau. Nhưng chúng ta cùng ở trong câu hỏi. Và trong sự cùng ở đó, có một loại bình yên mà không câu trả lời nào có thể mang lại.

Cảm ơn bạn đã đọc. Không phải vì bạn đã hoàn thành cuốn sách. Mà vì bạn đã dành thời gian. Và thời gian là điều quý giá nhất mà ai đó có thể cho. Tôi đã cho bạn thời gian của tôi qua những gì tôi đã viết. Bạn đã cho tôi thời gian của bạn qua việc đọc. Và trong sự trao đổi đó, có một điều gì đó được tạo ra. Không phải một sản phẩm. Không phải một thành tựu. Mà là một sự kết nối. Một sự kết nối qua trang giấy, qua không gian, qua thời gian. Và sự kết nối đó là thật.

Tôi không biết bạn là ai. Nhưng nếu bạn đang ở trong câu hỏi, thì bạn là người mà cuốn sách này viết cho. Và tôi hy vọng rằng trong khoảnh khắc nào đó, khi bạn đang ngồi một mình, nhìn ra cửa sổ, hoặc đi trên một con phố quen thuộc, bạn sẽ nhớ rằng có một người nào đó, ở đâu đó, cũng đang ở trong câu hỏi đó. Và điều đó đủ. Đủ để bạn tiếp tục. Đủ để bạn dừng lại. Đủ để bạn là chính mình.

Và là chính mình, trong câu hỏi, trong không biết, trong trống rỗng, là điều duy nhất mà tôi có thể chúc cho bạn. Không phải chuyện ấy. Không phải hạnh phúc. Không phải sự bình yên. Mà là chính mình. Và chính mình, khi bạn thực sự là chính mình, mang theo tất cả những thứ kia. Không phải như mục tiêu. Mà như sản phẩm phụ.

Tôi không có gì thêm để nói. Và không cần có. Đủ rồi.

Chương 11 - Đối Thủ Không Nằm Ở Bên Kia

Đối thủ là một ảo tưởng

Tôi đã từng nghĩ rằng tôi có đối thủ. Những người cùng ngành. Những công ty cạnh tranh. Những kẻ muốn lấy đi thị phần của tôi. Và tôi đã dành rất nhiều thời gian để nghĩ về họ. Để theo dõi họ. Để lo lắng về họ.

Nhưng tôi đã thấy rằng đối thủ là một ảo tưởng. Không phải vì họ không tồn tại. Mà vì việc nghĩ về họ không giúp bạn làm tốt hơn. Nó chỉ giúp bạn làm giống họ. Và làm giống ai đó không phải sáng tạo. Nó chỉ là bắt chước.

Tôi đã từng ngồi trong một cuộc họp chiến lược. Chúng tôi đang phân tích đối thủ. Ai đang làm gì. Ai đang đi đâu. Ai đang chiếm thị phần nào. Và tôi nhìn vào bảng phân tích đó và tự hỏi: chúng ta đang làm gì? Chúng ta đang xây dựng công ty của mình, hay chúng ta đang phản ứng với công ty của họ?

Câu hỏi đó làm im lặng cả phòng. Không ai có câu trả lời. Vì chúng ta biết rằng chúng ta đang phản ứng. Và phản ứng không phải sáng tạo.

Chạy theo người khác

Tôi đã từng chạy theo người khác. Tôi nhìn thấy họ làm gì đó, và tôi nghĩ: tôi cũng cần làm điều đó. Họ có một tính năng mới, tôi cũng cần có. Họ vào một thị trường mới, tôi cũng cần vào. Họ thuê một loại người mới, tôi cũng cần thuê. Và tôi chạy theo họ như thể họ đang dẫn đường. Nhưng họ không dẫn đường. Họ chỉ đang chạy theo ai đó khác.

Tôi nhớ một lần tôi gặp một người bạn cũng làm startup. Anh ta nói với tôi rằng anh đang xây dựng một tính năng mà đối thủ của anh vừa ra mắt. Tôi hỏi anh ta: anh có thực sự muốn tính năng đó không? Hay anh chỉ sợ bị bỏ lại? Anh ta im lặng. Và trong sự im lặng đó, anh ta nhận ra rằng anh không muốn. Anh chỉ sợ.

Và nỗi sợ đó làm chúng ta chạy theo nhau. Không phải vì chúng ta muốn đi cùng hướng. Mà vì chúng ta sợ đi một mình.

Đi một mình

Đi một mình là điều mà rất ít người trong kinh doanh dám làm. Vì khi bạn đi một mình, bạn không có ai để so sánh. Không có ai để đo lường. Không có ai để cho bạn biết bạn đang đi đúng hay sai. Và sự không chắc chắn đó là điều mà chúng ta được dạy để tránh.

Nhưng tôi đã thấy rằng những người tạo ra điều gì đó thực sự mới đều đi một mình. Họ không có bản đồ. Họ không có người đi trước. Họ không có gì để so sánh. Và điều đó không phải dũng cảm. Nó chỉ là cần thiết. Vì nếu bạn muốn tạo ra điều gì đó chưa từng tồn tại, bạn không thể nhìn vào những gì đã tồn tại.

Tôi đã từng nghĩ rằng tôi cần biết mọi thứ đối thủ đang làm. Tôi cần phân tích họ. Tôi cần hiểu họ. Nhưng tôi đã thấy rằng việc hiểu đối thủ không giúp bạn hiểu mình. Và nếu bạn không hiểu mình, bạn sẽ chỉ là một bản sao của ai đó khác.

Bản sao không có bản chất

Bản sao không có bản chất. Nó có hình dạng. Nó có chức năng. Nhưng nó không có thứ làm cho nó sống. Và trong kinh doanh, rất nhiều người đang tạo ra bản sao. Họ nhìn vào những gì chuyện ấy và cố gắng làm giống. Họ nhìn vào những gì đang hot và cố gắng bắt chước. Và họ tạo ra những sản phẩm, những dịch vụ, những công ty mà trông giống nhưng không cảm thấy giống.

Tôi đã từng dùng một sản phẩm mà tôi biết là bản sao của sản phẩm khác. Nó có tất cả các tính năng giống nhau. Nó có giao diện gần giống. Nhưng khi tôi dùng nó, tôi cảm thấy sự khác biệt. Không phải ở tính năng. Mà ở bản chất. Sản phẩm gốc có một điều gì đó mà người tạo ra nó đặt vào. Một sự quan tâm. Một sự chăm chút. Một sự hiểu biết về người dùng mà không phải từ nghiên cứu, mà từ trực giác. Và bản sao không có điều đó.

Tôi đã từng là một bản sao. Tôi đã từng làm những gì người khác làm vì tôi nghĩ rằng đó là cách để chuyện ấy. Và tôi đã thành công, theo một nghĩa nào đó. Nhưng tôi không bao giờ cảm thấy rằng những gì tôi tạo ra là của tôi. Nó là của ai đó khác mà tôi đang bắt chước.

Của bạn là của bạn

Của bạn là của bạn. Điều đó nghe hiển nhiên. Nhưng trong kinh doanh, rất ít người tạo ra thứ gì đó thực sự của họ. Họ tạo ra thứ gì đó của thị trường. Của xu hướng. Của đối thủ. Của nhà đầu tư. Và khi bạn tạo ra thứ gì đó không phải của bạn, bạn sẽ không bao giờ cảm thấy thỏa mãn. Dù nó chuyển ấy đến đâu.

Tôi đã từng nghe một người nói: tôi không quan tâm sản phẩm này có của ai, miễn là nó kiếm tiền. Và tôi hiểu điều đó. Tôi cũng đã từng nghĩ vậy. Nhưng tôi đã thấy rằng khi bạn không quan tâm, bạn sẽ không bao giờ tạo ra điều gì đó vượt qua sự tầm thường. Và sự tầm thường, dù kiếm được tiền, không bao giờ để lại dấu ấn.

Và tôi không nói rằng mọi thứ cần để lại dấu ấn. Tôi chỉ nói rằng nếu bạn đang đọc cuốn sách này, có lẽ bạn cũng muốn để lại dấu ấn. Và để làm điều đó, có người cần ngừng nhìn sang bên kia. Có người cần ngừng chạy theo đối thủ. Có người cần bắt đầu nhìn vào mình.

Nhìn vào mình thay vì sang bên kia

Nhìn vào mình là một việc rất khó. Vì khi bạn nhìn vào mình, bạn không thấy đối thủ để so sánh. Bạn không thấy thước đo để đánh giá. Bạn chỉ thấy mình. Và mình có thể là một nơi đáng sợ.

Tôi đã từng nhìn vào mình và không thích điều tôi thấy. Tôi thấy sợ hãi. Tôi thấy hoài nghi. Tôi thấy trống rỗng. Và tôi đã chạy khỏi những điều đó bằng cách nhìn sang bên kia. Nhìn đối thủ. Nhìn thị trường. Nhìn bất cứ thứ gì khác ngoài mình.

Nhưng tôi đã thấy rằng chạy khỏi bản thân không có nghĩa là bạn thoát khỏi bản thân. Bạn chỉ đang trì hoãn việc đối mặt. Và khi bạn đối mặt, bạn sẽ thấy rằng những gì bạn sợ không phải kẻ thù. Nó chỉ là một phần của bạn mà bạn chưa học cách yêu thương.

Chương 12 - Thời Gian Không Phải Tài Nguyên

Thời gian không phải thứ để quản lý

Tôi đã từng nghĩ rằng thời gian là tài nguyên. Tôi đọc sách về quản lý thời gian. Tôi học cách lên lịch, cách ưu tiên, cách tối ưu hóa. Và tôi nghĩ rằng nếu tôi làm đúng, tôi sẽ có đủ thời gian cho mọi thứ.

Nhưng tôi đã thấy rằng thời gian không phải tài nguyên. Nó không nằm trong ngân hàng để bạn rút ra. Nó không nằm trong kho để bạn sử dụng. Nó chỉ là. Và bạn không quản lý nó. Bạn sống trong nó.

Tôi đã từng có một lịch trình rất chặt chẽ. Mỗi phút đều được lên kế hoạch. Mỗi giờ đều có mục đích. Và tôi cảm thấy mình rất hiệu quả. Tôi làm được nhiều việc. Tôi đạt được nhiều mục tiêu. Nhưng tôi cũng cảm thấy mệt mỏi. Không phải vì tôi làm nhiều. Mà vì tôi không có khoảng trống.

Khoảng trống là thời gian mà không có gì xảy ra. Không có kế hoạch. Không có mục đích. Không có kết quả. Và khoảng trống đó, dù không mang lại gì về mặt sản lượng, lại mang lại mọi thứ về mặt ý nghĩa.

Khoảng trống mang lại ý nghĩa

Tôi đã từng ngồi trong một khoảng trống. Không làm gì. Không nghĩ gì. Chỉ ngồi. Và trong khoảng trống đó, tôi cảm thấy một điều mà tôi đã lâu không cảm thấy: tôi cảm thấy mình đang sống. Không phải đang làm. Không phải đang đạt. Mà đang sống.

Và tôi nhận ra rằng tôi đã dành quá nhiều thời gian để làm. Làm việc. Làm dự án. Làm kế hoạch. Làm mọi thứ. Và tôi đã quên rằng sống cũng cần thời gian. Không phải thời gian để làm gì. Mà thời gian để không làm gì.

Tôi đã từng nghĩ rằng thời gian rảnh là thời gian lãng phí. Nếu tôi không làm gì, tôi đang lãng phí thời gian. Nhưng tôi đã thấy rằng thời gian rảnh không phải thời gian lãng phí. Nó là thời gian cần thiết. Cần thiết cho

việc bạn không biết mình cần. Cần thiết cho những suy nghĩ mà không xuất hiện khi bạn đang bận. Cần thiết cho sự sáng tạo mà không đến từ lên lịch.

Sáng tạo không đến từ lên lịch

Sáng tạo không đến từ lên lịch. Bạn không thể lên lịch cho một ý tưởng. Bạn không thể lên lịch cho một cảm hứng. Bạn không thể lên lịch cho một sự rõ ràng. Những thứ đó đến khi chúng muốn. Và nhiệm vụ của bạn không phải là kiểm soát chúng. Mà là tạo ra không gian để chúng có thể đến.

Tôi đã từng cố gắng lên lịch cho sáng tạo. Tôi đặt ra thời gian mỗi ngày để suy nghĩ sáng tạo. Tôi đặt ra thời gian mỗi tuần để brainstorming. Và tôi nhận ra rằng những buổi đó không mang lại gì. Không phải vì tôi không cố gắng. Mà vì sáng tạo không đến khi bạn triệu tập nó. Nó đến khi bạn không mong đợi.

Tôi nhớ một ý tưởng tốt nhất của tôi đến khi tôi đang đi dạo. Không có mục đích. Không có đích đến. Chỉ đi. Và trong khi đi, ý tưởng đó xuất hiện. Không phải vì tôi đang tìm kiếm. Mà vì tôi đang sống. Và sống, thực sự sống, là môi trường mà sáng tạo phát triển.

Thực sự sống

Thực sự sống là gì? Tôi không có định nghĩa. Nhưng tôi biết nó không phải là làm việc. Không phải là đạt được. Không phải là kiếm tiền. Nó là cảm nhận. Cảm nhận mặt trời. Cảm nhận gió. Cảm nhận sự hiện diện của mình trong thế giới này. Và những cảm nhận đó, dù không có giá trị kinh tế, lại là nguồn dinh dưỡng cho mọi thứ có giá trị kinh tế.

Tôi đã từng nghĩ rằng nghệ sĩ cần đi du lịch để có cảm hứng. Tôi đã nghĩ rằng nhà văn cần trải nghiệm để có câu chuyện. Nhưng tôi đã thấy rằng bạn không cần đi đâu để sáng tạo. Bạn chỉ cần ở đây. Thực sự ở đây. Và ở đây, ngay lúc này, có vô số điều để cảm nhận. Vô số điều để nhìn. Vô số điều để nghe. Nhưng họ phải dừng lại để cảm nhận chúng.

Tôi đã từng đi ngang qua một cây cầu hàng ngày. Hàng tháng trời. Và tôi không bao giờ nhìn xuống dòng sông bên dưới. Cho đến một ngày, tôi dừng lại. Tôi nhìn xuống. Và tôi thấy rằng dòng sông đó đẹp. Thực sự đẹp. Và tôi đã bỏ lỡ nó trong suốt thời gian qua vì tôi quá bận đi đến nơi tôi cần đến.

Đó là điều tôi muốn nói. Rằng thời gian không cần được quản lý. Nó cần được sống. Và sống có nghĩa là đôi khi dừng lại. Đôi khi nhìn xuống. Đôi khi không làm gì cả.

Chương 13 - Nỗi Sợ Và Việc Không Chạy Trốn

Nỗi sợ là một người bạn

Tôi đã từng nghĩ rằng nỗi sợ là kẻ thù. Tôi cần đánh bại nó. Tôi cần vượt qua nó. Tôi cần không sợ. Nhưng tôi đã thấy rằng nỗi sợ không phải kẻ thù. Nó là một người bạn không được dễ chịu. Một người bạn mà bạn không muốn ở cùng, nhưng người mà có người cần biết.

Biết nỗi sợ của mình là một điều rất quan trọng. Không phải để loại bỏ nó. Mà để hiểu nó. Và khi bạn hiểu nỗi sợ của mình, bạn sẽ thấy rằng nó không phải vô lý. Nó có lý do của nó. Nó có câu chuyện của nó. Và câu chuyện đó thường liên quan đến điều gì đó bạn đã trải qua mà bạn chưa xử lý.

Tôi đã từng sợ thất bại. Tôi sợ mất mặt. Tôi sợ bị từ chối. Và khi tôi nhìn vào những nỗi sợ đó, tôi thấy rằng chúng không phải về hiện tại. Chúng về quá khứ. Chúng về những lần tôi đã bị từ chối khi còn nhỏ. Những lần tôi đã thất bại và bị cười nhạo. Những lần tôi đã cố gắng và bị nói là không đủ.

Và khi tôi nhận ra điều đó, tôi không còn sợ nỗi sợ nữa. Tôi không còn cần đánh bại nó. Tôi chỉ cần nhìn nó. Nhìn nó và nói: tôi biết mày từ đâu đến. Và tao không cần mày bảo vệ nữa.

Không chạy trốn khỏi nỗi sợ

Chạy trốn khỏi nỗi sợ không giúp bạn thoát khỏi nó. Nó chỉ làm nỗi sợ lớn hơn. Vì khi bạn chạy, bạn không nhìn thấy nó. Và khi bạn không nhìn thấy nó, bạn tưởng nó lớn hơn thực tế. Nhưng khi bạn quay lại nhìn nó, bạn sẽ thấy rằng nó không lớn như bạn nghĩ. Nó chỉ là một cái bóng. Một cái bóng của quá khứ.

Tôi đã từng quay lại nhìn nỗi sợ của mình. Tôi ngồi với nó. Tôi hỏi nó: mày muốn gì? Và nó không trả lời. Vì nỗi sợ không muốn gì. Nó chỉ là một phản ứng. Một phản ứng của cơ thể bạn với điều gì đó mà nó nghĩ là nguy hiểm. Và khi bạn nhận ra rằng không có gì nguy hiểm, phản ứng đó biến mất.

Nhưng điều đó không có nghĩa là bạn không còn sợ. Nỗi sợ vẫn ở đó. Nhưng nó không còn kiểm soát bạn. Bạn có thể sợ và vẫn làm. Bạn có thể sợ và vẫn đi. Bạn có thể sợ và vẫn sống. Và đó là sự tự do.

Tự do không phải không sợ. Tự do là sợ và vẫn chọn.

Sợ và vẫn chọn

Tôi đã từng sợ khi đưa ra một quyết định quan trọng. Tôi run. Tôi mất ngủ. Tôi không muốn làm. Nhưng tôi vẫn làm. Không phải vì tôi dũng cảm. Mà vì tôi biết rằng không làm còn đáng sợ hơn. Không làm có nghĩa là để nỗi sợ thắng. Và khi nỗi sợ thắng một lần, nó sẽ muốn thắng lần nữa. Và lần nữa. Cho đến khi bạn không còn làm gì nữa.

Tôi đã từng để nỗi sợ thắng. Tôi đã từng không làm điều tôi muốn vì sợ. Và tôi hối hận. Không phải vì tôi biết điều gì đó sẽ chuyện ấy. Mà vì tôi biết rằng nếu tôi không thử, tôi sẽ luôn tự hỏi: liệu sao?

Và câu hỏi liệu sao đó đau hơn bất kỳ thất bại nào. Nó là một loại đau âm ỉ. Một loại đau mà bạn mang theo mỗi ngày. Một loại đau mà bạn quen đến mức bạn không còn nhận ra nó là đau. Nhưng nó vẫn ở đó. Và nó vẫn làm bạn nhỏ hơn.

Không để nỗi sợ làm bạn nhỏ hơn

Tôi không muốn nhỏ hơn. Tôi muốn là chính mình. Dù chính mình đó có sợ. Dù chính mình đó có run. Dù chính mình đó không biết. Và để là chính mình, tôi cần đối mặt với nỗi sợ. Không phải đánh bại nó. Mà đi cùng nó.

Đi cùng nỗi sợ là một nghệ thuật. Nghệ thuật của việc biết rằng nó ở đó mà không để nó dẫn đường. Nghệ thuật của việc lắng nghe nó mà không tuân theo nó. Nghệ thuật của việc cảm nhận nó mà không phản ứng theo nó.

Tôi đã từng học nghệ thuật đó. Tôi vẫn đang học. Và mỗi ngày, tôi có cơ hội thực hành. Mỗi lần tôi sợ, tôi có cơ hội chọn. Chọn đi tiếp. Chọn làm điều tôi cần làm. Chọn không để nỗi sợ quyết định.

Và đôi khi tôi chọn đúng. Đôi khi tôi chọn sai. Nhưng dù chọn gì, ít nhất đó là lựa chọn của tôi. Không phải của nỗi sợ.

Chương 14 - Con Người Thật Sau Vai Diễn

Vai diễn của doanh nhân

Tôi đã từng đóng một vai. Vai của doanh nhân. Vai của người biết mình đang làm gì. Vai của người có câu trả lời. Và tôi đóng vai đó rất tốt. Tốt đến mức tôi quên rằng nó chỉ là một vai.

Vai diễn là cần thiết. Không ai muốn làm việc với một người không biết mình đang làm gì. Không ai muốn đầu tư vào một người không có kế hoạch. Không ai muốn theo dõi một người không chắc chắn. Vì vậy chúng ta

đóng vai. Chúng ta mặc bộ vest của sự tự tin. Chúng ta nói bằng giọng điệu của người hiểu biết. Chúng ta đi bằng bước chân của người biết đích đến.

Nhưng sau mỗi buổi diễn, có một người thật. Và người thật đó thường mệt mỏi. Thường hoài nghi. Thường không biết. Và cái khoảng cách giữa vai diễn và người thật là nơi mà rất nhiều người trong kinh doanh bị chia cắt.

Chia cắt giữa vai diễn và người thật

Tôi đã từng bị chia cắt. Tôi có một mặt cho nhà đầu tư. Một mặt cho nhân viên. Một mặt cho khách hàng. Một mặt cho gia đình. Và tôi không biết mặt nào là thật. Tôi không biết tôi là ai khi không có ai để đóng vai cho.

Tôi nhớ một lần tôi đi nghỉ một mình. Không có điện thoại. Không có email. Không có cuộc họp. Chỉ có tôi. Và tôi ngồi trên bãi biển, nhìn ra biển, và tôi tự hỏi: tôi là ai? Không phải CEO. Không phải founder. Không phải doanh nhân. Tôi là ai?

Câu hỏi đó làm tôi sợ. Vì tôi không có câu trả lời. Tôi đã dành quá nhiều thời gian để đóng vai mà tôi quên mất người đang đóng vai. Và người đó, khi tôi tìm lại, rất lạ. Anh ta không muốn những thứ mà vai diễn muốn. Anh ta không sợ những thứ mà vai diễn sợ. Anh ta không cần những thứ mà vai diễn cần.

Tìm lại người thật

Tìm lại người thật là một đường đi. Không phải một sự kiện. Bạn không tìm thấy anh ta trong một buổi thiền. Bạn không tìm thấy anh ta trong một chuyến đi. Bạn tìm thấy anh ta trong những khoảnh khắc mà bạn không đóng vai. Những khoảnh khắc mà bạn không cần là ai cả. Những khoảnh khắc mà bạn chỉ là.

Tôi đã từng tìm thấy anh ta trong những khoảnh khắc như vậy. Khi tôi đang nấu ăn một mình. Khi tôi đang đi dạo không có đích đến. Khi tôi đang nhìn ra cửa sổ và không nghĩ gì. Và trong những khoảnh khắc đó, tôi cảm thấy một sự nhẹ nhàng mà tôi không cảm thấy khi đóng vai.

Nhẹ nhàng đó là gì? Tôi không biết. Nhưng tôi biết nó đến từ việc không phải giả vờ. Không phải cố gắng. Không phải trở thành ai đó. Nó đến từ việc được là chính mình. Và chính mình, khi bạn tìm thấy, không phải một con người quan trọng. Anh ta chỉ là một con người. Nhưng anh ta là thật.

Sự thật về bản thân

Sự thật về bản thân không phải lúc nào cũng đẹp. Tôi đã từng nhìn vào mình và thấy những điều tôi không thích. Tôi thấy ích kỷ. Tôi thấy yếu đuối. Tôi thấy ghen tị. Và tôi muốn che giấu những điều đó. Tôi muốn chỉ cho mọi người thấy mặt tốt. Mặt chuyện ấy. Mặt tự tin.

Nhưng tôi đã thấy rằng khi bạn che giấu một phần của mình, bạn che giấu cả mình. Bạn không thể chỉ che giấu phần xấu và giữ lại phần tốt. Vì phần xấu và phần tốt là cùng một người. Và khi bạn từ chối một phần, bạn từ chối cả con người.

Tôi đã từng từ chối những phần của mình. Tôi nói với bản thân rằng tôi không ghen tị. Tôi không ích kỷ. Tôi không sợ hãi. Nhưng tôi là. Và khi tôi chấp nhận rằng tôi là, những phần đó không còn kiểm soát tôi nữa. Chúng chỉ là một phần của tôi. Không phải toàn bộ. Không phải điểm yếu. Chỉ là một phần.

Là một phần, không phải toàn bộ

Mỗi đặc điểm của bạn là một phần, không phải toàn bộ. Bạn không phải ghen tị. Bạn có ghen tị trong mình. Bạn không phải sợ hãi. Bạn có sợ hãi trong mình. Và sự khác biệt đó rất quan trọng. Vì nếu bạn nghĩ mình là ghen tị, bạn sẽ cố gắng không ghen tị. Và cố gắng không ghen tị sẽ làm bạn căng thẳng. Nhưng nếu bạn biết rằng bạn có ghen tị trong mình, bạn có thể nhìn nó. Bạn có thể hiểu nó. Và bạn có thể chọn không theo nó.

Tôi đã từng nghĩ rằng tôi cần loại bỏ những điều xấu trong mình. Nhưng tôi đã thấy rằng bạn không thể loại bỏ một phần của mình. Bạn chỉ có thể chấp nhận nó. Và khi bạn chấp nhận nó, nó không còn quyền lực như trước. Nó trở thành một phần của bạn mà bạn biết. Và cái bạn biết không thể kiểm soát bạn.

Chương 15 - Sự Chú Ý Là Món Quà Duy Nhất

Chú ý là điều chúng ta cho nhau

Tôi đã từng nghĩ rằng tiền là thứ quan trọng nhất trong kinh doanh. Ràng thị phần là mục tiêu. Ràng tăng trưởng là đích đến. Nhưng tôi đã thấy rằng điều quan trọng nhất không phải những thứ đó. Mà là sự chú ý.

Sự chú ý là món quà duy nhất mà chúng ta thực sự có thể cho nhau. Tiền có thể kiếm lại. Thời gian có thể sắp xếp. Nhưng sự chú ý, sự thực sự chú ý, là thứ mà một khi bạn cho đi, bạn không thể lấy lại. Và người nhận được nó sẽ nhớ mãi.

Tôi đã từng nhận được sự chú ý như vậy. Từ một người mà tôi không mong đợi. Anh ta không có tiền. Không có quyền lực. Không có địa vị. Nhưng anh ta có một thứ mà rất ít người có: khả năng lắng nghe. Thực sự lắng nghe. Không phải lắng nghe để trả lời. Không phải lắng nghe để phán xét. Mà lắng nghe để hiểu.

Và khi anh ta lắng nghe tôi, tôi cảm thấy mình tồn tại. Tôi cảm thấy những gì tôi nói có ý nghĩa. Tôi cảm thấy mình là một con người, không phải một công cụ, không phải một nguồn lực, không phải một cơ hội. Mà là một con người.

Lắng nghe thực sự

Lắng nghe thực sự là một nghệ thuật đang biến mất. Chúng ta không còn lắng nghe nữa. Chúng ta chờ đợi để nói. Chúng ta chờ đợi để trả lời. Chúng ta chờ đợi để đưa ra ý kiến. Và trong khi chờ đợi, chúng ta không nghe.

Tôi đã từng là người như vậy. Tôi ngồi trong các cuộc họp, nhìn vào người đang nói, nhưng trong đầu tôi đang nghĩ về những gì tôi sẽ nói tiếp theo. Tôi nghe từ đầu tiên và từ cuối cùng, nhưng tôi không nghe những gì ở giữa. Và tôi mất đi những gì ở giữa. Những gì ở giữa thường là quan trọng nhất.

Tôi đã từng nói chuyện với một người bạn trong một giờ. Và sau đó tôi nhận ra rằng tôi không biết anh ta đang trải qua điều gì. Tôi biết những gì anh ta nói. Nhưng tôi không biết điều gì đằng sau những gì anh ta nói. Và điều đằng sau, điều không được nói ra, thường là điều quan trọng nhất.

Điều không được nói ra

Điều không được nói ra là điều mà chúng ta cần lắng nghe nhất. Không phải những từ được thốt ra. Mà là khoảng lặng giữa những từ. Là giọng điệu. Là ngôn ngữ cơ thể. Là điều mà người nói muốn nói nhưng không dám.

Tôi đã từng nghe thấy điều không được nói ra. Tôi ngồi với một người bạn, anh ta nói về công việc, về chuyện ấy, về tương lai. Nhưng tôi nghe thấy sự hãi trong giọng anh ta. Tôi nghe thấy cô đơn. Tôi nghe thấy trống rỗng. Và tôi không nói ra điều đó. Tôi chỉ ở đó. Và sự có mặt của tôi, không phải lời nói của tôi, là điều mà anh ta cần.

Và anh ta biết rằng tôi nghe thấy. Không phải vì tôi nói. Mà vì tôi im lặng theo một cách khác. Im lặng của người hiểu. Im lặng của người không cần nói gì vì biết rằng không có gì cần nói.

Im lặng của người hiểu

Im lặng của người hiểu là một món quà. Nó không phải sự thiếu lời. Nó là sự có mặt đầy đủ. Khi bạn im lặng theo cách này, bạn đang nói với người kia: tôi ở đây. Tôi không đi đâu. Và bạn không cần nói gì cả. Tôi hiểu.

Tôi đã từng nhận được im lặng như vậy. Và nó quý giá hơn bất kỳ lời khuyên nào. Vì lời khuyên là về người cho. Im lặng là về người nhận. Và trong kinh doanh, chúng ta cần nhiều im lặng hơn. Nhiều sự chú ý hơn. Nhiều sự hiểu hơn.

Chương 16 - Kết Không Phải Là Điểm Dừng

Mọi thứ đều tiếp tục

Tôi đã từng nghĩ rằng kết thúc là điểm dừng. Rằng khi một dự án kết thúc, nó kết thúc. Khi một công ty đóng cửa, nó chấm hết. Khi một mối quan hệ tan vỡ, nó biến mất. Nhưng tôi đã thấy rằng mọi thứ đều tiếp tục. Không có gì thực sự kết thúc.

Một công ty đóng cửa không biến mất. Nó trở thành kinh nghiệm. Trở thành bài học. Trở thành một phần của những người từng ở trong đó. Và những người đó mang công ty đó theo họ. Mỗi quyết định họ đưa ra sau này đều có dấu ấn của công ty đó. Mỗi công ty họ tạo ra sau này đều mang theo những gì họ đã học.

Tôi đã từng đóng một công ty. Tôi nghĩ rằng đó là kết thúc. Tôi nghĩ rằng tôi đã thất bại. Tôi nghĩ rằng những gì tôi đã làm không có ý nghĩa. Nhưng tôi đã thấy rằng công ty đó vẫn ở trong tôi. Những bài học tôi học được. Những người tôi gặp. Những sai lầm tôi mắc phải. Tất cả vẫn ở đó. Và chúng hình thành con người tôi bây giờ.

Sai lầm không biến mất

Sai lầm không biến mất. Chúng ở lại. Chúng trở thành một phần của bạn. Không phải như vết sẹo. Mà như những đường gân. Những đường gân làm cho bạn mạnh hơn ở những nơi bạn đã từng yếu.

Tôi đã từng mắc sai lầm mà tôi nghĩ rằng tôi sẽ không bao giờ mắc lại. Nhưng tôi đã mắc lại. Không phải vì tôi không học được. Mà vì mỗi lần tôi mắc, tôi học được điều mới. Và điều mới đó thêm vào những gì tôi đã biết. Cho đến khi, sau nhiều lần, tôi biết đủ để không mắc nữa.

Nhưng đôi khi tôi vẫn mắc. Và điều đó không sao. Vì mắc sai lầm không có nghĩa là tôi kém cỏi. Nó có nghĩa là tôi đang thử. Và thử là điều duy nhất làm cho bạn tiến lên.

Tiến lên không có nghĩa là đi xa

Tiến lên không có nghĩa là đi xa. Tiến lên có thể có nghĩa là đi sâu. Đi sâu vào chính mình. Đi sâu vào công việc. Đi sâu vào những gì bạn đang làm. Và đi sâu thường quan trọng hơn đi xa.

Tôi đã từng muốn đi xa. Tôi muốn công ty lớn. Tôi muốn thị trường rộng. Tôi muốn tầm ảnh hưởng nhiều. Nhưng tôi đã thấy rằng đi xa không mang lại điều gì nếu bạn không đi sâu. Nếu bạn không hiểu những gì bạn đang làm. Nếu bạn không cảm nhận những gì bạn đang tạo ra.

Tôi đã từng gặp một người làm một việc rất nhỏ. Anh ta làm bánh mì. Chỉ bánh mì. Không phải chuỗi bánh mì. Không phải thương hiệu bánh mì. Chỉ một tiệm bánh mì nhỏ. Nhưng anh ta làm bánh mì với một sự chăm chút mà tôi hiếm khi thấy. Anh ta biết từng hạt bột. Anh ta biết từng độ ẩm. Anh ta biết từng mùi vị. Và bánh mì của anh ta ngon. Thực sự ngon. Vì anh ta đã đi sâu. Không phải đi xa.

Đi sâu vào chính mình

Đi sâu vào chính mình là điều khó nhất. Vì nó không có phần thưởng bên ngoài. Không ai nhìn thấy bạn đi sâu. Không ai vỗ tay. Không ai viết báo. Nhưng bạn biết. Và điều bạn biết đó là đủ.

Tôi đã từng đi sâu vào chính mình. Tôi ngồi với những câu hỏi không có câu trả lời. Tôi nhìn vào những phần của mình mà tôi không thích. Tôi cảm nhận những đau đớn mà tôi đã tránh. Và trong việc đi sâu đó, tôi tìm thấy điều mà tôi không tìm thấy khi đi xa: tôi tìm thấy chính mình.

Và chính mình đó, dù không có gì đặc biệt, là đủ. Đủ để tiếp tục. Đủ để dừng lại. Đủ để sống.

Sống là đủ

Sống là đủ. Điều đó nghe giản đơn. Nhưng trong thế giới kinh doanh, chúng ta được dạy rằng sống không đủ. Chúng ta cần chuyện ấy. Cần đạt được. Cần để lại dấu ấn. Nhưng tôi đã thấy rằng sống, chỉ sống thôi, đã là điều kỳ diệu.

Mỗi sáng thức dậy là một điều không giải thích được. Mỗi hơi thở là một món quà. Mỗi bước đi là một điều kỳ diệu. Và khi bạn nhận ra điều đó, bạn không cần gì thêm. Bạn không cần chuyện ấy để cảm thấy mình có giá trị. Bạn không cần đạt được để cảm thấy mình tồn tại. Bạn không cần để lại dấu ấn để cảm thấy mình là ai.

Bạn chỉ cần sống. Và trong việc sống, bạn đã để lại dấu ấn. Không phải dấu ấn mà thế giới nhìn thấy. Mà dấu ấn mà bạn nhìn thấy. Và dấu ấn đó, dù không ai khác nhìn thấy, là thật.

Dấu ấn mà bạn nhìn thấy

Dấu ấn mà bạn nhìn thấy là dấu ấn quan trọng nhất. Không phải dấu ấn trên báo chí. Không phải dấu ấn trong lịch sử. Không phải dấu ấn mà người khác nhớ. Mà là dấu ấn mà bạn biết bạn đã để lại. Dấu ấn của việc bạn đã sống. Đã cảm nhận. Đã yêu. Đã đau. Đã thử.

Tôi đã từng muốn để lại dấu ấn lớn. Tôi muốn người ta nhớ đến tôi. Tôi muốn tôi có ý nghĩa. Nhưng tôi đã thấy rằng ý nghĩa không nằm trong kích thước của dấu ấn. Nó nằm trong sự thật của dấu ấn. Và dấu ấn nhỏ nhất, nếu nó thật, lớn hơn bất kỳ dấu ấn lớn nào mà giả.

Và tôi không biết bạn để lại dấu ấn gì. Nhưng tôi biết rằng nếu bạn sống với sự thật của mình, dấu ấn đó sẽ là thật. Và điều đó đủ. Đủ cho bạn. Đủ cho những người bạn chạm đến. Đủ cho thế giới.

Chương 17 - Câu Hỏi Không Cần Câu Trả Lời

Câu hỏi là nơi chúng ta sống

Tôi đã từng nghĩ rằng mục tiêu của cuộc sống là tìm ra câu trả lời. Rằng nếu tôi tìm ra điều gì đó, tôi sẽ biết mình đang làm gì. Rằng nếu tôi hiểu điều gì đó, tôi sẽ an tâm. Nhưng tôi đã thấy rằng câu trả lời không mang lại an tâm. Nó mang lại một loại tù túng.

Khi bạn có câu trả lời, bạn ngừng hỏi. Và khi bạn ngừng hỏi, bạn ngừng tìm kiếm. Bạn ngừng khám phá. Bạn ngừng sống. Vì sống là quá trình hỏi, không phải quá trình trả lời.

Tôi đã từng có câu trả lời. Tôi biết mình muốn gì. Tôi biết mình cần gì. Tôi biết mình đi đâu. Và tôi đi. Tôi đi rất nhanh. Nhưng tôi không nhìn xung quanh. Tôi không thấy những gì tôi đang bỏ lỡ. Tôi không thấy rằng câu trả lời đó đang dẫn tôi đi một hướng mà tôi không thực sự muốn.

Câu trả lời có thể là ngục tù

Câu trả lời có thể là ngục tù. Khi bạn tin rằng bạn đã biết, bạn không còn lắng nghe. Bạn không còn mở. Bạn không còn sẵn sàng thay đổi. Và điều đó nguy hiểm hơn không biết rất nhiều. Vì không biết còn có khả năng. Còn câu trả lời sai thì không.

Tôi đã từng có câu trả lời sai. Tôi nghĩ rằng chuyện ấy sẽ làm tôi hạnh phúc. Tôi nghĩ rằng tiền sẽ làm tôi tự do. Tôi nghĩ rằng danh tiếng sẽ làm tôi cảm thấy mình có giá trị. Và tôi đã đuổi theo những câu trả lời đó. Cho đến khi tôi bắt được chúng. Và tôi nhận ra rằng chúng không mang lại những gì tôi hứa.

Chuyện ấy mang lại áp lực. Tiền mang lại trách nhiệm. Danh tiếng mang lại sự kiểm soát. Và không có cái nào trong số đó là điều tôi thực sự muốn. Tôi chỉ nghĩ tôi muốn. Vì tôi không hỏi đủ sâu.

Hỏi đủ sâu

Hỏi đủ sâu là một kỹ năng. Không phải kỹ năng để có câu trả lời. Mà là kỹ năng để ở trong câu hỏi. Để không chạy khỏi sự không chắc chắn. Để không cố gắng lấp đầy khoảng trống. Để để nguyên câu hỏi như nó vốn có: mờ, không chắc chắn, sống động.

Tôi đã từng hỏi: tôi là ai? Và tôi đã cố gắng trả lời câu hỏi đó. Tôi nói: tôi là doanh nhân. Tôi là người sáng lập. Tôi là người viết. Nhưng những câu trả lời đó không thỏa mãn. Vì chúng chỉ là vai diễn. Chúng chỉ là những gì tôi làm, không phải những gì tôi là.

Và khi tôi ngừng trả lời, khi tôi để câu hỏi mờ, tôi cảm thấy nhẹ nhõm. Không phải vì tôi có câu trả lời. Mà vì tôi không cần câu trả lời nữa. Tôi chỉ cần hỏi. Và hỏi, khi bạn thực sự hỏi, là một hành động sống.

Hỏi như một hành động sống

Hỏi như một hành động sống là gì? Là không hỏi để có thông tin. Là không hỏi để có giải pháp. Là hỏi để tồn tại. Để cảm nhận rằng mình đang sống. Để cảm nhận rằng mình còn mờ. Để cảm nhận rằng mình còn có thể thay đổi.

Tôi đã từng sống trong câu hỏi. Không phải một câu hỏi cụ thể. Mà là câu hỏi về bản thân. Về công việc. Về cuộc sống. Về mọi thứ. Và trong câu hỏi đó, tôi cảm thấy mình sống động. Tôi cảm thấy mình có thể thay đổi. Tôi cảm thấy mình không bị gán vào một hình dạng. Một vai diễn. Một câu trả lời.

Và cảm giác đó, cảm giác của sự tự do thực sự, đến từ việc không có câu trả lời. Từ việc không biết. Từ việc ở trong câu hỏi. Và câu hỏi đó, dù không mang lại sự an tâm, mang lại điều quan trọng hơn: sự sống.

Chương 18 - Không Có Lời Khuyên Nào Ở Đây

Tôi không khuyên bạn làm gì

Tôi đã đọc rất nhiều sách kinh doanh. Họ khuyên tôi làm điều này. Họ bảo tôi tránh điều kia. Họ cho tôi danh sách các bước để chuyển ấy. Và tôi đã thử theo. Tôi đã thử làm đúng. Tôi đã thử tránh sai. Và tôi thấy rằng những lời khuyên đó không giúp tôi sống tốt hơn. Chúng chỉ giúp tôi sống giống người khác.

Tôi không khuyên bạn làm gì trong cuốn sách này. Tôi không nói có người nên khởi nghiệp. Tôi không nói có người nên từ bỏ. Tôi không nói có người nên làm việc chăm chỉ hơn hay ít hơn. Tôi chỉ kể những gì tôi đã thấy. Những gì tôi đã sống. Những gì tôi đã cảm nhận.

Và bạn có thể đọc và thấy điều gì đó. Hoặc bạn có thể đọc và không thấy gì. Cả hai đều ổn. Vì cuốn sách này không phải để bạn thay đổi. Nó là để bạn nhìn thấy. Và nhìn thấy, thực sự nhìn thấy, là đủ.

Nhìn thấy là đủ

Nhìn thấy là đủ. Bạn không cần làm gì với những gì bạn nhìn thấy. Bạn không cần sửa chữa. Bạn không cần cải thiện. Bạn không cần đạt được. Bạn chỉ cần nhìn thấy. Và khi bạn nhìn thấy, bạn biết. Và khi bạn biết, bạn tự do.

Tự do không đến từ việc làm điều đúng. Tự do đến từ việc nhìn thấy điều gì đang xảy ra. Nhìn thấy rằng bạn đang đuổi theo cái bóng. Nhìn thấy rằng bạn đang đóng vai. Nhìn thấy rằng bạn đang sợ. Nhìn thấy rằng bạn đang chạy. Và khi bạn nhìn thấy, bạn có lựa chọn. Không phải lựa chọn để thay đổi. Mà lựa chọn để ở lại. Hoặc đi. Hoặc không làm gì cả.

Và đó là lựa chọn thực sự. Không phải lựa chọn giữa chuyện ấy và thất bại. Không phải lựa chọn giữa đúng và sai. Mà là lựa chọn giữa nhìn thấy và không nhìn thấy. Giữa tỉnh táo và ngủ mê. Và tôi chọn tỉnh táo. Dù nó khó. Dù nó đau. Dù nó không mang lại gì.

Không mang lại gì

Tình tào không mang lại gì. Nó không mang lại tiền. Nó không mang lại hạnh phúc. Nó không mang lại sự bình yên. Nó chỉ mang lại sự thật. Và sự thật, dù không thoải mái, là điều duy nhất đáng tin.

Tôi đã từng muốn sự thật mang lại điều gì đó. Tôi muốn nó giải thoát tôi. Tôi muốn nó làm tôi tốt hơn. Tôi muốn nó cho tôi lý do để tiếp tục. Nhưng sự thật không cho bạn lý do. Nó chỉ cho bạn sự thật. Và họ phải tự tìm lý do.

Và điều đó, việc tự tìm lý do, là việc duy nhất đáng làm. Vì lý do của bạn không thể đến từ bên ngoài. Nó không thể đến từ sách. Nó không thể đến từ người khác. Nó không thể đến từ chuyện ấy. Nó chỉ có thể đến từ bạn.

Lý do đến từ bạn

Lý do đến từ bạn. Không phải từ đâu khác. Bạn không thể đọc cuốn sách này và tìm thấy lý do của mình. Bạn chỉ có thể đọc và thấy rằng có người cần tìm lý do của mình. Và việc tìm đó là việc của bạn. Không phải việc của tôi. Không phải việc của bất kỳ ai.

Tôi không biết lý do của bạn là gì. Tôi không biết bạn tìm thấy nó ở đâu. Tôi không biết nó trông như thế nào. Nhưng tôi biết rằng nó ở đó. Ở trong bạn. Ở nơi mà bạn chưa nhìn. Ở nơi mà bạn sợ nhìn. Và khi bạn dám nhìn, bạn sẽ thấy nó.

Không phải như một câu trả lời. Mà như một câu hỏi. Một câu hỏi mà bạn muốn sống cùng. Một câu hỏi mà bạn muốn thờ cùng. Một câu hỏi mà bạn muốn làm việc cùng. Và câu hỏi đó, dù không mang lại câu trả lời, mang lại ý nghĩa.

Chương 19 - Về Việc Viết Cuốn Sách Đây

Tại sao tôi viết

Tôi không viết để bán sách. Tôi không viết để nổi tiếng. Tôi không viết để chứng minh điều gì. Tôi viết vì tôi không thể không viết. Và điều đó nghe giống như một câu nói sáo rỗng. Nhưng nó là thật.

Tôi đã từng cố gắng không viết. Tôi nói với bản thân rằng tôi không có gì để nói. Rằng thế giới không cần thêm một cuốn sách. Rằng tôi không đủ giỏi. Rằng tôi không đủ quan trọng. Nhưng những câu chữ cứ đến. Vào lúc ba giờ sáng. Khi tôi đang đi dạo. Khi tôi đang tắm. Chúng đến không báo trước, không theo lịch, không theo kế hoạch.

Và tôi học cách viết chúng xuống. Không phải vì tôi nghĩ chúng quan trọng. Mà vì tôi biết rằng nếu tôi không viết chúng, chúng sẽ ở trong tôi. Và chúng sẽ làm tôi nặng. Chúng sẽ làm tôi đầy. Chúng sẽ làm tôi không còn chỗ cho bất cứ điều gì khác.

Viết dễ nhẹ hơn

Viết làm tôi nhẹ hơn. Không phải vì tôi trút bỏ gánh nặng. Mà vì tôi biến gánh nặng thành điều gì đó có thể nhìn thấy. Có thể chạm vào. Có thể chia sẻ. Và khi gánh nặng trở thành điều có thể nhìn thấy, nó không còn là gánh nặng nữa. Nó trở thành điều gì đó khác. Trở thành câu chuyện. Trở thành sự chứng kiến. Trở thành món quà.

Tôi không biết cuốn sách này có phải món quà không. Tôi không biết nó có giá trị không. Tôi chỉ biết rằng tôi cần viết nó. Và tôi đã viết. Và trong việc viết, tôi đã học được điều mà tôi không học được khi đọc: tôi đã học về mình.

Viết về mình là một cách để nhìn mình. Bạn không thể viết mà không nhìn. Bạn không thể mô tả mà không thấy. Và khi bạn nhìn, bạn thấy những điều mà bạn không nhìn khi chỉ nghĩ. Vì viết buộc họ phải rõ ràng. Buộc họ phải cụ thể. Buộc họ phải chọn từ. Và trong việc chọn từ, bạn chọn cách nhìn.

Chọn cách nhìn

Tôi đã chọn cách nhìn trong cuốn sách này. Tôi chọn nhìn vào những gì tôi thấy, không phải những gì tôi muốn thấy. Tôi chọn nhìn vào những gì đau, không phải những gì dễ. Tôi chọn nhìn vào những gì không biết, không phải những gì đã biết. Và đó là lựa chọn của tôi.

Bạn có thể chọn khác. Bạn có thể chọn nhìn vào những gì khác. Và điều đó ổn. Không có cách nhìn nào đúng. Chỉ có cách nhìn nào thật. Và cách nhìn của tôi là thật với tôi. Nó có thể không thật với bạn. Và điều đó không sao.

Tôi không viết để bạn đồng ý. Tôi viết để bạn nhìn thấy rằng có một cách nhìn khác. Rằng có một cách sống khác. Rằng có một cách làm kinh doanh khác. Không phải cách tốt hơn. Mà là cách khác. Và cách khác đó có thể là cách của bạn.

Có thể là cách của bạn

Có thể. Không chắc chắn. Không hứa hẹn. Chỉ có thể. Và có thể là đủ. Có thể là đủ để bạn thử. Đủ để bạn hỏi. Đủ để bạn dừng lại. Đủ để bạn tiếp tục.

Tôi không biết cuốn sách này sẽ đi đâu. Tôi không biết nó sẽ đến tay ai. Tôi không biết nó sẽ được đọc như thế nào. Nhưng tôi biết rằng tôi đã viết nó với sự thật của mình. Và sự thật đó, dù nhỏ bé, dù không đầy đủ, dù có thể sai, là tất cả những gì tôi có.

Và tất cả những gì tôi có là đủ. Không phải vì nó hoàn hảo. Mà vì nó là thật. Và thật, trong thế giới đầy giả dối này, là đủ.

Chương 20 - Đủ

Đủ là một từ khó

Đủ là một từ khó. Nó khó vì chúng ta được dạy rằng không bao giờ đủ. Rằng chúng ta cần nhiều hơn. Tốt hơn. Lớn hơn. Nhanh hơn. Và đủ nghe như sự khuất phục. Như sự từ bỏ. Như thiếu tham vọng.

Nhưng tôi đã thấy rằng đủ không phải khuất phục. Đủ là sự tự do. Khi bạn biết rằng mình đủ, bạn không cần đuổi theo nữa. Bạn không cần chứng minh. Bạn không cần đạt được. Bạn chỉ cần sống.

Và sống, khi bạn biết mình đủ, là một điều khác. Nó không phải chạy. Nó là đi. Nó không phải tranh đấu. Nó là làm. Nó không phải đạt được. Nó là trải nghiệm.

Tôi đã từng không biết đủ. Tôi luôn muốn nhiều hơn. Nhiều hơn tiền. Nhiều hơn chuyện ấy. Nhiều hơn công nhận. Và tôi đuổi theo nhiều hơn cho đến khi tôi nhận ra rằng nhiều hơn không có điểm dừng. Nó chỉ là nhiều hơn. Và nhiều hơn, dù bao nhiêu, vẫn là chưa đủ.

Chưa đủ là một vòng lặp

Chưa đủ là một vòng lặp. Bạn đạt được điều gì đó, và bạn nghĩ: giờ thì đủ. Nhưng rồi bạn nhìn sang bên kia. Bạn thấy người khác có nhiều hơn. Bạn thấy mình có thể có nhiều hơn. Và bạn lại nghĩ: chưa đủ. Và bạn chạy tiếp. Và bạn đạt thêm. Và bạn vẫn nghĩ: chưa đủ.

Tôi đã từng trong vòng lặp đó. Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi đạt được mục tiêu này, tôi sẽ hài lòng. Nhưng mục tiêu này dẫn đến mục tiêu khác. Và mục tiêu khác dẫn đến mục tiêu khác nữa. Và tôi không bao giờ

dừng lại để hỏi: tôi đang đuổi theo cái gì?

Và khi tôi hỏi, tôi nhận ra rằng tôi đang đuổi theo một cái bóng. Một cái bóng của đủ. Một cái bóng mà dù tôi chạy bao nhanh, nó vẫn ở trước mặt tôi. Và tôi nhận ra rằng đủ không nằm ở đích đến. Nó nằm ở chỗ tôi đang đứng.

Đủ ở chỗ bạn đang đứng

Đủ ở chỗ bạn đang đứng. Điều đó không có nghĩa là bạn không tiến lên. Nó có nghĩa là bạn tiến lên từ nơi bạn đủ. Không phải từ nơi bạn thiếu. Không phải từ nơi có người cần. Mà từ nơi bạn đủ.

Và đi từ nơi đủ là một điều khác. Bạn không chạy vì sợ. Bạn đi vì muốn. Bạn không làm vì cần. Bạn làm vì chọn. Bạn không đạt vì thiếu. Bạn tạo vì đây.

Tôi đã từng tạo vì thiếu. Tôi tạo vì tôi cần tiền. Tôi tạo vì tôi cần công nhận. Tôi tạo vì tôi cần chứng minh. Và những gì tôi tạo ra từ thiếu không bao giờ đủ. Vì chúng đến từ thiếu. Và thiếu không thể tạo ra đủ.

Nhưng khi tôi tạo từ đủ, mọi thứ thay đổi. Tôi tạo vì tôi muốn. Vì tôi chọn. Vì tôi yêu. Và những gì tôi tạo ra từ đó, dù nhỏ, dù không hoàn hảo, là đủ. Vì nó đến từ đủ.

Tạo từ đủ

Tạo từ đủ là điều tôi muốn nói trong cuốn sách này. Không phải tạo để có. Mà tạo vì có. Không phải tạo để đạt. Mà tạo vì đã đạt. Không phải tạo để trở thành. Mà tạo vì đã là.

Và đã là, dù là gì, là đủ. Bạn không cần trở thành doanh nhân. Bạn có thể là. Bạn không cần trở thành người sáng tạo. Bạn có thể là. Bạn không cần trở thành bất cứ ai. Bạn đã là ai đó. Và ai đó đó là đủ.

Tôi không biết bạn đã đọc đến đây. Tôi không biết bạn đã thấy điều gì. Tôi không biết bạn sẽ làm gì tiếp theo. Nhưng tôi hy vọng rằng trong suốt cuốn sách này, bạn đã thấy một điều: rằng bạn đã đủ. Rằng bạn không cần gì thêm. Rằng bạn không cần trở thành ai khác. Rằng bạn không cần đạt được điều gì.

Và nếu bạn thấy điều đó, dù chỉ trong một khoảnh khắc, thì cuốn sách này đã làm được điều nó cần làm. Không phải thay đổi bạn. Mà nhắc bạn nhớ rằng bạn không cần bị thay đổi. Bạn đã là bạn. Và bạn là đủ.

Đủ để tiếp tục. Đủ để dừng lại. Đủ để sống. Đủ để chết. Đủ để yêu. Đủ để đau. Đủ để là chính mình. Và chính mình, khi bạn thực sự là chính mình, là điều duy nhất mà thế giới này cần từ bạn. Không phải chuyện ấy. Không phải tiền bạc. Không phải danh tiếng. Mà là chính bạn.

Và chính bạn là đủ.

Tôi không có gì thêm để nói. Và không cần có. Đủ rồi.

Chương 21 - Lãnh Đạo Không Phải Là Ở Trên

Lãnh đạo không phải vị trí

Tôi đã từng nghĩ rằng lãnh đạo là ở trên. Là ngồi ở đầu bàn. Là có chức danh. Là được mọi người nhìn lên. Nhưng tôi đã thấy rằng lãnh đạo không phải vị trí. Nó là một cách hiện diện. Và cách hiện diện đó không cần chức danh.

Tôi đã từng gặp một người lãnh đạo mà không có chức danh. Anh ta làm việc trong một nhóm. Không phải trưởng nhóm. Không phải quản lý. Chỉ là một thành viên. Nhưng khi anh ta nói, mọi người lắng nghe. Không vì anh ta to tiếng. Không vì anh ta có quyền. Mà vì anh ta hiện diện. Thực sự hiện diện. Và sự hiện diện đó có một trọng lượng mà rất ít người có.

Tôi đã từng cố gắng lãnh đạo bằng chức danh. Tôi nghĩ rằng nếu tôi là CEO, mọi người sẽ nghe tôi. Nếu tôi là founder, mọi người sẽ theo tôi. Nhưng tôi đã thấy rằng chức danh không làm cho ai nghe bạn. Nó chỉ làm cho họ giả vờ nghe. Và giả vờ nghe không phải lãnh đạo. Nó chỉ là tuân thủ.

Hiện diện thực sự

Hiện diện thực sự là gì? Tôi không có định nghĩa chính xác. Nhưng tôi biết nó không phải sự hiện diện về thể chất. Bạn có thể ngồi trong phòng họp ba tiếng mà không hiện diện. Bạn có thể đứng trước mặt người ta mà tâm trí ở nơi khác. Hiện diện là cái gì đó khác. Nó là sự tập trung. Sự chú ý. Sự đồng cảm. Và những thứ đó không đến từ chức danh.

Tôi đã từng ngồi trong một cuộc họp với một người rất quan trọng. Ông ta có chức danh cao. Có quyền lực lớn. Có ảnh hưởng nhiều. Nhưng khi ông ta nói, tôi không cảm thấy ông ta ở đó. Tôi cảm thấy ông ta đang nói theo kịch bản. Đang thực hiện vai diễn. Đang làm những gì mà người có chức danh cao làm. Và tôi không nghe ông ta. Không phải vì tôi không muốn. Mà vì không có gì để nghe.

Ngược lại, tôi đã từng ngồi với một người không có chức danh. Một người làm công việc rất bình thường. Và anh ta nói về công việc của mình với một sự điều khiển bạn dậy sớm mà tôi hiếm khi thấy ở những người có chức danh cao. Anh ta hiện diện. Thực sự hiện diện. Và trong sự hiện diện đó, tôi thấy rằng lãnh đạo không cần chức danh. Nó cần sự thật.

Lãnh đạo cần sự thật

Lãnh đạo cần sự thật. Không phải sự thật về công ty. Không phải sự thật về thị trường. Mà sự thật về người lãnh đạo. Về những gì họ cảm thấy. Về những gì họ không biết. Về những gì họ sợ.

Tôi đã từng thấy một người lãnh đạo nói: tôi không biết. Ba từ đó. Trước cả công ty. Và mọi người không nghĩ anh ta yếu. Họ nghĩ anh ta can đảm. Vì nói tôi không biết trong thế giới luôn đòi hỏi họ phải biết là một điều hiếm. Và sự hiếm đó làm cho người ta tin tưởng.

Tôi đã từng cố gắng không nói tôi không biết. Tôi sợ mọi người sẽ nghĩ tôi không đủ giỏi. Sợ họ sẽ mất niềm tin. Sợ họ sẽ không theo tôi. Nhưng tôi đã thấy rằng khi bạn nói tôi không biết, bạn mở ra một không gian. Một không gian mà người khác có thể nói tôi biết. Và trong không gian đó, cả nhóm học được. Cả nhóm phát triển. Và cả nhóm trở thành một.

Lãnh đạo là làm cho người khác lớn

Lãnh đạo không cần làm cho bản thân lớn. Nó là làm cho người khác lớn. Và điều đó ngược với những gì chúng ta được dạy. Chúng ta được dạy rằng để lãnh đạo, có người cần mạnh. Có người cần giỏi. Có người cần trên người khác. Nhưng tôi đã thấy rằng lãnh đạo thực sự là ngược lại.

Lãnh đạo thực sự là làm cho người khác mạnh hơn bạn. Là tạo ra không gian để họ tỏa sáng. Là tìm kiếm điều họ giỏi và để họ làm. Là không cần là người giỏi nhất trong phòng. Và điều đó khó. Vì nó đòi hỏi bạn thôi giữ cái tôi. Thôi giữ nhu cầu được công nhận. Thôi giữ nhu cầu là trung tâm.

Tôi đã từng muốn là trung tâm. Tôi muốn mọi người nhìn tôi. Tôi muốn mọi người công nhận tôi. Tôi muốn mọi người nói về tôi. Nhưng tôi đã thấy rằng khi bạn là trung tâm, bạn là điểm nghẽn. Khi bạn là trung tâm, mọi thứ phải qua bạn. Và khi mọi thứ phải qua bạn, mọi thứ chậm lại.

Không là trung tâm

Không là trung tâm là một sự tự do. Bạn không còn cần biết mọi thứ. Bạn không còn cần quyết định mọi thứ. Bạn không còn cần ở mọi nơi. Bạn chỉ cần ở nơi có người cần. Và làm những gì bạn giỏi. Và để người khác làm những gì họ giỏi.

Tôi đã từng sợ không là trung tâm. Tôi sợ rằng nếu mọi người không cần tôi, tôi sẽ không còn quan trọng. Nhưng tôi đã thấy rằng khi bạn không còn là trung tâm, bạn có thể làm những gì bạn thực sự giỏi. Bạn có thể tập trung vào những gì quan trọng. Và bạn có thể để người khác tỏa sáng.

Và khi bạn để người khác tỏa sáng, bạn thấy điều mà bạn không thấy khi bạn là trung tâm: bạn thấy rằng họ tỏa sáng. Và ánh nhìn của họ không làm bạn mờ đi. Nó làm bạn rực rỡ hơn.

Chương 22 - Mục Đích Không Cần Tìm

Mục đích không nằm ở đâu đó

Tôi đã từng nghĩ rằng mục đích là thứ cần tìm. Như kho báu. Như chìa khóa. Như một mảnh ghép bị thiếu. Tôi nghĩ rằng nếu tôi tìm đủ lâu, tôi sẽ tìm thấy nó. Và khi tôi tìm thấy, cuộc sống sẽ có ý nghĩa.

Nhưng tôi đã thấy rằng mục đích không nằm ở đâu đó. Nó không bị giấu. Nó không bị mất. Nó không chờ bạn tìm. Mục đích là thứ bạn tạo ra. Không phải thứ bạn tìm thấy.

Tôi đã từng đi tìm mục đích. Tôi đọc sách. Tôi đi du lịch. Tôi nói chuyện với người khác. Tôi thử nhiều công việc. Và tôi tưởng rằng mục đích của tôi ở đâu đó trong những trải nghiệm đó. Nhưng tôi không tìm thấy. Vì nó không ở đó. Nó ở trong tôi.

Mục đích ở trong bạn

Mục đích ở trong bạn. Không phải như một viên ngọc cần đánh bóng. Không phải như một ngọn lửa cần thấp. Mà như một tiềm năng cần thực hiện. Một khả năng cần chọn. Một hướng cần đi.

Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi biết mục đích của mình, tôi sẽ có động lực. Tôi sẽ có sức lực. Tôi sẽ có lý do để thức dậy mỗi sáng. Nhưng tôi đã thấy rằng động lực không đến từ mục đích. Nó đến từ hành động. Và mục đích không đến từ tìm kiếm. Nó đến từ làm.

Tôi nhớ một lần tôi hỏi một người bạn: mục đích của anh là gì? Anh ta cười và nói: tôi không biết. Nhưng tôi đang làm những gì tôi thấy ý nghĩa. Và trong việc làm, tôi thấy mục đích. Không phải trước. Mà trong.

Và tôi hiểu điều đó. Mục đích không phải thứ bạn nhìn thấy trước. Nó là thứ bạn nhìn thấy trong. Trong khi bạn làm. Trong khi bạn sống. Trong khi bạn chọn.

Chọn ý nghĩa

Mục đích là chọn ý nghĩa. Không phải tìm ý nghĩa. Bạn không tìm thấy ý nghĩa trong cuộc sống. Bạn gán ý nghĩa cho nó. Và điều bạn gán ý nghĩa cho, trở nên ý nghĩa.

Tôi đã từng nghĩ rằng công việc của tôi không có ý nghĩa. Nó chỉ là kinh doanh. Chỉ là kiếm tiền. Chỉ là cạnh tranh. Nhưng tôi đã thấy rằng tôi có thể chọn gán ý nghĩa cho nó. Tôi có thể chọn nhìn nó như cách tôi phục vụ. Cách tôi tạo ra. Cách tôi tiếp xúc với thế giới. Và khi tôi chọn nhìn như vậy, công việc đó trở nên ý nghĩa.

Không phải vì nó thay đổi. Mà vì tôi thay đổi cách nhìn. Và cách nhìn là tất cả. Cách bạn nhìn một việc xác định việc đó là gì. Cách bạn nhìn cuộc sống xác định cuộc sống là gì. Và cách bạn nhìn mình xác định bạn là ai.

Mục đích thay đổi

Mục đích không cố định. Nó thay đổi. Nó phát triển. Nó lớn lên cùng bạn. Mục đích của bạn lúc hai mươi không giống mục đích của bạn lúc bốn mươi. Và điều đó không có nghĩa là mục đích nào sai. Cả hai đều đúng. Cả hai đều là bạn. Chỉ là bạn ở những thời điểm khác nhau.

Tôi đã từng nghĩ rằng khi tôi tìm thấy mục đích thực sự, tôi sẽ biết. Tôi sẽ cảm thấy nó. Tôi sẽ không còn nghi ngờ. Nhưng tôi đã thấy rằng nghi ngờ là một phần của mục đích. Nếu bạn không bao giờ nghi ngờ, có lẽ bạn không bao giờ thực sự hỏi. Và nếu bạn không hỏi, bạn không sống.

Vậy mục đích của tôi là gì? Tôi không biết. Không phải vì tôi không có. Mà vì tôi không cần biết. Tôi chỉ cần làm những gì tôi thấy ý nghĩa. Và trong việc làm đó, mục đích sẽ hiện ra. Không phải như một đích đến. Mà như một người bạn đồng hành.

Chương 23 - Niềm Tin Không Cần Chứng Minh

Niềm tin không cần bằng chứng

Tôi đã từng nghĩ rằng niềm tin cần được chứng minh. Rằng nếu tôi tin điều gì, tôi cần có lý do. Cần có bằng chứng. Cần có logic. Nhưng tôi đã thấy rằng niềm tin không hoạt động như vậy. Niềm tin là thứ bạn chọn trước khi biết. Bạn chọn tin, và rồi bạn thấy bằng chứng. Không phải ngược lại.

Tôi đã từng tin vào một dự án mà không ai tin. Mọi người nói nó không khả thi. Nó không thực tế. Nó không sẽ chuyện ấy. Nhưng tôi tin. Không phải vì tôi có bằng chứng. Mà vì tôi cảm thấy điều gì đó. Một điều mà tôi không thể giải thích. Và trong niềm tin đó, tôi đi tiếp.

Dự án đó không chuyện ấy. Ít nhất là không theo cách mọi người định nghĩa. Nhưng nó thành công theo cách khác. Nó dạy tôi điều mà tôi không học được nếu tôi không tin. Nó cho tôi thấy rằng niềm tin, dù không đưa đến kết quả mong muốn, vẫn có giá trị. Vì niềm tin không phải về kết quả. Nó về bản thân.

Niềm tin về bản thân

Niềm tin về bản thân là niềm tin quan trọng nhất. Không phải niềm tin rằng bạn sẽ chuyện ấy. Không phải niềm tin rằng bạn sẽ giỏi. Mà niềm tin rằng bạn có thể thử. Rằng bạn có thể sai. Rằng bạn có thể ngã. Và bạn vẫn ổn.

Tôi đã từng tin rằng tôi sẽ chuyện ấy. Và khi tôi không thành công, niềm tin đó sụp đổ. Tôi không còn tin gì nữa. Tôi nghi ngờ mọi thứ. Nhưng tôi đã thấy rằng tôi đã tin sai thứ. Tôi đã tin vào kết quả. Không phải vào bản thân.

Niềm tin vào bản thân không phụ thuộc vào kết quả. Bạn có thể thất bại và vẫn tin vào bản thân. Bạn có thể thua và vẫn tin vào bản thân. Bạn có thể ngã và vẫn tin vào bản thân. Vì niềm tin vào bản thân không phải niềm tin rằng bạn sẽ thắng. Nó là niềm tin rằng bạn sẽ ổn dù thắng hay thua.

Ổn dù thắng hay thua

Ổn dù thắng hay thua là một trạng thái. Không phải một đích đến. Không phải một thành tựu. Mà là cách bạn tồn tại. Bạn không chờ đến khi thắng mới cảm thấy ổn. Bạn không chờ đến khi chuyện ấy mới cảm thấy mình có giá trị. Bạn chọn cảm thấy ổn ngay bây giờ. Dù đang thắng. Dù đang thua.

Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi thất bại, tôi sẽ không ổn. Tôi sẽ tan vỡ. Tôi sẽ không thể tiếp tục. Nhưng tôi đã thất bại. Và tôi không tan vỡ. Tôi tiếp tục. Không phải vì tôi mạnh. Mà vì tôi nhận ra rằng thất bại không phải kết thúc. Nó chỉ là một phần.

Và khi tôi nhận ra rằng tôi ổn dù thắng hay thua, tôi tự do. Tôi tự do để thử. Tự do để sai. Tự do để ngã. Và tự do để đứng dậy.

Tự do để đứng dậy

Tự do để đứng dậy quan trọng hơn tự do để không ngã. Vì ai cũng ngã. Câu hỏi không phải bạn có ngã không. Câu hỏi là bạn có đứng dậy không. Và đứng dậy không cần sức mạnh. Nó cần niềm tin. Niềm tin rằng

đứng dậy là có thể. Niềm tin rằng đứng dậy là đáng. Niềm tin rằng bạn có thể.

Tôi đã từng ngã. Nhiều lần. Và mỗi lần đứng dậy, tôi thấy rằng đứng dậy không khó như tôi nghĩ. Khó là quyết định đứng dậy. Một khi bạn quyết định, cơ thể bạn làm phần còn lại.

Và quyết định đó đến từ niềm tin. Niềm tin vào bản thân. Niềm tin vào cuộc sống. Niềm tin vào điều gì đó lớn hơn bạn mà bạn không thể đặt tên.

Chương 24 - Tăng Trưởng Không Phải Là Phát Triển

Tăng trưởng không phải phát triển

Tôi đã từng nhầm lẫn tăng trưởng với phát triển. Tôi nghĩ rằng nếu công ty tôi lớn hơn, tôi đang phát triển. Nếu doanh thu tôi cao hơn, tôi đang phát triển. Nếu đội ngũ tôi đông hơn, tôi đang phát triển. Nhưng tôi đã thấy rằng tăng trưởng không phải phát triển.

Tăng trưởng là về kích thước. Phát triển là về chiều sâu. Tăng trưởng là về số lượng. Phát triển là về chất lượng. Tăng trưởng là về bên ngoài. Phát triển là về bên trong. Và bạn có thể tăng trưởng mà không phát triển. Thực ra, điều đó rất phổ biến.

Tôi đã từng tăng trưởng mà không phát triển. Công ty tôi lớn hơn. Doanh thu tôi cao hơn. Nhưng tôi thấy rằng tôi không khác. Tôi vẫn sợ những thứ tôi đã từng sợ. Tôi vẫn chạy khỏi những thứ tôi đã từng chạy. Tôi vẫn tin những điều tôi đã từng tin. Tôi lớn hơn. Nhưng tôi không sâu hơn.

Phát triển bên trong

Phát triển bên trong không nhìn thấy. Không ai đo được. Không ai biết. Chỉ bạn biết. Và bạn biết khi bạn nhìn lại những gì đã từng làm bạn sợ, và bạn không còn sợ. Khi bạn nhìn lại những gì đã từng làm bạn giận, và bạn không còn giận. Khi bạn nhìn lại những gì đã từng làm bạn đau, và bạn không còn đau.

Không phải vì những điều đó đã thay đổi. Mà vì bạn đã thay đổi. Bạn đã lớn lên. Bên trong. Theo cách mà không ai thấy. Nhưng bạn cảm nhận được.

Tôi đã từng gặp một người mà công ty anh ta nhỏ. Rất nhỏ. Nhưng khi tôi nói chuyện với anh ta, tôi cảm thấy rằng anh ta đã phát triển. Anh ta nói về thất bại với sự bình thản mà tôi không có. Anh ta nói về chuyện ấy với sự khiêm tốn mà tôi không có. Anh ta nói về cuộc sống với sự sâu sắc mà tôi đang tìm.

Và tôi nhận ra rằng anh ta không cần công ty lớn để phát triển. Anh ta đã phát triển bên trong. Và sự phát triển đó là thật. Nó không phụ thuộc vào doanh thu. Không phụ thuộc vào nhân viên. Không phụ thuộc vào thị phần. Nó phụ thuộc vào anh ta.

Phát triển phụ thuộc vào bạn

Phát triển phụ thuộc vào bạn. Không phải vào hoàn cảnh. Không phải vào cơ hội. Không phải vào may mắn. Bạn có thể ở trong hoàn cảnh tốt nhất mà không phát triển. Và bạn có thể ở trong hoàn cảnh tệ nhất mà phát triển rất nhiều.

Tôi đã từng ở trong hoàn cảnh tốt mà không phát triển. Tôi có tiền. Tôi có thời gian. Tôi có cơ hội. Nhưng tôi không dùng chúng để phát triển. Tôi dùng chúng để thoải mái. Để tránh. Để không phải đối mặt với những gì tôi cần đối mặt.

Và tôi đã ở trong hoàn cảnh tệ mà phát triển. Tôi không có tiền. Tôi không có thời gian. Tôi không có cơ hội. Nhưng tôi buộc phải đối mặt. Buộc phải nhìn. Buộc phải thay đổi. Và trong việc buộc phải đó, tôi phát triển.

Vậy hoàn cảnh không quan trọng. Điều quan trọng là bạn chọn gì. Bạn chọn thoải mái hay chọn phát triển. Bạn chọn tránh hay chọn đối mặt. Bạn chọn ở yên hay chọn tiến lên.

Tiến lên không phải tiến xa

Tiến lên không phải tiến xa. Tiến lên có thể có nghĩa là tiến sâu. Tiến sâu vào chính mình. Tiến sâu vào những gì bạn đang làm. Tiến sâu vào những gì bạn đang cảm thấy.

Tôi đã từng tiến xa mà không tiến sâu. Tôi làm nhiều việc. Tôi gặp nhiều người. Tôi đi nhiều nơi. Nhưng tôi không tiến sâu. Tôi không đi sâu vào bất kỳ việc nào. Tôi không đi sâu vào bất kỳ mối quan hệ nào. Tôi không đi sâu vào bất kỳ nơi nào. Tôi chỉ lướt qua.

Và lướt qua không phải sống. Sống cần đi sâu. Cần ở lại. Cần chìm đắm. Cần thực sự ở đó. Và khi bạn ở đó, thực sự ở đó, bạn phát triển. Không phải theo cách thế giới thấy. Mà theo cách bạn cảm thấy.

Cảm thấy sự phát triển

Bạn cảm thấy sự phát triển khi bạn nhìn lại và thấy rằng mình đã khác. Không phải khác về ngoại hình. Không phải khác về hoàn cảnh. Mà khác về cách bạn phản ứng. Cách bạn cảm nhận. Cách bạn chọn.

Tôi đã từng chọn giận dữ. Bây giờ tôi chọn im lặng. Tôi đã từng chọn chạy. Bây giờ tôi chọn ở lại. Tôi đã từng chọn lý luận. Bây giờ tôi chọn cảm nhận. Và những lựa chọn đó, những thay đổi đó, là sự phát triển. Không phải thứ gì lớn lao. Chỉ là những thay đổi nhỏ. Nhưng chúng tích lũy. Và theo thời gian, chúng làm bạn thành người khác.

Một người khác nhưng vẫn là bạn. Vẫn cùng một cơ thể. Cùng một tâm trí. Nhưng khác ở cách sử dụng. Và điều đó, sự phát triển bên trong, là điều duy nhất thực sự thuộc về bạn.

Chương 25 - Di Sản Không Phải Là Những Gì Bạn Để Lại

Di sản là những gì bạn sống

Tôi đã từng nghĩ rằng di sản là những gì bạn để lại. Công ty. Sản phẩm. Tiền bạc. Tên tuổi. Nhưng tôi đã thấy rằng di sản không phải những gì bạn để lại. Nó là những gì bạn sống.

Bạn không để lại cách bạn đối xử với người khác. Bạn sống cách đó. Và người khác nhớ. Bạn không để lại cách bạn làm việc. Bạn sống cách đó. Và người khác thấy. Bạn không để lại cách bạn yêu thương. Bạn sống cách đó. Và người khác cảm nhận.

Và những gì họ nhớ, thấy, cảm nhận, là di sản thực sự. Không phải tòa nhà. Không phải sản phẩm. Không phải tiền bạc. Mà là cách bạn khiến họ cảm thấy. Và cách đó, dù không nhìn thấy, là thật.

Tôi đã từng muốn để lại một công ty. Một tòa nhà. Một cái gì đó bền vững. Nhưng tôi đã thấy rằng những thứ bền vững nhất không phải vật chất. Những thứ bền vững nhất là những gì bạn truyền cho người khác. Những cách nhìn. Những giá trị. Những cách sống.

Truyền cho người khác

Truyền cho người khác không cần cố ý. Bạn không cần dạy. Bạn không cần nói. Bạn chỉ cần sống. Và cách bạn sống, nếu nó thật, sẽ ảnh hưởng đến người khác. Không phải vì bạn muốn. Mà vì nó là sức lực. Nó lan tỏa. Nó chạm đến.

Tôi đã từng bị ảnh hưởng bởi người mà tôi không quen biết. Tôi nhìn thấy họ từ xa. Tôi nghe về họ qua người khác. Tôi đọc về họ trong sách. Và cách họ sống đã thay đổi tôi. Không phải vì họ cố gắng thay đổi tôi. Mà vì sự thật của họ quá mạnh. Nó không thể không lan tỏa.

Và tôi muốn sống như vậy. Không phải để thay đổi ai. Mà để sống thật. Và sự thật của tôi, nếu nó đủ mạnh, sẽ chạm đến ai đó. Không phải vì tôi muốn. Mà vì nó không thể không.

Sống thật là di sản

Sống thật là di sản lớn nhất bạn có thể để lại. Không phải vì nó quan trọng. Mà vì nó hiếm. Trong thế giới đầy giả dối, sống thật là một điều cách mạng. Nó không cần la hét. Nó không cần biểu tình. Nó chỉ cần hiện diện.

Tôi đã từng nghĩ rằng để để lại dấu ấn, tôi cần làm điều gì đó lớn. Nhưng tôi đã thấy rằng dấu ấn lớn nhất có thể đến từ việc nhỏ nhất. Một lời nói thật. Một hành động chân thành. Một khoảnh khắc hiện diện. Những thứ đó, dù nhỏ, vượt qua thời gian.

Tôi nhớ một người mà tôi chỉ gặp một lần. Anh ta không nói nhiều. Nhưng những gì anh ta nói là thật. Và tôi nhớ. Nhiều năm sau, tôi vẫn nhớ. Không phải vì anh ta nổi tiếng. Không phải vì anh ta giàu có. Mà vì anh ta thật. Và sự thật đó, trong khoảnh khắc ngắn ngủi, đã chạm đến tôi.

Chạm đến người khác

Chạm đến người khác không cần nhiều. Bạn không cần thay đổi cuộc đời họ. Bạn chỉ cần chạm đến họ. Trong một khoảnh khắc. Trong một câu nói. Trong một hành động. Và chạm đó, dù nhẹ, có thể là điều họ cần.

Tôi đã từng được chạm đến. Bởi những người không biết họ đang chạm đến tôi. Bởi những lời nói mà họ không nhớ. Bởi những hành động mà họ nghĩ là bình thường. Nhưng với tôi, những thứ đó không bình thường. Chúng là điều tôi cần. Đúng lúc tôi cần.

Và có lẽ cuốn sách này cũng vậy. Có lẽ nó sẽ chạm đến bạn. Hoặc có lẽ không. Nhưng nếu nó chạm đến bạn, dù chỉ một chút, thì đã đủ. Vì mục đích của cuốn sách này không phải thay đổi bạn. Mà là chạm đến bạn. Và trong sự chạm đó, có một sự kết nối. Và trong sự kết nối đó, có một điều gì đó được tạo ra.

Một điều gì đó mà không ai có thể đặt tên. Một điều gì đó mà không ai có thể đo lường. Một điều gì đó mà chỉ bạn biết. Và điều đó, điều không thể đặt tên đó, là di sản thực sự. Không phải của tôi. Mà của bạn. Của chúng ta.

Chương 26 - Sự Kiên Nhẫn Không Phải Là Chờ Đợi

Kiên nhẫn không phải đứng yên

Tôi đã từng nghĩ rằng kiên nhẫn là chờ đợi. Là đứng yên. Là không làm gì cho đến khi thời điểm đến. Nhưng tôi đã thấy rằng kiên nhẫn không phải chờ đợi. Kiên nhẫn là tiếp tục làm điều đúng dù không thấy kết quả. Là giữ vững dù không ai thấy. Là tin rằng những gì bạn làm có ý nghĩa dù chưa chứng minh được.

Tôi đã từng muốn mọi thứ nhanh. Tôi muốn kết quả ngay. Tôi muốn thấy tiến bộ ngay. Tôi muốn được công nhận ngay. Nhưng tôi đã thấy rằng những thứ đáng giá nhất cần thời gian. Không phải vì chúng chậm. Mà vì chúng sâu. Và sâu cần thời gian để đào.

Tôi nhớ một lần tôi trồng một cây. Tôi tưới nước mỗi ngày. Tôi nhìn nó mỗi ngày. Tôi muốn nó lớn nhanh. Nhưng nó không lớn theo ý tôi. Nó lớn theo cách của nó. Và khi tôi thôi nhìn nó mỗi ngày, tôi thấy rằng nó đã lớn rất nhiều. Nhưng tôi không thấy sự lớn lên đó vì tôi quá bận nhìn.

Không nhìn mỗi ngày

Không nhìn mỗi ngày là một phần của kiên nhẫn. Bạn làm điều có người cần làm. Và bạn thôi kiểm soát kết quả. Bạn không ngừng quan tâm. Bạn chỉ ngừng áp đặt thời hạn. Bạn ngừng đòi hỏi thế giới phải theo kế hoạch của bạn.

Tôi đã từng đòi hỏi thế giới theo kế hoạch của tôi. Tôi lập kế hoạch. Tôi đặt mục tiêu. Tôi đặt thời hạn. Và khi thế giới không theo, tôi tức giận. Tôi thất vọng. Tôi nghĩ rằng có gì đó sai. Nhưng tôi đã thấy rằng thế giới

không sai. Kế hoạch của tôi sai. Không phải vì kế hoạch xấu. Mà vì kế hoạch không bao giờ đúng với thực tế. Nó chỉ đúng với giả định.

Và giả định không phải thực tế. Giả định là những gì tôi nghĩ sẽ xảy ra. Thực tế là những gì xảy ra. Và khoảng cách giữa hai thứ đó là nơi kiên nhẫn sống.

Kiên nhẫn sống ở khoảng cách

Kiên nhẫn sống ở khoảng cách giữa kỳ vọng và thực tế. Nó là khả năng chấp nhận khoảng cách đó mà không điên cuồng. Không buông xuôi. Không đổ lỗi. Nó là khả năng tiếp tục bước dù bạn không biết bao xa đích đến.

Tôi đã từng đi bộ trong sương mù. Tôi không thấy đường. Tôi không biết còn bao xa. Nhưng tôi biết rằng nếu tôi dừng lại, tôi sẽ không đến nơi. Và nếu tôi tiếp tục, tôi có thể đến. Kiên nhẫn là tiếp tục bước trong sương mù. Không vì bạn thấy đường. Mà vì bạn tin rằng đường ở đó.

Và đôi khi, trong khi bạn bước, sương mù tan. Không phải vì bạn làm gì đặc biệt. Mà vì bạn tiếp tục. Và tiếp tục là điều duy nhất làm sương mù tan.

Chương 27 - Không Có Câu Chuyện Nào Hoàn Hảo

Câu chuyện của bạn không cần hoàn hảo

Tôi đã từng nghĩ rằng câu chuyện của tôi cần hoàn hảo. Cần có mở đầu tốt. Cần có giữa chừng hấp dẫn. Cần có kết thúc đẹp. Nhưng tôi đã thấy rằng câu chuyện của tôi không hoàn hảo. Và điều đó không làm cho nó kém giá trị. Nó làm cho nó thật.

Tôi đã từng nghe những câu chuyện hoàn hảo. Những người khởi nghiệp chuyện ấy. Những cuộc đời quan trọng. Những đường đi không gặp ghềnh. Nhưng tôi đã thấy rằng những câu chuyện đó, nếu có thật, là ngoại lệ. Còn phần lớn chúng ta, câu chuyện của chúng ta gặp ghềnh. Không rõ ràng. Không đẹp đẽ. Và đó là điều làm cho nó đáng kể.

Tôi nhớ lần tôi kể câu chuyện của tôi với một người. Tôi cố gắng làm cho nó mạch lạc. Tôi bỏ qua những phần lộn xộn. Tôi làm cho nó có vẻ có ý nghĩa. Nhưng người đó nói: tôi thích câu chuyện thật hơn. Câu chuyện mà bạn không biết tại sao mình làm những gì mình làm. Câu chuyện mà bạn đi lòng vòng. Câu chuyện mà bạn không có kết thúc. Vì đó là câu chuyện của tất cả chúng ta.

Câu chuyện của tất cả chúng ta

Câu chuyện của tất cả chúng ta không hoàn hảo. Chúng ta không biết tại sao chúng ta ở đây. Chúng ta không biết chúng ta đi đâu. Chúng ta chỉ biết chúng ta đang đi. Và đôi khi, chúng ta không chắc chúng ta có đang đi không.

Nhưng điều đó không làm cho câu chuyện của chúng ta kém đi. Nó làm cho nó giống con người hơn. Và con người, với tất cả sự không hoàn hảo, là điều duy nhất thực sự thú vị.

Tôi đã từng muốn câu chuyện của tôi như một bộ phim. Có kịch bản. Có đạo diễn. Có kết thúc có hậu. Nhưng cuộc sống không phải bộ phim. Nó không có kịch bản. Nó không có đạo diễn. Và nó chắc chắn không có kết thúc có hậu. Ít nhất là không theo cách bộ phim định nghĩa.

Cuộc sống không phải bộ phim

Cuộc sống không phải bộ phim vì nó không có điểm bắt đầu rõ ràng. Bạn không chọn sinh ra. Bạn không chọn gia đình. Bạn không chọn hoàn cảnh. Và nó không có điểm kết thúc rõ ràng. Bạn không biết khi nào kết thúc. Bạn không biết nó kết thúc như thế nào. Bạn chỉ biết rằng nó sẽ kết thúc.

Và ở giữa, không có mạch lạc. Không có logic. Không có kịch bản. Chỉ có những sự kiện. Những lựa chọn. Những ngẫu nhiên. Và bạn, đang cố gắng tìm ý nghĩa trong tất cả những thứ đó.

Điều đó không tệ. Nó chỉ là cách cuộc sống vận hành. Và khi bạn chấp nhận rằng câu chuyện của bạn không hoàn hảo, bạn tự do để sống nó. Thực sự sống nó. Không phải diễn nó.

Chương 28 - Cái Giá Của Sự Tự Do

Tự do có giá

Tôi đã từng nghĩ rằng tự do là không có gì phải trả. Rằng nếu bạn tự do, bạn không bị ràng buộc. Nhưng tôi đã thấy rằng tự do có giá. Và giá đó là trách nhiệm.

Khi bạn tự do, không ai nói cho bạn biết cần làm gì. Và điều đó có nghĩa là họ phải tự quyết định. Khi bạn tự do, không ai chịu trách nhiệm cho bạn. Và điều đó có nghĩa là họ phải tự chịu trách nhiệm. Khi bạn tự do, không ai cứu bạn. Và điều đó có nghĩa là họ phải tự cứu mình.

Và điều đó không dễ. Thực ra, nó rất khó. Dễ hơn nhiều khi có ai đó nói cho bạn biết cần làm gì. Có ai đó chịu trách nhiệm. Có ai đó cứu bạn. Nhưng khi bạn chọn tự do, bạn chọn khó.

Tôi đã từng chọn không tự do. Tôi chọn có ông chủ. Tôi chọn có công ty lớn. Tôi chọn có an toàn. Và tôi có an toàn. Nhưng tôi không có tự do. Và tôi thấy rằng an toàn không làm cho tôi hạnh phúc. Nó chỉ làm cho tôi không sợ. Nhưng không sợ không phải hạnh phúc.

Không sợ không phải hạnh phúc

Không sợ là trạng thái trung lập. Bạn không sợ. Nhưng bạn cũng không vui. Bạn cũng không sống. Bạn chỉ tồn tại. Và tồn tại, dù an toàn, không phải đủ.

Tôi đã từng tồn tại. Tôi có công việc ổn định. Tôi có thu nhập ổn định. Tôi có cuộc sống ổn định. Nhưng tôi cảm thấy rằng tôi không sống. Tôi cảm thấy rằng tôi đang chờ đợi. Chờ điều gì đó. Mà tôi không biết là gì. Và tôi nhận ra rằng tôi đang chờ tự do. Tôi đang chờ mình dũng cảm đủ để chọn nó.

Và khi tôi chọn tự do, tôi sợ. Tôi không còn an toàn. Tôi không còn ổn định. Tôi không còn biết tương lai. Nhưng tôi sống. Thực sự sống. Và sống, dù sợ, tốt hơn tồn tại mà không sợ.

Sống dù sợ

Sống dù sợ là dũng cảm. Không phải không sợ. Không ai không sợ. Những người bạn nghĩ không sợ, họ sợ. Họ chỉ không để sợ ngăn họ. Và đó là điều khác biệt.

Tôi đã từng để sợ ngăn tôi. Tôi không làm vì tôi sợ thất bại. Tôi không nói vì tôi sợ bị từ chối. Tôi không thử vì tôi sợ sai. Và tôi an toàn. Nhưng tôi cũng nhỏ lại. Tôi co lại. Tôi không còn là tôi.

Và khi tôi quyết định sống dù sợ, tôi lớn lại. Tôi mở ra. Tôi thử. Tôi sai. Tôi đau. Nhưng tôi sống. Và sống, dù đau, tốt hơn tồn tại mà không đau.

Chương 29 - Im Lặng Của Sáng Tạo

Sáng tạo cần im lặng

Tôi đã từng nghĩ rằng sáng tạo cần ồn ào. Cần sức lực. Cần hành động. Nhưng tôi đã thấy rằng sáng tạo thực sự cần im lặng. Không phải im lặng bên ngoài. Mà im lặng bên trong.

Khi tâm trí bạn ồn ào, bạn không sáng tạo. Bạn chỉ phản ứng. Bạn chỉ chạy theo ý tưởng cũ. Bạn chỉ lặp lại những gì bạn đã biết. Sáng tạo đến từ không gian trống. Từ khoảng lặng. Từ nơi mà ý tưởng mới có thể nảy sinh.

Tôi đã từng cố gắng sáng tạo trong ồn ào. Tôi nghe nhạc. Tôi xem video. Tôi nói chuyện với người khác. Tôi làm nhiều việc cùng lúc. Và tôi tưởng rằng đó là sáng tạo. Nhưng tôi đã thấy rằng đó chỉ là tiêu thụ. Tôi đang tiêu thụ ý tưởng của người khác. Không tạo ra ý tưởng của mình.

Tạo ra ý tưởng của mình

Tạo ra ý tưởng của mình cần không gian. Cần thời gian. Cần im lặng. Bạn không thể nghe ý tưởng mới nếu bạn đang bận nghe ý tưởng cũ. Bạn không thể thấy điều mới nếu bạn đang nhìn điều cũ. Bạn không thể cảm thấy điều mới nếu bạn đang cảm thấy điều cũ.

Im lặng là cách bạn tạo ra không gian. Không phải bằng cách đi vào hang động. Không phải bằng cách ngồi thiền mười tiếng. Mà bằng cách dừng. Dừng nói. Dừng làm. Dừng chạy. Và trong sự dừng đó, bạn nghe được điều mà bạn không nghe được khi bạn chạy.

Tôi đã từng sợ im lặng. Tôi sợ rằng nếu tôi im lặng, tôi sẽ phải đối mặt với chính mình. Tôi sẽ phải nghe những gì tôi không muốn nghe. Tôi sẽ phải thấy những gì tôi không muốn thấy. Nhưng tôi đã thấy rằng đối mặt với chính mình là điều đầu tiên cần làm nếu bạn muốn sáng tạo. Vì sáng tạo không đến từ bên ngoài. Nó đến từ bên trong.

Sáng tạo đến từ bên trong

Sáng tạo đến từ bên trong không có nghĩa là bạn không cần thế giới bên ngoài. Có người cần. Nhưng có người cần thế giới bên ngoài để nuôi dưỡng, không phải để thay thế. Có người cần thế giới bên ngoài để truyền cảm hứng, không phải để cung cấp nội dung.

Nội dung đến từ bên trong. Nó đến từ những gì bạn đã trải qua. Những gì bạn đã cảm nhận. Những gì bạn đã học. Và những thứ đó, khi bạn im lặng đủ lâu, bắt đầu nói. Không bằng lời. Mà bằng ý tưởng. Bằng hình ảnh. Bằng cảm giác.

Và khi chúng nói, có người cần lắng nghe. Lắng nghe không phải nghe. Lắng nghe là hiện diện với âm thanh. Và khi bạn hiện diện với âm thanh bên trong, bạn bắt đầu nghe thấy những gì mà trước đó bạn không nghe. Và trong những âm thanh đó, có sáng tạo.

Chương 30 - Câu Trả Lời Không Quan Trọng

Câu hỏi quan trọng hơn câu trả lời

Tôi đã từng nghĩ rằng câu trả lời là điều quan trọng. Rằng nếu tôi tìm được câu trả lời đúng, mọi thứ sẽ ổn. Nhưng tôi đã thấy rằng câu hỏi quan trọng hơn câu trả lời. Và cách hỏi quan trọng hơn câu trả lời.

Tôi đã từng tìm câu trả lời cho mọi thứ. Làm sao để chuyện ấy? Làm sao để hạnh phúc? Làm sao để giàu có? Làm sao để nổi tiếng? Nhưng tôi đã thấy rằng những câu trả lời tôi tìm được không giúp tôi. Vì tôi đang hỏi sai câu hỏi.

Câu hỏi đúng không cần làm sao để chuyện ấy. Mà là tôi muốn gì? Không cần làm sao để hạnh phúc. Mà là hạnh phúc là gì cho tôi? Không cần làm sao để giàu có. Mà là giàu có có nghĩa là gì? Và khi bạn hỏi những câu hỏi đó, bạn thấy rằng câu trả lời không nằm ở đâu đó. Nó nằm trong bạn.

Câu trả lời nằm trong bạn

Câu trả lời nằm trong bạn không có nghĩa là bạn không cần học hỏi từ người khác. Có người cần. Nhưng bạn học hỏi không để tìm câu trả lời. Bạn học hỏi để đặt câu hỏi tốt hơn. Và câu hỏi tốt hơn dẫn đến sự hiểu biết sâu hơn. Không phải câu trả lời tốt hơn.

Tôi đã từng nghĩ rằng hiểu biết là biết câu trả lời. Nhưng tôi đã thấy rằng hiểu biết thực sự là biết câu hỏi. Là biết rằng bạn không biết. Là biết rằng những gì bạn biết có thể sai. Là biết rằng câu trả lời của hôm nay có thể không phải câu trả lời của ngày mai.

Và điều đó, sự không chắc chắn, là điều làm cho sống thú vị. Nếu bạn biết mọi câu trả lời, cuộc sống sẽ nhàm chán. Nếu bạn chắc chắn về mọi thứ, bạn sẽ không còn gì để khám phá. Và khám phá, không phải biết, là điều làm cho chúng ta sống.

Khám phá không phải biết

Khám phá là đường đi. Biết là đích đến. Và tôi đã thấy rằng đường đi quan trọng hơn đích đến. Vì khi bạn đến đích, bạn dừng lại. Và khi bạn dừng lại, bạn chết. Không phải về thể chất. Mà về tinh thần.

Tôi đã từng đến đích. Tôi đạt được mục tiêu. Tôi có thứ tôi muốn. Và tôi thấy rằng nó không làm tôi thỏa mãn. Không phải vì nó không tốt. Mà vì khi tôi đến, tôi không còn gì để làm. Tôi không còn gì để khám phá. Tôi không còn gì để tìm.

Và tôi nhận ra rằng tôi không muốn đến đích. Tôi muốn đi. Tôi muốn khám phá. Tôi muốn hỏi. Tôi muốn không biết. Và trong sự không biết đó, tôi sống. Thực sự sống.

Vậy cuốn sách này không có câu trả lời. Nó chỉ có câu hỏi. Và những câu hỏi đó, nếu bạn để chúng sống trong bạn, sẽ dẫn bạn đến nơi có người cần đến. Không phải nơi tôi đã đến. Mà nơi có người cần đến. Và nơi đó, dù là đâu, là đúng. Vì nó là của bạn.

Chương 31 - Chấp Nhận Không Hoàn Hảo

Hoàn hảo là ảo tưởng

Tôi đã từng theo đuổi hoàn hảo. Tôi muốn sản phẩm hoàn hảo. Tôi muốn bài thuyết trình hoàn hảo. Tôi muốn cuộc sống hoàn hảo. Nhưng tôi đã thấy rằng hoàn hảo là ảo tưởng. Và ảo tưởng đó làm tôi đau khổ.

Tôi đã từng không ra mắt sản phẩm vì nó chưa hoàn hảo. Tôi đã từng không nói điều tôi muốn nói vì tôi chưa tìm được cách hoàn hảo. Tôi đã từng không sống vì cuộc sống của tôi chưa hoàn hảo. Và trong việc chờ hoàn hảo, tôi để mất những điều tốt.

Vì hoàn hảo là kẻ thù của tốt. Khi bạn theo đuổi hoàn hảo, bạn không bao giờ đạt được. Vì hoàn hảo không tồn tại. Và ngay cả khi nó tồn tại, bạn sẽ không biết. Vì bạn sẽ luôn tìm thấy điều gì đó để sửa.

Tốt là đủ

Tốt là đủ. Không phải vì bạn không nên cố gắng. Mà vì cố gắng không có nghĩa là hoàn hảo. Cố gắng có nghĩa là làm tốt nhất bạn có thể. Và tốt nhất bạn có thể, vào lúc này, là đủ.

Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi không làm hoàn hảo, tôi không nên làm. Nhưng tôi đã thấy rằng nếu tôi không làm, tôi không học được. Và nếu tôi không học được, tôi không bao giờ tiến bộ. Và tiến bộ, dù chậm, tốt hơn hoàn hảo trên giấy.

Tôi nhớ một lần tôi ra mắt một sản phẩm mà tôi biết chưa hoàn hảo. Tôi sợ mọi người sẽ chê. Tôi sợ mọi người sẽ thấy những lỗi tôi thấy. Nhưng tôi ra mắt. Và mọi người không thấy những lỗi tôi thấy. Hoặc nếu họ thấy, họ không quan tâm. Họ quan tâm điều sản phẩm làm được. Và điều nó làm được, dù không hoàn hảo, là đủ.

Không hoàn hảo là con người

Không hoàn hảo là con người. Hoàn hảo là máy móc. Và bạn không phải máy móc. Bạn có lỗi. Bạn có sai. Bạn có những ngày không tốt. Và điều đó không làm bạn kém đi. Nó làm bạn thật.

Tôi đã từng giấu những lỗi của tôi. Tôi sợ mọi người sẽ thấy. Tôi sợ mọi người sẽ nghĩ tôi không giỏi. Nhưng tôi đã thấy rằng khi tôi thừa nhận lỗi, mọi người không nghĩ tôi yếu. Họ nghĩ tôi can đảm. Vì thừa nhận lỗi trong thế giới luôn muốn xuất sắc là một điều hiếm.

Và điều hiếm đó làm cho người ta tin tưởng. Họ tin tưởng vì họ biết bạn không giả vờ. Họ biết bạn không cố gắng làm họ nghĩ bạn hoàn hảo. Và trong sự thật đó, có một sự kết nối mà hoàn hảo không bao giờ tạo ra được.

Chương 32 - Tiền Bạc Không Phải Kết Quả

Tiền bạc là công cụ

Tôi đã từng nghĩ rằng tiền bạc là kết quả. Là đích đến. Là thước đo chuyện ấy. Nhưng tôi đã thấy rằng tiền bạc không phải kết quả. Nó là công cụ. Và công cụ, dù tốt, không phải mục đích.

Tôi đã từng kiếm được nhiều tiền. Và tôi nghĩ rằng tôi đã chuyện ấy. Nhưng tôi không thấy thành công. Tôi chỉ thấy những con số. Và những con số, dù lớn, không làm cho tôi cảm thấy gì. Chúng chỉ là những con số.

Tôi cũng đã từng không có tiền. Và tôi nghĩ rằng nếu tôi có tiền, mọi thứ sẽ ổn. Nhưng khi tôi có tiền, tôi thấy rằng những thứ không ổn vẫn không ổn. Tiền không sửa được những thứ bên trong. Nó chỉ sửa được những thứ bên ngoài. Và những thứ bên trong mới là những thứ quan trọng.

Những thứ bên trong

Những thứ bên trong không mua được. Bạn không thể mua bình an. Bạn không thể mua ý nghĩa. Bạn không thể mua kết nối. Bạn không thể mua tình yêu. Bạn có thể mua sự thoải mái. Nhưng sự thoải mái không phải hạnh phúc.

Tôi đã từng mua sự thoải mái. Tôi mua nhà lớn. Tôi mua xe đẹp. Tôi mua đồ xa xỉ. Và tôi thoải mái. Nhưng tôi không hạnh phúc. Vì hạnh phúc không đến từ những thứ bạn có. Nó đến từ cách bạn sống.

Và cách bạn sống không phụ thuộc vào tiền bạc. Bạn có thể sống tốt với ít tiền. Và bạn có thể sống tệ với nhiều tiền. Tiền không quyết định cách bạn sống. Bạn quyết định.

Bạn quyết định

Bạn quyết định cách bạn sống. Không phải tiền bạc. Không phải hoàn cảnh. Không phải may mắn. Bạn có thể nghèo mà sống phong phú. Và bạn có thể giàu mà sống nghèo. Phong phú và nghèo ở đây không phải về tiền. Mà về cách bạn trải nghiệm cuộc sống.

Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi giàu, tôi sẽ hạnh phúc. Nhưng tôi đã thấy rằng hạnh phúc không phải trạng thái. Nó là cách bạn tiếp cận cuộc sống. Và cách đó không đổi khi bạn giàu. Bạn vẫn sợ. Bạn vẫn lo. Bạn vẫn nghi ngờ. Chỉ là bạn sợ, lo, nghi ngờ trong nhà lớn hơn.

Vậy tiền bạc là gì? Nó là công cụ. Giống như cái búa. Bạn có thể dùng nó để xây. Bạn có thể dùng nó để phá. Nhưng nó không phải kết quả. Kết quả là những gì bạn xây. Và những gì bạn xây, dù nhỏ, quan trọng hơn công cụ.

Chương 33 - Sự Cô Đơn Của Người Làm Chủ

Làm chủ là cô đơn

Tôi đã từng nghĩ rằng làm chủ là tự do. Là không ai nói cho họ cần làm gì. Là bạn làm chủ cuộc sống của mình. Nhưng tôi đã thấy rằng làm chủ là cô đơn. Và cô đơn đó là cái giá của tự do.

Khi bạn làm chủ, bạn không thể than phiền với nhân viên. Họ sẽ sợ. Bạn không thể than phiền với đối tác. Họ sẽ lo. Bạn không thể than phiền với gia đình. Họ sẽ đau. Vậy bạn than phiền với ai? Không ai. Bạn giữ trong lòng. Và điều đó làm bạn cô đơn.

Tôi đã từng cô đơn. Tôi ngồi trong văn phòng. Tôi nhìn ra thành phố. Tôi thấy mọi người đi lại. Và tôi cảm thấy rằng không ai hiểu tôi. Không phải vì họ không muốn. Mà vì tôi không thể nói. Và không nói làm tôi cô đơn.

Không nói làm cô đơn

Không nói làm cô đơn không phải vì bạn không có ai để nói. Mà vì bạn không thể nói. Không thể nói vì bạn là ông chủ. Không thể nói vì họ phải mạnh. Không thể nói vì bạn sợ.

Tôi đã từng sợ nói. Tôi sợ rằng nếu tôi nói tôi sợ, mọi người sẽ mất niềm tin. Tôi sợ rằng nếu tôi nói tôi không biết, mọi người sẽ lo. Tôi sợ rằng nếu tôi nói tôi mệt, mọi người sẽ nghĩ tôi không đủ sức. Nhưng tôi đã thấy rằng khi tôi nói, tôi không còn cô đơn. Và những người nghe tôi không nghĩ tôi yếu. Họ nghĩ tôi thật.

Và sự thật đó, dù khó, làm cho cô đơn tan biến. Không hoàn toàn. Nhưng đủ để tôi thở. Đủ để tôi tiếp tục. Đủ để tôi biết rằng dù tôi làm chủ, tôi không phải một mình.

Không phải một mình

Không phải một mình không có nghĩa là có nhiều người xung quanh. Nó có nghĩa là có ai đó hiểu. Có ai đó mà bạn có thể nói. Có ai đó mà bạn không cần giả vờ. Và người đó, dù chỉ một, là đủ.

Tôi đã từng tìm nhiều người. Tôi muốn nhiều bạn bè. Nhiều đồng nghiệp. Nhiều người theo dõi. Nhưng tôi đã thấy rằng một người thật quan trọng hơn trăm người giả. Một người mà bạn có thể nói mọi thứ quan trọng hơn trăm người mà bạn chỉ nói điều tốt.

Và khi bạn tìm được người đó, cô đơn không biến mất. Nhưng nó trở nên chịu được. Nó trở thành một phần của cuộc sống mà bạn có thể sống chung. Không phải kẻ thù. Mà là bạn đồng hành. Một bạn đồng hành khó chịu, nhưng vẫn là bạn đồng hành.

Chương 34 - Sự Thật Về Động Lực

Động lực không đến từ bên ngoài

Tôi đã từng nghĩ rằng động lực đến từ bên ngoài. Từ sách. Từ video. Từ người khác. Từ những câu nói truyền cảm hứng. Nhưng tôi đã thấy rằng động lực không đến từ bên ngoài. Nó đến từ bên trong. Và nếu nó không ở đó, không gì bên ngoài có thể tạo ra nó.

Tôi đã từng xem video truyền động lực. Tôi đọc sách truyền động lực. Tôi nghe người nổi tiếng nói. Và tôi cảm thấy có động lực. Nhưng động lực đó không kéo dài. Nó tan biến khi video kết thúc. Nó biến mất khi tôi đóng sách. Nó không còn khi tôi một mình.

Và tôi nhận ra rằng động lực bên ngoài giống như caffeine. Nó cho bạn sức lực ngắn hạn. Nhưng nó không cho bạn sức mạnh dài hạn. Sức mạnh dài hạn đến từ bên trong. Từ lý do. Từ mục đích. Từ sự kết nối với những gì bạn làm.

Kết nối với những gì bạn làm

Kết nối với những gì bạn làm là động lực thực sự. Không phải tiền. Không phải danh tiếng. Không phải chuyện ấy. Mà là cảm giác rằng những gì bạn làm có ý nghĩa. Với bạn. Với ai đó. Với thế giới.

Tôi đã từng làm việc chỉ vì tiền. Và tôi có tiền. Nhưng tôi không có động lực. Tôi phải ép bản thân mỗi sáng. Tôi phải tự thuyết phục bản thân đi làm. Và điều đó mệt mỏi. Không phải vì công việc khó. Mà vì tôi không kết nối với nó.

Và khi tôi tìm thấy công việc tôi kết nối, động lực đến tự nhiên. Tôi không cần ép bản thân. Tôi không cần video truyền cảm hứng. Tôi không cần ai đó nói cho tôi biết cần làm gì. Tôi tự biết. Và tôi tự làm. Vì tôi muốn.

Tự muốn là động lực

Tự muốn là động lực mạnh nhất. Không phải cần làm. Không phải nên làm. Không phải cần làm. Mà muốn làm. Và muốn đến từ kết nối. Kết nối đến từ ý nghĩa. Ý nghĩa đến từ bên trong.

Tôi đã từng tìm ý nghĩa bên ngoài. Tôi tìm trong sách. Tôi tìm trong người khác. Tôi tìm trong chuyện ấy. Nhưng tôi đã thấy rằng ý nghĩa không tìm được. Nó được tạo ra. Bởi bạn. Cho bạn. Và khi bạn tạo ra ý nghĩa, bạn tạo ra động lực.

Và động lực đó không tan biến. Nó có thể yếu đi. Nó có thể ngủ. Nhưng nó không chết. Vì nó là một phần của bạn. Không phải một phần của video. Không phải một phần của sách. Mà là một phần của bạn.

Chương 35 - Khi Bạn Không Còn Muốn Làm Chủ

Không muốn làm chủ

Tôi đã từng nghĩ rằng một khi bạn làm chủ, bạn luôn muốn làm chủ. Rằng đó là đích đến. Là điểm cao nhất. Là nơi bạn muốn ở. Nhưng tôi đã thấy rằng có những lúc bạn không muốn làm chủ. Và những lúc đó, có người cần lắng nghe.

Tôi đã từng không muốn làm chủ. Tôi muốn bỏ. Tôi muốn có ai đó nói cho tôi biết cần làm gì. Tôi muốn có ai đó chịu trách nhiệm. Tôi muốn có ai đó trả lương cho tôi. Và tôi thấy rằng điều đó không làm tôi yếu. Nó làm tôi người.

Vì con người không phải máy móc. Con người có cảm xúc. Con người có những ngày không muốn. Con người có những lúc muốn bỏ. Và điều đó không có nghĩa là bạn không đủ giỏi. Nó có nghĩa là bạn đang cần nghỉ ngơi.

Cần nghỉ ngơi

Cần nghỉ ngơi không phải yếu. Nghỉ ngơi là cách bạn tiếp tục. Giống như cây cần nước. Giống như lửa cần oxy. Có người cần nghỉ ngơi để tiếp tục. Và nếu bạn không nghỉ ngơi, bạn sẽ kiệt sức. Và kiệt sức không phải dừng cảm. Kiệt sức là gốc.

Tôi đã từng kiệt sức. Tôi làm việc mỗi ngày. Tôi không nghỉ. Tôi không ngủ đủ. Tôi không ăn đúng. Và tôi tưởng rằng đó là dừng cảm. Nhưng tôi đã thấy rằng đó là gốc. Vì khi tôi kiệt sức, tôi không giúp được ai. Tôi không tạo ra được gì. Tôi chỉ tồn tại. Và tồn tại không phải sống.

Và khi tôi nghỉ ngơi, tôi thấy rằng tôi muốn làm chủ trở lại. Không phải vì tôi phải. Mà vì tôi muốn. Và sự khác biệt giữa phải và muốn là tất cả. Phải làm cho bạn mệt. Muốn làm cho bạn sống.

Phải và muốn

Phải và muốn là hai thế giới khác nhau. Phải là nghĩa vụ. Muốn là điều khiến bạn dậy sớm. Phải là gánh nặng. Muốn là cánh nhẹ. Và khi bạn chuyển từ phải sang muốn, bạn chuyển từ sống sót sang sống.

Tôi đã từng sống vì phải. Phải làm. Phải có. Phải chuyện ấy. Và tôi sống sót. Nhưng tôi không sống. Và khi tôi chuyển sang muốn, muốn làm vì tôi thấy ý nghĩa, muốn có vì tôi thấy giá trị, muốn thành công vì tôi định nghĩa thành công theo cách của tôi, tôi bắt đầu sống.

Và sống, dù khó, tốt hơn sống sót. Vì sống sót chỉ là tồn tại. Còn sống là trải nghiệm. Và trải nghiệm, dù đau, là điều duy nhất làm cho cuộc sống đáng sống.

Chương 36 - Sự So Sánh Là Kẻ Thù Của Hạnh Phúc

So sánh làm bạn mất chính mình

Tôi đã từng so sánh mình với người khác. Tôi nhìn họ chuyện ấy. Tôi nhìn họ giàu có. Tôi nhìn họ hạnh phúc. Và tôi thấy mình thiếu. Nhưng tôi đã thấy rằng so sánh là kẻ thù của hạnh phúc. Và nó làm tôi mất chính mình.

Khi bạn so sánh, bạn luôn thua. Vì bạn so sánh phần trong của mình với phần ngoài của người khác. Bạn thấy họ mỉm cười. Nhưng bạn không thấy họ khóc. Bạn thấy họ chuyện ấy. Nhưng bạn không thấy họ thất bại. Bạn thấy họ giàu có. Nhưng bạn không thấy họ nghèo tình cảm.

Và trong sự so sánh đó, bạn luôn thiếu. Vì bạn đang so sánh thực tế của mình với ảo tưởng của người khác. Và ảo tưởng luôn đẹp hơn thực tế.

Ảo tưởng luôn đẹp hơn

Ảo tưởng luôn đẹp hơn vì bạn không nhìn thấy nó rõ. Bạn nhìn từ xa. Bạn nhìn qua mạng xã hội. Bạn nhìn qua lời kể. Và những gì bạn nhìn thấy là những gì họ muốn bạn thấy. Không phải những gì họ thực sự là.

Tôi đã từng tạo ảo tưởng. Tôi đăng những gì tôi muốn người khác nghĩ. Tôi kể những câu chuyện mà tôi muốn người khác tin. Tôi làm cho cuộc sống của tôi trông tốt hơn nó thực sự. Và khi tôi làm vậy, tôi biết rằng những người nhìn tôi đang so sánh với ảo tưởng. Không phải với tôi.

Vậy nếu bạn đang so sánh, có lúc nhớ rằng bạn đang so sánh với ảo tưởng. Với những gì người ta muốn bạn thấy. Không phải với sự thật. Và sự thật, dù không hoàn hảo, là điều duy nhất đáng sống.

Sống theo cách của bạn

Sống theo cách của bạn không có nghĩa là bạn không học hỏi từ người khác. Bạn học. Nhưng bạn không so sánh. Bạn lấy cảm hứng. Nhưng bạn không bắt chước. Bạn tôn trọng. Nhưng bạn không thay thế.

Tôi đã từng bắt chước. Tôi làm những gì người chuyện ấy làm. Tôi đọc những gì họ đọc. Tôi thức những giờ họ thức. Nhưng tôi không thành công. Vì tôi không phải họ. Và những gì họ làm phù hợp với họ. Không phải với tôi.

Và khi tôi ngừng bắt chước và bắt đầu sống theo cách của tôi, tôi thấy rằng tôi có những điều mà họ không có. Những điều mà chỉ tôi có. Và những điều đó, dù không ấn tượng, là của tôi.

Chương 37 - Sự Thay Đổi Không Cần Thông Báo

Thay đổi đến lặng lẽ

Tôi đã từng nghĩ rằng thay đổi là lớn. Là ồn ào. Là rõ ràng. Nhưng tôi đã thấy rằng thay đổi thực sự đến lặng lẽ. Nó đến khi bạn không nhìn. Nó đến trong những quyết định nhỏ. Nó đến trong những khoảnh khắc mà bạn không nhận ra.

Tôi đã từng chờ đợi thay đổi lớn. Tôi chờ đợi cơ hội lớn. Tôi chờ đợi khoảnh khắc lớn. Nhưng tôi đã thấy rằng những thay đổi lớn không đến. Những gì đến là những thay đổi nhỏ. Những quyết định nhỏ. Những hành động nhỏ. Và chúng tích lũy.

Tôi nhớ lần tôi quyết định nói thật. Không phải trong khoảnh khắc lớn. Mà trong một cuộc trò chuyện nhỏ. Với một người bình thường. Về một điều bình thường. Nhưng quyết định đó, dù nhỏ, thay đổi tôi. Và khi tôi thay đổi, thế giới xung quanh tôi thay đổi. Không vì tôi cố gắng thay đổi thế giới. Mà vì tôi đã thay đổi.

Thay đổi bản thân trước

Thay đổi bản thân trước là cách duy nhất để thay đổi thế giới. Bạn không thể thay đổi người khác. Bạn không thể thay đổi hoàn cảnh. Bạn không thể thay đổi quá khứ. Nhưng bạn có thể thay đổi bản thân. Và khi bạn thay đổi, mọi thứ khác thay đổi theo.

Tôi đã từng cố gắng thay đổi người khác. Tôi nói với họ. Tôi khuyên họ. Tôi ép họ. Nhưng họ không thay đổi. Và tôi đau khổ. Nhưng tôi đã thấy rằng tôi đang cố gắng thay đổi sai người. Người duy nhất tôi có thể thay đổi là tôi.

Và khi tôi thay đổi tôi, tôi thấy rằng người khác cũng thay đổi. Không vì tôi làm gì. Mà vì tôi khác. Và khi tôi khác, cách họ phản ứng với tôi khác. Và cách đó, dù không rõ ràng, là thay đổi thực sự.

Thay đổi không cần lớn

Thay đổi không cần lớn để là thật. Thay đổi nhỏ cũng là thay đổi. Và thay đổi nhỏ, khi tích lũy, lớn hơn thay đổi lớn. Vì thay đổi lớn thường không bền. Nó đến nhanh. Nó đi nhanh. Nhưng thay đổi nhỏ, những thay đổi hàng ngày, chúng tạo ra một nền tảng. Và nền tảng đó bền.

Tôi đã từng muốn thay đổi lớn. Tôi muốn bỏ hút thuốc ngay lập tức. Tôi muốn thay đổi công việc ngay lập tức. Tôi muốn thay đổi cuộc sống ngay lập tức. Nhưng những thay đổi đó không bền. Vì chúng không có nền tảng.

Và khi tôi bắt đầu thay đổi nhỏ, mỗi ngày một chút, tôi thấy rằng thay đổi bền hơn. Nó không nhanh. Nó không ấn tượng. Nhưng nó ở lại. Và thay đổi ở lại, dù nhỏ, quan trọng hơn thay đổi lớn mà đi.

Chương 38 - Vai Diễn Và Con Người Thật

Bạn đang đóng vai

Tôi đã từng đóng vai. Vai doanh nhân. Vai người chuyện ấy. Vai người biết mình làm gì. Vai người không sợ. Nhưng tôi đã thấy rằng vai diễn đó làm tôi mệt. Vì nó không phải tôi.

Khi bạn đóng vai, có người cần nhớ kịch bản. Có người cần nhớ lời thoại. Có người cần nhớ cách cư xử. Và điều đó mệt mỏi. Vì bạn không thể tự nhiên. Bạn không thể là chính mình. Họ phải là nhân vật.

Tôi đã từng mệt. Tôi về nhà sau một ngày đóng vai. Tôi cởi bỏ vai diễn. Và tôi thấy rằng dưới vai diễn, tôi không biết tôi là ai. Tôi đã đóng vai quá lâu. Tôi quên con người thật. Và điều đó đáng sợ.

Con người thật

Con người thật không hoàn hảo. Con người thật không biết mọi thứ. Con người thật sợ. Con người thật không có kế hoạch. Và con người thật đó, dù không ấn tượng, là người duy nhất bạn có.

Tôi đã từng sợ con người thật của tôi. Tôi sợ rằng nếu mọi người thấy con người thật, họ sẽ không thích. Họ sẽ không tôn trọng. Họ sẽ không theo. Nhưng tôi đã thấy rằng khi tôi để con người thật xuất hiện, một số

người không thích. Nhưng những người thích, thích thật. Và sự thích thật đó quan trọng hơn sự thích giả của nhiều người.

Vì khi bạn đóng vai, bạn có nhiều người theo dõi. Nhưng bạn cô đơn. Vì không ai theo dõi bạn. Họ theo dõi nhân vật. Và khi bạn là chính mình, bạn có ít người theo dõi. Nhưng bạn không cô đơn. Vì những người ở lại là những người thực sự quan tâm đến bạn.

Không cô đơn khi là chính mình

Không cô đơn khi là chính mình là một điều lạ. Vì bạn có thể ở một mình. Nhưng bạn không cô đơn. Vì bạn có chính mình. Và khi bạn có chính mình, bạn không cần ai khác để cảm thấy đầy đủ.

Tôi đã từng sợ ở một mình. Tôi cần người khác. Tôi cần tiếng ồn. Tôi cần sự xao lãng. Vì khi tôi một mình, tôi phải đối mặt với tôi. Và tôi không thích đối mặt với tôi. Vì tôi không biết tôi là ai.

Nhưng khi tôi bắt đầu là chính mình, tôi bắt đầu biết tôi là ai. Và khi tôi biết, tôi không còn sợ ở một mình. Tôi thực sự thích. Vì trong sự một mình đó, tôi thấy rằng tôi không cô đơn. Tôi có tôi. Và tôi, khi thực sự là tôi, là đủ.

Chương 39 - Không Ai Biết Hết

Không ai biết hết

Tôi đã từng nghĩ rằng có những người biết hết. Biết cách chuyện ấy. Biết cách sống. Biết cách làm chủ. Nhưng tôi đã thấy rằng không ai biết hết. Tất cả chúng ta đều đang tìm hiểu. Tất cả chúng ta đều đang thử. Tất cả chúng ta đều đang sai.

Người bạn nghĩ biết hết, họ chỉ biết những gì họ đã trải qua. Và những gì họ đã trải qua không phải những gì bạn sẽ trải qua. Họ có thể cho bạn lời khuyên. Nhưng lời khuyên của họ dựa trên cuộc sống của họ. Không phải cuộc sống của bạn.

Tôi đã từng theo lời khuyên. Tôi làm những gì người chuyện ấy nói. Nhưng nó không hoạt động với tôi. Không phải vì họ sai. Mà vì họ đúng với họ. Và tôi cần tìm điều đúng với tôi.

Tìm điều đúng với bạn

Tìm điều đúng với bạn không có nghĩa là phát minh lại bánh xe. Nó có nghĩa là chọn cái gì phù hợp với bạn từ những gì đã có. Giống như chọn quần áo. Bạn không may quần áo mới. Bạn chọn từ những gì có sẵn. Và bạn chọn cái phù hợp với bạn.

Tôi đã từng mặc quần áo không phù hợp. Tôi mặc vai diễn của người khác. Tôi mặc kỳ vọng của người khác. Tôi mặc những gì tôi nghĩ tôi nên mặc. Nhưng chúng không vừa. Và khi chúng không vừa, tôi đau. Tôi ngứa. Tôi muốn cởi bỏ.

Và khi tôi cởi bỏ và chọn những gì phù hợp với tôi, tôi thấy rằng tôi thoải mái hơn. Không phải vì quần áo đẹp hơn. Mà vì nó vừa. Và cái gì vừa với bạn, dù không đắt, tốt hơn cái gì đẹp nhưng không vừa.

Bạn là người duy nhất biết

Bạn là người duy nhất biết cái gì vừa với bạn. Không phải tôi. Không phải sách. Không phải người chuyện ấy. Bạn. Và khi bạn tin vào điều bạn biết, bạn tự do. Tự do để chọn. Tự do để sai. Tự do để sống.

Tôi đã từng không tin vào điều tôi biết. Tôi tin vào điều người khác biết. Tôi tin vào sách. Tôi tin vào lời khuyên. Tôi tin vào xu hướng. Nhưng tôi đã thấy rằng khi tôi tin vào điều tôi biết, tôi sống tốt hơn. Không phải vì điều tôi biết luôn đúng. Mà vì nó là của tôi.

Và sống theo điều của mình, dù sai, tốt hơn sống theo điều của người khác, dù đúng. Vì sống theo điều của mình, bạn học. Bạn phát triển. Bạn trở thành bạn. Còn sống theo điều của người khác, bạn chỉ là bản sao.

Chương 40 - Hơi Thở Của Ngày Hôm Nay

Hôm nay là đủ

Tôi đã từng nghĩ rằng tôi cần nhiều hơn. Nhiều thời gian. Nhiều tiền. Nhiều cơ hội. Nhiều may mắn. Nhưng tôi đã thấy rằng hôm nay là đủ. Những gì tôi có hôm nay là đủ. Những gì tôi biết hôm nay là đủ. Những gì tôi là hôm nay là đủ.

Không phải vì tôi không muốn nhiều hơn. Mà vì muốn nhiều hơn không có nghĩa là hiện tại không đủ. Bạn có thể muốn nhiều hơn và vẫn biết ơn những gì bạn có. Bạn có thể muốn tiến xa và vẫn trân trọng nơi bạn đang đứng.

Tôi đã từng không trân trọng hiện tại. Tôi luôn nhìn về tương lai. Tôi luôn chờ đợi điều gì đó. Tôi luôn nghĩ rằng khi tôi có điều đó, tôi sẽ hạnh phúc. Nhưng tôi đã thấy rằng hạnh phúc không ở tương lai. Nó ở hiện tại. Và hiện tại, dù không hoàn hảo, là tất cả những gì bạn có.

Hiện tại là tất cả

Hiện tại là tất cả vì quá khứ đã đi. Và tương lai chưa đến. Bạn không thể sống ở quá khứ. Bạn không thể sống ở tương lai. Bạn chỉ có thể sống ở hiện tại. Và nếu bạn không sống ở hiện tại, bạn không sống.

Tôi đã từng sống ở quá khứ. Tôi hối tiếc. Tôi tự trách. Tôi nghĩ về những gì tôi đã làm. Và tôi đau. Vì quá khứ không thay đổi được. Và cố gắng thay đổi nó chỉ làm tôi đau.

Tôi cũng đã từng sống ở tương lai. Tôi lo lắng. Tôi sợ hãi. Tôi nghĩ về những gì có thể xảy ra. Và tôi đau. Vì tương lai chưa đến. Và cố gắng đoán nó chỉ làm tôi đau.

Và khi tôi học cách sống ở hiện tại, tôi thấy rằng đau biến mất. Không hoàn toàn. Nhưng đủ. Đủ để tôi thở. Đủ để tôi cảm thấy. Đủ để tôi sống.

Sống ở đây

Sống ở đây không có nghĩa là bạn không nghĩ về tương lai. Bạn nghĩ. Nhưng bạn không sống ở đó. Sống ở đây có nghĩa là bạn làm những gì bạn có thể làm hôm nay. Bạn yêu những người bạn có thể yêu hôm nay. Bạn là những gì bạn có thể là hôm nay.

Tôi đã từng không sống ở đây. Tôi ở đó. Trong tâm trí. Trong mơ. Trong sợ hãi. Và tôi đánh mất hôm nay. Tôi đánh mất những khoảnh khắc. Tôi đánh mất những người. Và tôi hối tiếc.

Nhưng hối tiếc cũng là quá khứ. Và tôi không muốn sống ở quá khứ nữa. Tôi muốn sống ở đây. Bây giờ. Trong hơi thở này. Và hơi thở này, dù ngắn, là đủ.

Chương 41 - Cuộc Sống Không Có Kịch Bản

Không có kịch bản

Tôi đã từng nghĩ rằng cuộc sống có kịch bản. Rằng nếu tôi làm đúng những bước, tôi sẽ đến đích. Rằng nếu tôi học đúng, làm đúng, cố gắng đúng, tôi sẽ chuyển ấy. Nhưng tôi đã thấy rằng cuộc sống không có kịch bản. Và điều đó đáng sợ. Nhưng cũng tự do.

Khi bạn tin vào kịch bản, bạn sống trong sợ hãi. Sợ làm sai bước. Sợ đi sai đường. Sợ chọn sai. Nhưng khi bạn thấy rằng không có kịch bản, bạn tự do. Tự do làm bất cứ điều gì bạn muốn. Tự do sai. Tự do chọn.

Tôi đã từng sợ làm sai bước. Tôi nghĩ rằng nếu tôi chọn sai, tôi sẽ hỏng. Tôi sẽ không bao giờ chuyện ấy. Tôi sẽ không bao giờ hạnh phúc. Nhưng tôi đã thấy rằng không có bước nào là sai. Chỉ có bước. Và mỗi bước, dù đi đâu, dẫn bạn đến nơi có người cần đến.

Mỗi bước đều đúng

Mỗi bước đều đúng không có nghĩa là mỗi bước đều dễ. Mỗi bước đều đúng không có nghĩa là mỗi bước đều vui. Có những bước đau. Có những bước khó. Có những bước mà bạn ước bạn không bước. Nhưng chúng đều đúng. Vì chúng đều dạy bạn điều gì đó.

Tôi đã từng hối tiếc những bước tôi đã bước. Tôi ước tôi không làm những gì tôi đã làm. Tôi ước tôi chọn khác. Nhưng tôi đã thấy rằng nếu tôi không làm những gì tôi đã làm, tôi không phải người tôi là hôm nay. Và người tôi là hôm nay, dù không hoàn hảo, là đủ.

Vậy không có kịch bản không có nghĩa là cuộc sống vô nghĩa. Nó có nghĩa là cuộc sống có nghĩa khác. Không phải nghĩa mà ai đó đặt ra. Mà nghĩa mà bạn tạo ra. Và khi bạn tạo ra nghĩa, bạn tạo ra cuộc sống.

Chương 42 - Việc Biết Ơn Không Cần Lý Do

Biết ơn là thái độ

Tôi đã từng nghĩ rằng biết ơn cần lý do. Rằng bạn chỉ biết ơn khi có điều tốt xảy ra. Rằng biết ơn là phản ứng với may mắn. Nhưng tôi đã thấy rằng biết ơn là thái độ. Không phải phản ứng.

Khi biết ơn là phản ứng, bạn chỉ biết ơn khi mọi thứ tốt. Và khi mọi thứ không tốt, bạn không biết ơn. Nhưng cuộc sống không phải lúc nào cũng tốt. Có những ngày khó. Có những ngày đau. Có những ngày bạn không muốn sống. Và trong những ngày đó, nếu biết ơn là phản ứng, bạn sẽ không biết ơn.

Nhưng khi biết ơn là thái độ, bạn biết ơn mọi lúc. Không phải vì mọi thứ tốt. Mà vì bạn chọn biết ơn. Và lựa chọn đó không phụ thuộc vào hoàn cảnh. Nó phụ thuộc vào bạn.

Biết ơn trong khó khăn

Biết ơn trong khó khăn là khó. Không ai nói nó dễ. Khi bạn đau, bạn không muốn biết ơn. Khi bạn mất, bạn không muốn biết ơn. Khi bạn thất bại, bạn không muốn biết ơn. Nhưng đó chính là lúc biết ơn quan trọng nhất.

Tôi đã từng không biết ơn khi tôi thất bại. Tôi giận. Tôi buồn. Tôi tự trách. Nhưng tôi đã thấy rằng trong thất bại, có những điều để biết ơn. Biết ơn vì tôi đã thử. Biết ơn vì tôi đã học. Biết ơn vì tôi còn sống để thử lại.

Và biết ơn đó, dù nhỏ, làm cho thất bại nhẹ nhàng hơn. Không phải vì thất bại không đau. Mà vì trong đau, có một điểm sáng. Và điểm sáng đó, dù nhỏ, là đủ để bạn tiếp tục.

Không cần lý do

Không cần lý do để biết ơn không có nghĩa là bạn biết ơn vì không có gì. Nó có nghĩa là bạn biết ơn vì bạn chọn biết ơn. Và lựa chọn đó không cần lý do. Giống như tình yêu. Bạn không cần lý do để yêu. Bạn chỉ yêu. Và biết ơn cũng vậy.

Tôi đã từng tìm lý do để biết ơn. Tôi liệt kê những điều tốt. Tôi đếm phước lành. Tôi so sánh với người khác để thấy mình may mắn. Nhưng tôi đã thấy rằng biết ơn không cần liệt kê. Nó chỉ cần bạn. Và bạn, dù không hoàn hảo, là đủ để biết ơn.

Vì sự tồn tại của bạn là một điều kỳ diệu. Và nếu bạn không thấy điều đó, có lúc nhìn lại. Có lúc nhìn những gì bạn có. Không phải những gì bạn thiếu. Có lúc nhìn những gì bạn là. Không phải những gì bạn chưa là. Và

trong sự nhìn đó, bạn sẽ thấy rằng bạn có lý do để biết ơn. Dù bạn chọn cần hay không.

Chương 43 - Sự Can Đảm Của Việc Thừa Nhận

Can đảm là thừa nhận

Tôi đã từng nghĩ rằng can đảm là hành động. Là làm những điều lớn. Là đối mặt với nguy hiểm. Là không sợ. Nhưng tôi đã thấy rằng can đảm thực sự là thừa nhận. Thừa nhận sợ. Thừa nhận sai. Thừa nhận không biết.

Thừa nhận sợ khó hơn là giả vờ không sợ. Thừa nhận sai khó hơn là giữ thể diện. Thừa nhận không biết khó hơn là nói những điều bạn nghĩ mình biết. Và điều khó hơn đó là can đảm. Vì nó yêu cầu bạn bỏ vai. Và bỏ vai là điều đáng sợ nhất.

Tôi đã từng bỏ vai. Tôi nói tôi sợ. Tôi nói tôi sai. Tôi nói tôi không biết. Và tôi thấy rằng khi tôi nói, mọi người không xa tôi. Họ gần hơn. Vì họ cũng sợ. Họ cũng sai. Họ cũng không biết. Và khi tôi nói, họ thấy rằng họ không một mình.

Thừa nhận kết nối

Thừa nhận kết nối vì nó phá bỏ bức tường. Bức tường mà chúng ta xây để che giấu. Bức tường mà chúng ta xây để bảo vệ. Bức tường mà chúng ta xây để giả vờ. Khi bức tường đổ, mọi người thấy nhau. Và khi họ thấy nhau, họ kết nối.

Tôi đã từng xây bức tường. Tôi xây nó cao. Tôi xây nó dày. Tôi xây nó đẹp. Và tôi ở sau bức tường đó. Một mình. An toàn. Nhưng cô đơn. Và khi tôi phá bức tường, tôi thấy rằng bên ngoài có những người giống tôi. Những người cũng có bức tường. Và khi chúng tôi cùng phá bức tường, chúng tôi kết nối.

Và kết nối đó, dù không hoàn hảo, là điều làm cho cuộc sống đáng sống. Không phải chuyện ấy. Không phải tiền bạc. Không phải danh tiếng. Mà là kết nối. Là việc được thấy. Là việc được hiểu. Là việc không một mình.

Can đảm mỗi ngày

Can đảm không cần lớn. Bạn không cần cứu thế giới. Bạn không cần đối mặt với kẻ thù. Bạn chỉ cần can đảm để là chính mình. Mỗi ngày. Trong những việc nhỏ. Trong những cuộc trò chuyện. Trong những quyết định.

Tôi đã từng nghĩ rằng can đảm là cho những người đặc biệt. Những người lớn. Những người mạnh. Nhưng tôi đã thấy rằng can đảm là cho tất cả chúng ta. Vì tất cả chúng ta đều sợ. Và tất cả chúng ta đều có thể chọn can đảm. Không phải can đảm lớn. Mà can đảm nhỏ. Can đảm để nói thật. Can đảm để là mình. Can đảm để yêu.

Và can đảm nhỏ đó, khi tích lũy, lớn hơn can đảm lớn. Vì can đảm lớn là một lần. Nhưng can đảm nhỏ là mỗi ngày. Và mỗi ngày, dù nhỏ, là cuộc sống.

Chương 44 - Tình Yêu Không Phải Là Hi Sinh

Yêu không hi sinh

Tôi đã từng nghĩ rằng yêu là hi sinh. Là cho đi. Là chịu đựng. Là làm những điều bạn không muốn vì người khác. Nhưng tôi đã thấy rằng yêu không phải hi sinh. Yêu là chia sẻ. Và chia sẻ khác hi sinh.

Hi sinh là bạn cho đi và bạn đau. Chia sẻ là bạn cho đi và bạn vui. Hi sinh là bạn mất. Chia sẻ là bạn có thêm. Hi sinh là bạn nhỏ lại. Chia sẻ là bạn lớn lên. Và tôi đã từng hi sinh. Tôi cho đi và tôi đau. Tôi chịu đựng và tôi mệt. Tôi làm những điều tôi không muốn và tôi giận.

Nhưng tôi đã thấy rằng đó không phải yêu. Đó là nợ. Là gánh nặng. Là kỳ vọng. Yêu thực sự không làm bạn đau. Nó làm bạn sống. Yêu thực sự không làm bạn nhỏ. Nó làm bạn lớn. Yêu thực sự không hi sinh. Nó chia sẻ.

Chia sẻ là lớn lên

Chia sẻ là lớn lên vì khi bạn chia sẻ, bạn không mất. Bạn nhân lên. Khi bạn chia sẻ vui, vui tăng. Khi bạn chia sẻ buồn, buồn giảm. Khi bạn chia sẻ thời gian, thời gian có ý nghĩa hơn. Khi bạn chia sẻ cuộc sống, cuộc sống đầy hơn.

Tôi đã từng sợ chia sẻ. Tôi sợ rằng nếu tôi chia sẻ, tôi sẽ mất. Tôi sẽ có ít hơn. Tôi sẽ yếu hơn. Nhưng tôi đã thấy rằng khi tôi chia sẻ, tôi không mất. Tôi có thêm. Không phải nhiều hơn về số lượng. Mà nhiều hơn về chất lượng.

Và chất lượng đó là điều làm cho cuộc sống đáng sống. Không phải số lượng. Không phải bạn có bao nhiêu. Mà là những gì bạn có ý nghĩa như thế nào. Và khi bạn chia sẻ, ý nghĩa tăng lên.

Yêu là tự do

Yêu là tự do không phải giam cầm. Khi bạn yêu thực sự, bạn không bị trói buộc. Bạn được giải phóng. Bạn không mất bản thân. Bạn tìm thấy bản thân. Bạn không phụ thuộc. Bạn kết nối. Và sự khác biệt giữa phụ thuộc và kết nối là tất cả.

Tôi đã từng phụ thuộc. Tôi cần người khác để hạnh phúc. Tôi cần người khác để cảm thấy đủ. Tôi cần người khác để sống. Và khi tôi cần, tôi sợ. Sợ mất. Sợ họ rời đi. Sợ tôi không đủ. Nhưng tôi đã thấy rằng yêu thực sự không cần. Nó muốn.

Và muốn là tự do. Muốn là chọn. Muốn là yêu vì bạn chọn yêu, không vì có người cần yêu. Và sự chọn đó, dù khó, là điều làm cho tình yêu thực sự.

Chương 45 - Điểm Kết Thúc Không Có Thật

Không có điểm kết thúc

Tôi đã từng nghĩ rằng cuộc sống có điểm kết thúc. Rằng chuyện ấy là điểm kết thúc. Rằng hạnh phúc là điểm kết thúc. Rằng có một nơi mà bạn đến và mọi thứ ổn. Nhưng tôi đã thấy rằng không có điểm kết thúc. Và điều đó làm cho cuộc sống thú vị.

Nếu có điểm kết thúc, bạn sẽ đến đó và dừng lại. Bạn sẽ không còn gì để làm. Không còn gì để tìm. Không còn gì để sống. Nhưng vì không có điểm kết thúc, bạn luôn đi. Bạn luôn tìm. Bạn luôn sống.

Tôi đã từng nghĩ rằng khi tôi chuyện ấy, tôi sẽ nghỉ. Tôi sẽ thư giãn. Tôi sẽ hạnh phúc. Nhưng khi tôi thành công, tôi không nghỉ. Tôi không thư giãn. Tôi không hạnh phúc hơn. Tôi chỉ tiếp tục. Vì thành công không phải điểm kết thúc. Nó là một bước.

Mỗi bước là đường đi

Mỗi bước là đường đi không phải đích đến. Bạn không bước để đến. Bạn bước để bước. Và bước đó, dù nhỏ, là cuộc sống. Đích đến là ảo tưởng. Đường đi là thực tế.

Tôi đã từng sống vì đích đến. Tôi làm việc để nghỉ. Tôi cố gắng để chuyện ấy. Tôi chịu đựng để hạnh phúc. Nhưng tôi đã thấy rằng khi tôi sống vì đích đến, tôi không sống. Tôi chờ đợi. Và chờ đợi không phải sống.

Và khi tôi bắt đầu sống vì đường đi, tôi thấy rằng mọi bước đều có ý nghĩa. Không chỉ bước cuối. Không chỉ bước lớn. Mà mọi bước. Mỗi hơi thở. Mỗi khoảnh khắc. Và trong sự nhìn đó, cuộc sống đầy hơn.

Sống không kết thúc

Sống không kết thúc không có nghĩa là sống vĩnh viễn. Nó có nghĩa là sống không vì đích đến. Sống vì bản thân cuộc sống. Sống vì từng khoảnh khắc. Sống vì bạn đang sống.

Tôi đã từng sống vì mai sau. Vì tương lai. Vì những gì sẽ đến. Nhưng tôi đã thấy rằng mai sau không bao giờ đến. Vì khi nó đến, nó trở thành hôm nay. Và tôi lại sống vì mai sau tiếp theo.

Và khi tôi nhận ra điều đó, tôi bắt đầu sống vì hôm nay. Không phải vì tôi không quan tâm đến tương lai. Mà vì tôi thấy rằng tương lai được tạo ra từ hôm nay. Và nếu tôi không sống hôm nay, tương lai của tôi trống rỗng.

Vậy đây không phải kết thúc. Không có kết thúc. Chỉ có tiếp tục. Chỉ có bước tiếp theo. Chỉ có hơi thở tiếp theo. Và hơi thở đó, dù nhỏ, là tất cả.

Vậy là đủ rồi. Không phải vì đã xong. Mà vì không bao giờ xong. Và trong sự không xong đó, có một sự tự do. Tự do để tiếp tục. Tự do để khám phá. Tự do để sống.

Và tôi, dù không hoàn hảo, sẽ tiếp tục. Không vì tôi phải. Mà vì tôi muốn. Vì trong việc tiếp tục, tôi thấy ý nghĩa. Và ý nghĩa đó, dù không rõ ràng, là đủ.

Chương 46 - Những Gì Bạn Bảo Vệ Là Những Gì Bạn Mất

Bảo vệ là mất

Tôi đã từng bảo vệ. Tôi bảo vệ ý tưởng. Tôi bảo vệ danh dự. Tôi bảo vệ những gì tôi nghĩ là của tôi. Nhưng tôi đã thấy rằng những gì bạn bảo vệ là những gì bạn mất. Vì bảo vệ đồng nghĩa với sợ mất. Và sợ mất làm cho bạn nắm chặt. Và nắm chặt làm cho bạn mất.

Khi bạn bảo vệ ý tưởng, bạn không cho nó sống. Bạn giữ nó trong lồng. Bạn không để nó đi. Bạn sợ người khác sẽ lấy. Nhưng ý tưởng không phải của bạn. Nó đến với bạn. Và nếu bạn không chia sẻ, nó chết.

Tôi đã từng giữ ý tưởng. Tôi sợ người khác sẽ lấy. Tôi sợ người khác sẽ làm tốt hơn. Tôi sợ người khác sẽ chuyện ấy với ý tưởng của tôi. Nhưng tôi đã thấy rằng ý tưởng không quan trọng. Điều quan trọng là bạn làm gì với nó. Và nếu bạn không làm, ai làm cũng tốt.

Chia sẻ để giữ

Chia sẻ để giữ có vẻ ngược. Nhưng nó đúng. Khi bạn chia sẻ ý tưởng, nó lớn lên. Khi bạn chia sẻ tình yêu, nó tăng lên. Khi bạn chia sẻ kiến thức, nó sâu hơn. Và khi bạn chia sẻ bản thân, bạn thực sự tồn tại.

Tôi đã từng không chia sẻ. Tôi giữ mọi thứ cho riêng mình. Tôi giữ ý tưởng. Tôi giữ cảm xúc. Tôi giữ tôi. Và tôi thấy rằng khi tôi giữ, tôi không có gì. Tôi chỉ có sự trống rỗng. Vì những gì không chia sẻ không sống.

Và khi tôi bắt đầu chia sẻ, tôi thấy rằng tôi có nhiều hơn. Không ít hơn. Nhiều hơn. Vì khi bạn cho đi, bạn nhận lại. Không phải vì người khác cho bạn. Mà vì trong việc cho, bạn cảm thấy mình giàu có. Và cảm giác đó là thật.

Chương 47 - Sự Im Lặng Của Sự Thật

Sự thật không cần nói

Tôi đã từng nghĩ rằng sự thật cần được nói. Rằng họ phải nói thật. Phải chia sẻ. Phải kể cho mọi người biết. Nhưng tôi đã thấy rằng sự thật không cần nói. Nó tự nói. Và đôi khi, im lặng là cách nói rõ ràng nhất.

Khi bạn nói quá nhiều, bạn làm loãng sự thật. Bạn giải thích. Bạn biện minh. Bạn bảo vệ. Và trong việc đó, sự thật mờ đi. Nhưng khi bạn im lặng, sự thật rõ ràng. Không cần lời. Không cần giải thích. Chỉ cần bạn.

Tôi đã từng giải thích quá nhiều. Tôi muốn mọi người hiểu. Tôi muốn mọi người thấy. Tôi muốn mọi người tin. Nhưng tôi đã thấy rằng những gì cần giải thích thường không đáng giải thích. Và những người cần giải thích thường không muốn hiểu.

Im lặng là sức mạnh

Im lặng là sức mạnh vì nó không cần phòng thủ. Khi bạn im lặng, bạn không tranh luận. Bạn không chứng minh. Bạn không cần ai đó đồng ý. Bạn chỉ cần bạn. Và bạn, khi im lặng, là đủ.

Tôi đã từng sợ im lặng. Tôi sợ rằng nếu tôi không nói, người ta sẽ hiểu sai. Người ta sẽ nghĩ tôi đồng ý. Người ta sẽ nghĩ tôi không quan tâm. Nhưng tôi đã thấy rằng im lặng không phải đồng ý. Im lặng không phải không quan tâm. Im lặng là lựa chọn. Và lựa chọn đó có sức mạnh.

Và sức mạnh đó không phải để kiểm soát. Không phải để thắng. Mà để bình an. Vì khi bạn không cần nói, bạn không cần ai đó nghe. Và khi bạn không cần ai đó nghe, bạn tự do. Tự do để làm những gì bạn biết đúng. Dù không ai biết.

Chương 48 - Sự Kỳ Diệu Của Việc Không Biết

Không biết là kỳ diệu

Tôi đã từng nghĩ rằng biết là tốt. Ràng càng biết nhiều càng tốt. Ràng người biết nhiều là người chuyện ấy. Nhưng tôi đã thấy rằng không biết là kỳ diệu. Và kỳ diệu đó làm cho cuộc sống thú vị.

Khi bạn biết, bạn không còn gì để tìm. Bạn không còn gì để khám phá. Bạn không còn gì để ngạc nhiên. Nhưng khi bạn không biết, mọi thứ là khám phá. Mọi người là bí ẩn. Mọi ngày là phiêu lưu. Và cuộc sống, dù khó, không bao giờ nhàm chán.

Tôi đã từng muốn biết mọi thứ. Tôi đọc. Tôi học. Tôi tìm hiểu. Tôi muốn trả lời mọi câu hỏi. Nhưng tôi đã thấy rằng câu trả lời không làm tôi sống. Câu hỏi mới làm tôi sống. Và câu hỏi chỉ tồn tại khi bạn không biết.

Câu hỏi làm bạn sống

Câu hỏi làm bạn sống vì nó khiến bạn tìm. Nó khiến bạn nghĩ. Nó khiến bạn tò mò. Và tò mò là động lực mạnh nhất. Không phải tiền. Không phải danh tiếng. Không phải chuyện ấy. Mà là tò mò. Là câu hỏi. Là sự không biết.

Tôi đã từng nghĩ rằng không biết là yếu. Ràng nếu tôi không biết, tôi kém. Tôi thua. Tôi không đủ. Nhưng tôi đã thấy rằng không biết không phải yếu. Không biết là cõi mở. Và cõi mở là mạnh. Mạnh hơn biết. Vì biết đóng lại. Còn không biết mở ra.

Và khi bạn mở ra, bạn nhận. Bạn nhận ý tưởng mới. Bạn nhận con người mới. Bạn nhận cuộc sống mới. Và những gì bạn nhận, dù không mong đợi, là điều làm bạn lớn.

Không biết là tự do

Không biết là tự do vì bạn không bị ràng buộc bởi những gì bạn biết. Bạn không bị giới hạn bởi những gì bạn đã học. Bạn không bị định hình bởi những gì bạn tin. Bạn tự do để thay đổi. Tự do để học. Tự do để trở thành ai đó khác.

Tôi đã từng bị ràng buộc bởi những gì tôi biết. Tôi nghĩ rằng tôi biết cách đúng. Tôi biết cách tốt nhất. Tôi biết cách duy nhất. Nhưng tôi đã thấy rằng những gì tôi biết chỉ là một phần nhỏ. Và có nhiều cách hơn tôi

tường. Nhiều cách mà tôi chưa biết. Nhiều cách mà tôi sẽ không bao giờ biết.

Và trong sự không biết đó, có một sự tự do. Tự do để thử. Tự do để sai. Tự do để sống. Và sống, dù không biết, tốt hơn sống với những gì bạn nghĩ bạn biết.

Chương 49 - Sức Mạnh Của Việc Từ Chối

Từ chối là chọn

Tôi đã từng nghĩ rằng từ chối là từ bỏ. Là thua. Là không đủ tốt. Nhưng tôi đã thấy rằng từ chối là chọn. Và chọn là sức mạnh. Sức mạnh của người biết mình muốn gì. Và dù không biết rõ, ít nhất biết mình không muốn gì.

Khi bạn nói không với điều không phù hợp, bạn tạo không gian cho điều phù hợp. Khi bạn từ chối người không tôn trọng bạn, bạn tạo không gian cho người tôn trọng. Khi bạn từ chối công việc không có ý nghĩa, bạn tạo không gian cho công việc có ý nghĩa.

Nhưng từ chối khó. Vì bạn sợ mất. Sợ mất cơ hội. Sợ mất người. Sợ mất tiền. Và sợ đó làm cho bạn nói có khi bạn muốn nói không. Và khi bạn nói có khi bạn muốn nói không, bạn phản bội chính mình.

Từ chối chính mình

Từ chối chính mình là điều tệ nhất. Khi bạn làm điều bạn không muốn vì sợ. Khi bạn ở nơi bạn không muốn vì an toàn. Khi bạn là người bạn không muốn vì kỳ vọng. Bạn không chỉ từ chối người khác. Bạn từ chối chính mình.

Tôi đã từng từ chối chính mình. Tôi nói có khi tôi muốn nói không. Tôi ở lại khi tôi muốn đi. Tôi làm khi tôi muốn nghỉ. Và tôi thấy rằng mỗi lần tôi từ chối chính mình, tôi nhỏ đi. Tôi mất một phần. Tôi trở thành người mà tôi không muốn.

Nhưng tôi đã thấy rằng khi tôi bắt đầu nói không, tôi lớn lên. Không phải vì tôi kiêu ngạo. Mà vì tôi tôn trọng chính mình. Và sự tôn trọng đó làm cho tôi có giá trị. Không phải với người khác. Mà với chính tôi.

Không có nghĩa là có

Không có nghĩa là có. Có không gian. Có thời gian. Có sức lực. Và khi bạn có những thứ đó, bạn có thể nói có với điều thực sự quan trọng. Không phải điều quan trọng với người khác. Mà điều quan trọng với bạn.

Tôi đã từng nói có với tất cả. Và tôi không có gì cho bản thân. Tôi không có thời gian. Tôi không có sức lực. Tôi không có ý nghĩa. Và khi tôi bắt đầu nói không, tôi có. Tôi có thời gian. Tôi có sức lực. Tôi có cuộc sống.

Và cuộc sống đó, dù không đầy, là đầy hơn. Vì những gì trong đó là những gì tôi chọn. Không phải những gì tôi bị ép. Và sự chọn đó, dù ít, là tất cả.

Chương 50 - Sự Nhẹ Nhàng Của Việc Buông Bỏ

Thôi giữ là nhẹ

Tôi đã từng nghĩ rằng thôi giữ là thua. Là bỏ cuộc. Là không đủ kiên trì. Nhưng tôi đã thấy rằng thôi giữ là nhẹ. Và nhẹ làm cho bạn tiếp tục. Tiếp tục lâu hơn. Tiếp tục tốt hơn.

Khi bạn giữ, bạn nặng. Bạn giữ quá khứ. Bạn giữ lỗi. Bạn giữ những gì không còn. Và sự giữ đó làm bạn chậm. Làm bạn mệt. Làm bạn không thể tiến lên. Nhưng khi bạn buông, bạn nhẹ. Bạn không còn mang theo. Bạn không còn bị kéo lại. Bạn tự do.

Tôi đã từng không buông. Tôi giữ mối quan hệ đã chết. Tôi giữ công việc đã hết ý nghĩa. Tôi giữ những giấc mơ không còn của tôi. Và tôi thấy rằng sự giữ đó làm tôi đau. Làm tôi mệt. Làm tôi không thể bước tiếp.

Buông không phải quên

Buông không phải quên. Bạn không quên những gì đã qua. Bạn chỉ không mang theo nó. Bạn để nó ở lại. Không phải vì nó không quan trọng. Mà vì nó đã xong. Và thứ đã xong không cần mang theo.

Tôi đã từng nghĩ rằng buông có nghĩa là tôi không quan tâm. Rằng nếu tôi buông, tôi phản bội. Tôi quên. Tôi không trân trọng. Nhưng tôi đã thấy rằng buông không phải không trân trọng. Buông là chấp nhận. Chấp nhận rằng nó đã xong. Chấp nhận rằng bạn không thể thay đổi. Chấp nhận rằng có người cần tiếp tục.

Và chấp nhận đó, dù khó, là điều làm cho bạn nhẹ. Nhẹ để bước. Nhẹ để thờ. Nhẹ để sống.

Sống nhẹ

Sống nhẹ không có nghĩa là sống không trách nhiệm. Nó có nghĩa là sống không gánh nặng. Bạn vẫn làm việc. Bạn vẫn yêu thương. Bạn vẫn cố gắng. Nhưng bạn không mang theo những gì không cần. Bạn không giữ những gì đã xong. Bạn không sợ những gì chưa đến.

Tôi đã từng sống nặng. Tôi mang theo quá khứ. Tôi lo lắng tương lai. Tôi giữ những gì không còn. Và tôi thấy rằng sự nặng đó làm tôi không thể sống. Tôi chỉ tồn tại. Tôi chỉ kéo lê. Tôi chỉ chịu đựng.

Nhưng khi tôi buông, tôi thấy rằng tôi có thể bay. Không phải bay cao. Không phải bay xa. Nhưng bay. Và bay, dù thấp, tốt hơn kéo lê.

Chương 51 - Cuối Cùng, Không Có Gì Để Nói Thêm

Không có gì thêm

Tôi đã nói nhiều. Tôi đã kể nhiều. Tôi đã chia sẻ nhiều. Nhưng bây giờ, ở đây, tôi thấy rằng không có gì thêm để nói. Không phải vì tôi hết ý. Mà vì những gì cần nói đã được nói. Và những gì còn lại, có người cần tự tìm.

Tôi không thể tìm cho bạn. Tôi không thể sống cho bạn. Tôi không thể biết cho bạn. Có người cần tự làm. Và việc tự làm đó, dù khó, là điều duy nhất làm cho cuộc sống của bạn là của bạn.

Tôi có thể cho bạn công cụ. Tôi có thể cho bạn câu hỏi. Tôi có thể cho bạn sự thật của tôi. Nhưng tôi không thể cho bạn sự thật của bạn. Có người cần tìm. Và việc tìm đó, dù mệt, là điều làm cho bạn lớn.

Có người cần tự tìm

Có người cần tự tìm không phải vì tôi không muốn giúp. Mà vì tôi không thể. Không ai có thể. Bạn là người duy nhất biết bạn. Bạn là người duy nhất sống cuộc sống của bạn. Bạn là người duy nhất chịu trách nhiệm.

Và trách nhiệm đó, dù nặng, là tự do. Vì khi bạn chịu trách nhiệm, bạn có quyền lực. Quyền lực để chọn. Quyền lực để thay đổi. Quyền lực để sống. Và quyền lực đó không ai có thể lấy đi.

Vậy đây không phải kết thúc. Đây là bắt đầu. Bắt đầu của bạn. Không phải của tôi. Bạn đã đọc đến đây. Nhưng đọc không đủ. Có người cần làm. Có người cần sống. Có người cần tìm.

Đây là bắt đầu

Đây là bắt đầu của đường đi thực sự. Đường đi mà bạn đi một mình. Không phải vì không ai quan tâm. Mà vì không ai có thể đi thay bạn. Bạn có thể có bạn đồng hành. Nhưng bạn vẫn phải bước. Bạn vẫn phải chọn. Bạn vẫn phải sống.

Và tôi, ở đây, ở cuối cuốn sách này, chúc bạn may mắn. Không phải may mắn theo cách thông thường. Không phải may mắn để chuyện ấy. Mà may mắn để tìm thấy chính mình. Để tìm thấy ý nghĩa. Để tìm thấy bình an.

Và bình an đó, dù không hoàn hảo, là tất cả. Vì cuối cùng, chúng ta không tìm chuyện ấy. Chúng ta không tìm giàu có. Chúng ta không tìm danh tiếng. Chúng ta tìm bình an. Và bình an đó, khi bạn tìm thấy, bạn biết rằng bạn đã về nhà.

Về nhà không có nghĩa là một nơi. Về nhà có nghĩa là một cảm giác. Cảm giác rằng bạn ở đúng nơi. Cảm giác rằng bạn là đúng người. Cảm giác rằng dù mọi thứ không hoàn hảo, nó đúng.

Và cảm giác đó, dù hiếm, là điều tôi chúc cho bạn. Không phải từ xa. Không phải từ trên cao. Mà từ ngang hàng. Từ người này đến người kia. Từ người đang tìm đến người đang tìm.

Vậy tìm đi. Không vội. Không sợ. Không cần đích đến. Chỉ cần bước. Và trong mỗi bước, bạn sẽ tìm thấy điều có người cần. Không phải điều tôi nói. Mà điều bạn cảm thấy. Và cảm giác đó, dù không rõ ràng, là đủ.

Đủ rồi. Thực sự đủ rồi.

Chương 52 - Khi Công Việc Trở Thành Người Lạ

Khi bạn không còn nhận ra công việc của mình

Tôi đã từng có một công việc mà tôi nghĩ tôi hiểu. Tôi biết khách hàng là ai. Tôi biết sản phẩm là gì. Tôi biết quy trình ra sao. Và rồi một sáng, tôi mở cửa văn phòng và tôi nhìn quanh, và tôi không nhận ra. Không phải vì có gì thay đổi. Mà vì tôi đã thay đổi. Và khi tôi thay đổi, công việc trở thành người lạ.

Người lạ ở đây không phải kẻ thù. Người lạ chỉ là một người mà bạn không còn quen. Một người mà bạn từng biết. Nhưng bây giờ, khi bạn nhìn vào họ, bạn thấy một khoảng cách mà bạn không nhớ có từ khi nào.

Tôi đã ngồi xuống bàn làm việc hôm đó. Tôi mở máy tính. Tôi nhìn vào những email chưa đọc. Tôi nhìn vào lịch họp. Tôi nhìn vào những con số trong báo cáo. Và mọi thứ đều ở đó. Đúng vị trí. Đúng định dạng. Đúng quy trình. Nhưng tôi không còn cảm thấy chúng là của tôi. Chúng là của một người khác. Một người mà tôi đã từng là, và bây giờ không còn nữa.

Khoảng cách không phải lỗi

Khoảng cách giữa bạn và công việc của bạn không phải lỗi. Nó là dấu hiệu. Dấu hiệu rằng bạn đã đi qua một điều gì đó. Dấu hiệu rằng có một phần trong bạn đã lớn lên trong khi phần khác vẫn còn ở chỗ cũ. Và khoảng cách đó, dù khó chịu, là điều cần thiết.

Tôi đã từng nghĩ rằng nếu tôi cảm thấy xa lạ với công việc, tôi đã hỏng. Tôi đã mất nhiệt huyết. Tôi đã không còn xứng đáng. Nhưng tôi đã thấy rằng không phải vậy. Khoảng cách đó là cách mà bạn nhận ra rằng có một điều gì đó cần được nhìn lại. Không phải để vứt bỏ. Không phải để giữ lại bằng mọi giá. Mà để nhìn lại.

Nhìn lại không có nghĩa là thay đổi. Nhìn lại chỉ có nghĩa là nhìn. Và trong cái nhìn đó, đôi khi bạn thấy rằng bạn vẫn muốn cái mình đang có. Chỉ là bạn muốn nó theo cách khác. Và đôi khi bạn thấy rằng bạn không còn muốn nó nữa. Và cả hai đều đúng. Vì cả hai đều thật.

Người lạ không cần xua đuổi

Khi công việc trở thành người lạ, thay vì xua đuổi. Thay vì cố làm cho nó quen lại bằng cách lao vào nó mạnh hơn. Đó là phản ứng đầu tiên của hầu hết mọi người. Họ làm việc nhiều giờ hơn. Họ đặt mục tiêu cao hơn. Họ tham gia nhiều dự án hơn. Như thể nếu họ làm đủ nhiều, cảm giác xa lạ sẽ biến mất.

Nhưng nó không biến mất. Nó chỉ bị che lại. Và khi nó được che lại đủ lâu, nó trở thành nền tảng. Nền tảng của một cuộc sống mà bạn không còn nhận ra chính mình. Và đến lúc nào đó, có thể là năm năm sau, có thể

là mười năm sau, bạn sẽ ngồi xuống và bạn sẽ tự hỏi: tôi đã làm gì với cuộc đời mình?

Câu hỏi đó, khi nó đến, không có câu trả lời dễ. Vì câu trả lời nằm trong một khoảng thời gian dài mà bạn đã không nhìn. Và để nhìn lại khoảng thời gian đó, có người cần can đảm. Can đảm để thấy rằng bạn đã sống một cuộc đời không hoàn toàn là của bạn. Và sự thấy đó, dù đau, là bước đầu tiên để bạn có thể sống một cuộc đời thật sự của bạn.

Quen lại không phải mục tiêu

Quen lại không phải mục tiêu. Mục tiêu, nếu có, là hiểu. Hiểu tại sao có khoảng cách. Hiểu khoảng cách đó nói gì về bạn. Hiểu bạn muốn làm gì với hiểu biết đó.

Có những người chọn ở lại. Họ thấy khoảng cách, họ thừa nhận nó, và họ vẫn ở lại. Không phải vì họ già vờ. Mà vì họ thấy rằng ở lại, với ý thức về khoảng cách, là điều đúng cho họ lúc này. Và có những người chọn đi. Họ thấy khoảng cách, và họ biết rằng nếu họ ở lại, họ sẽ tự phản bội. Cả hai lựa chọn đều có giá. Và cả hai đều có giá trị.

Điều quan trọng không phải bạn chọn cái nào. Điều quan trọng là bạn chọn với ý thức. Không phải vì sợ. Không phải vì áp lực. Không phải vì kỳ vọng của người khác. Mà vì bạn đã nhìn, đã thấy, và đã quyết định.

Chương 53 - Những Gì Không Cần Đo Lường

Đo lường là một thói quen

Trong kinh doanh, chúng ta đo lường mọi thứ. Doanh thu. Lợi nhuận. Tăng trưởng. Hiệu suất. Tỷ lệ chuyển đổi. Mức độ hài lòng. Chúng ta tin rằng những gì không đo được không tồn tại. Và những gì đo được phải được tối ưu. Đó là logic của kinh doanh hiện đại.

Nhưng tôi đã thấy rằng có những thứ quan trọng nhất lại không thể đo. Và nếu bạn cố gắng đo chúng, bạn sẽ phá hỏng chúng. Vì bản chất của chúng nằm ở chỗ không thể đo.

Tôi đã từng làm việc với một đội ngũ rất hiệu quả. Mọi chỉ số đều tốt. Hiệu suất cao. Sai sót thấp. Tốc độ nhanh. Nhưng có một điều mà chỉ số không cho thấy: rằng không ai trong đội ngũ đó muốn tới văn phòng vào sáng thứ hai. Họ tới vì họ phải tới. Họ làm vì họ cần làm. Và cái phải đó, dù không xuất hiện trong báo cáo, lại quyết định mọi thứ.

Cái không đo được vẫn ảnh hưởng

Cái không đo được vẫn ảnh hưởng. Có khi còn ảnh hưởng nhiều hơn cái đo được. Một đội ngũ mà mọi người tin tưởng nhau sẽ hoạt động khác một đội ngũ mà mọi người nghi ngờ. Một công ty mà người sáng lập thực sự quan tâm sẽ khác một công ty mà người sáng lập chỉ đang đếm tiền. Một sản phẩm được tạo ra với sự chú ý sẽ khác một sản phẩm được tạo ra với áp lực deadline.

Những khác biệt đó không nằm trong bảng cân đối kế toán. Nhưng chúng nằm trong từng tương tác. Trong từng email. Trong từng cuộc họp. Trong từng quyết định nhỏ. Và sau một thời gian, chúng tích lũy. Và sự tích lũy đó tạo ra một điều mà người ngoài có thể cảm nhận nhưng không thể giải thích.

Tôi đã từng vào một văn phòng và biết ngay rằng có điều gì đó không ổn. Không phải vì tôi thấy biểu đồ xấu. Mà vì tôi cảm thấy nó. Trong cách mọi người không nhìn nhau. Trong cách những lời nói có khoảng cách. Trong cách không khí dường như nặng hơn. Những điều đó không có trong báo cáo. Nhưng chúng có thật. Và chúng quan trọng.

Sự chú ý không đo được

Sự chú ý không đo được. Bạn có thể đo thời gian một người ngồi ở bàn. Nhưng bạn không thể đo họ có thực sự ở đó hay không. Bạn có thể đo số cuộc họp một người tham gia. Nhưng bạn không thể đo họ có nghe hay không. Bạn có thể đo số dòng code một lập trình viên viết. Nhưng bạn không thể đo chất lượng của tư duy đằng sau những dòng code đó.

Và chính sự chú ý, cái không đo được đó, lại là điều tạo ra sự khác biệt giữa công việc tầm thường và công việc đặc biệt. Giữa một sản phẩm tốt và một sản phẩm có hồn. Giữa một dịch vụ chấp nhận được và một dịch vụ đáng nhớ.

Tôi đã từng làm việc với một người thợ thủ công. Anh ta làm những món đồ gỗ nhỏ. Anh ta không quảng cáo. Anh ta không có website đẹp. Anh ta không có chiến lược marketing. Nhưng người ta tìm đến anh. Vì khi bạn cầm một món đồ anh làm, bạn cảm nhận được điều gì đó. Một sự chú ý đã được dành cho từng đường nét. Một sự kiên nhẫn đã được dành cho từng chi tiết. Và điều đó, dù không thể giải thích, lại là điều quý nhất.

Một số thứ cần được giữ ở chỗ không đo

Tôi không nói rằng đo lường là sai. Tôi nói rằng đo lường có giới hạn. Và việc nhận ra giới hạn đó là một dạng khôn ngoan. Khôn ngoan của người biết rằng có những thứ cần được nhìn theo cách khác. Không bằng số. Không bằng biểu đồ. Mà bằng sự hiện diện.

Có một thứ mà tôi không muốn đo: lý do tôi làm công việc này. Vì khi tôi cố đo nó, nó biến thành một thứ nhỏ hơn nó. Nó biến thành "tôi làm vì X". Nhưng lý do thực sự không phải X. Lý do thực sự nằm ở chỗ tôi không thể nói rõ. Và sự không thể nói rõ đó không phải vì tôi không hiểu. Mà vì có những điều quá sâu để được tóm gọn trong một câu.

Và tôi sẽ giữ chúng ở đó. Không đo. Không phân tích. Không tối ưu. Chỉ giữ. Vì có những thứ chỉ tồn tại khi được để nguyên.

Chương 54 - Khi Bạn Đã Quá Già Để Bắt Đầu Lại

Cảm giác quá già

Có một cảm giác trong kinh doanh mà ít người nói tới: cảm giác quá già để bắt đầu lại. Không phải về tuổi tác. Mà về tinh thần. Bạn đã đầu tư quá nhiều vào cái mình đang có. Bạn đã quen với một vai trò. Bạn đã xây dựng một danh tiếng. Và việc nghĩ về việc bỏ tất cả để bắt đầu lại có vẻ như một sự xa xỉ mà bạn không còn dám có.

Tôi đã có cảm giác đó. Nhiều lần. Có những lúc tôi nhìn vào công việc mình đang làm và biết rằng nó không còn đúng nữa. Nhưng tôi không dám đổi. Vì đổi có nghĩa là vứt bỏ những năm tôi đã đầu tư. Đổi có nghĩa là thừa nhận rằng tôi đã sai. Đổi có nghĩa là bắt đầu từ con số không trong khi mọi người xung quanh đã ở vị trí cao.

Và cảm giác đó, dù vô lý theo lý thuyết, lại rất thực theo trải nghiệm. Vì chúng ta không phải là máy tính có thể format và cài lại. Chúng ta là con người, mang theo lịch sử của mình. Và lịch sử đó có trọng lượng.

Trọng lượng của những gì đã làm

Trọng lượng của những gì bạn đã làm là thật. Bạn không thể bỏ qua nó. Năm năm xây dựng một thương hiệu. Mười năm phát triển một mạng lưới. Hai mươi năm tích lũy kiến thức trong một lĩnh vực. Đó không phải những thứ bạn có thể vứt đi như vứt một cái áo cũ.

Nhưng có một điều tôi đã học được: trọng lượng đó không có nghĩa là họ phải tiếp tục đi cùng hướng. Trọng lượng đó có thể được mang theo. Có thể được chuyển đổi. Có thể được sử dụng như nền tảng cho một điều gì đó khác.

Tôi biết một người đã làm luật sư hai mươi lăm năm. Anh ta chuyện ấy. Anh ta giàu. Anh ta được tôn trọng. Và một ngày, anh ta quyết định mở một xưởng làm bánh mì. Mọi người nghĩ anh ta điên. Bỏ tất cả để làm thợ bánh mì? Nhưng anh ta không bỏ. Anh ta chỉ chuyển. Và những kỹ năng anh ta đã học làm luật, sự chính xác, sự kiên nhẫn, khả năng đọc người, tất cả đều theo anh ta vào xưởng bánh. Chỉ là chúng được dùng cho một mục đích khác.

Bắt đầu lại không phải xóa đi

Bắt đầu lại không phải xóa đi. Bắt đầu lại là sắp xếp lại. Là dùng những gì bạn đã có theo cách mới. Là thừa nhận rằng những gì bạn đã đầu tư không bị mất, chúng chỉ được tái cấu trúc.

Và sự tái cấu trúc đó, dù khó, đôi khi là điều cần thiết. Vì nếu bạn không tái cấu trúc, bạn sẽ tiếp tục đi theo một hướng mà bạn đã biết là không đúng. Và mỗi năm trôi qua, bạn sẽ thêm vào trọng lượng. Cho đến khi trọng lượng đó đè bạn xuống đất.

Tôi không nói rằng có người nên thay đổi. Tôi không nói rằng bạn không nên thay đổi. Tôi nói rằng cảm giác quá già để bắt đầu lại là một ảo tưởng. Một ảo tưởng được tạo ra bởi nỗi sợ. Và khi bạn nhìn vào nỗi sợ đó, bạn sẽ thấy rằng nó không phải là sự thật về bạn. Nó chỉ là một câu chuyện bạn đã kể cho bản thân mình.

Mọi thời điểm đều có thể là điểm bắt đầu

Mọi thời điểm đều có thể là điểm bắt đầu. Không phải vì mọi thời điểm đều đúng. Mà vì sự bắt đầu không bị ràng buộc bởi thời điểm. Nó bị ràng buộc bởi sự sẵn sàng của bạn.

Và sự sẵn sàng không đến theo lịch. Nó đến khi nó đến. Và khi nó đến, không có chuyện quá già hay quá trẻ. Chỉ có chuyện bạn đã sẵn sàng hay chưa.

Tôi đã thấy người bảy mươi tuổi bắt đầu một thứ mà họ thực sự yêu, và họ sống mười lăm năm tiếp theo đây hơn ba mươi năm trước đó. Tôi cũng đã thấy người ba mươi tuổi quá sợ để bắt đầu, và họ dành bốn mươi năm tiếp theo trong một công việc mà họ không bao giờ thực sự ở.

Tuổi không phải vấn đề. Sự thật là vấn đề. Sự thật về điều bạn muốn. Sự thật về điều bạn sợ. Sự thật về điều bạn sẵn sàng đánh đổi để có điều bạn muốn. Và sự thật đó, dù đến lúc nào, là điều quyết định.

Chương 55 - Sự Tử Tế Không Phải Chiến Lược

Tử tế không phải để thắng

Trong kinh doanh, người ta nói nhiều về tử tế như một chiến lược. Tử tế với khách hàng để giữ họ. Tử tế với nhân viên để họ trung thành. Tử tế với đối tác để có lợi thế. Như thể tử tế là một công cụ trong hộp đồ nghề. Một thứ bạn rút ra khi cần.

Nhưng tôi đã thấy rằng tử tế khi nó là chiến lược thì không phải tử tế. Đó là tính toán. Và mọi người có thể cảm nhận sự khác biệt. Họ không nói ra. Họ có thể không ý thức rõ. Nhưng họ cảm thấy. Họ cảm thấy khi bạn tử tế vì bạn quan tâm. Và họ cảm thấy khi bạn tử tế vì bạn muốn đạt được điều gì đó.

Tử tế thực sự không có lý do. Nó không phải vì để có lại. Nó chỉ là cách bạn ở với người khác. Và khi nó là cách bạn ở, nó tạo ra một loại không gian mà chiến lược không bao giờ tạo ra được.

Tử tế trong kinh doanh

Tử tế trong kinh doanh không có nghĩa là yếu. Nó không có nghĩa là cho đi mọi thứ. Nó không có nghĩa là không có ranh giới. Tử tế chỉ có nghĩa là bạn nhìn người trước mặt như một người, không phải như một tài nguyên, một cơ hội, hay một con số trong báo cáo.

Tôi đã từng làm việc với một người mà mọi cuộc trò chuyện với họ đều có cảm giác như một giao dịch. Họ chào tôi với một mục đích. Họ hỏi thăm tôi với một mục đích. Họ cười với tôi với một mục đích. Mọi thứ đều dẫn đến một cái gì đó họ muốn. Và sau một thời gian, tôi không muốn gặp họ nữa. Không phải vì họ đã làm điều gì sai. Mà vì tôi mệt. Mệt vì phải luôn ở trong vai một mục đích cho người khác.

Tôi cũng đã từng làm việc với một người khác. Mỗi cuộc trò chuyện với họ đều có cảm giác như một cuộc gặp giữa hai người. Họ có thể có việc cần. Họ có thể có yêu cầu. Nhưng việc và yêu cầu đó không xóa đi việc tôi là một người. Và tôi muốn gặp họ. Nhiều lần. Vì với họ, tôi không phải là tài nguyên. Tôi là tôi.

Tử tế không có chi phí

Người ta hay nói tử tế có chi phí. Bạn cho người này, người khác sẽ lợi dụng. Bạn mềm với nhân viên này, nhân viên khác sẽ ngại nói thật. Bạn dễ với khách hàng này, khách hàng khác sẽ đòi hỏi.

Có thể đúng một phần. Nhưng có một chi phí mà người ta không nói: chi phí của việc không tử tế. Đó là chi phí của một môi trường mà mọi người để phòng nhau. Chi phí của những quyết định được đưa ra trong sự sợ hãi thay vì tin tưởng. Chi phí của việc dần dần biến thành một người mà bạn không nhận ra trong gương.

Tôi đã từng nghĩ rằng tử tế là điểm yếu trong kinh doanh. Tôi đã từng cố gắng cứng rắn hơn. Lạnh hơn. Tính toán hơn. Và tôi đã đạt được một số thứ. Nhưng tôi cũng đã mất một số thứ. Và những thứ tôi mất, dù không xuất hiện trong báo cáo, lại là những thứ tôi không thể mua lại bằng tiền.

Tử tế là cách bạn tồn tại

Tử tế là cách bạn tồn tại trong thế giới. Không phải kỹ thuật. Không phải chiến lược. Không phải hành vi có thể tập. Nó là phẩm chất phát ra từ nơi bạn thực sự là.

Và nếu bạn không thực sự tử tế, không có cách giả vờ nào kéo dài. Người ta sẽ thấy. Có thể không ngay. Có thể không trong cuộc gặp đầu. Nhưng theo thời gian, cái thật sẽ lộ ra. Và cái thật, dù tốt hay xấu, sẽ là điều người ta nhớ về bạn.

Tôi không viết điều này để khuyên bạn tử tế. Tôi không có quyền đó. Tôi chỉ mô tả một điều tôi đã thấy: rằng những doanh nghiệp và những con người tồn tại lâu dài, một cách thực sự, thường có một cái gì đó mà bạn có thể gọi là tử tế. Không hoàn hảo. Không lúc nào cũng có. Nhưng đủ để tạo ra một dấu vết khác với những doanh nghiệp chỉ biết tính.

Chương 56 - Khi Mọi Thứ Đã Được Nói

Đã nói đủ

Tôi đã viết nhiều rồi. Và đến lúc này, tôi cảm thấy mình đã nói đủ. Không phải vì tôi đã giải đáp mọi câu hỏi. Tôi không giải đáp gì cả. Mà vì tôi đã nói những gì tôi có thể nói, và phần còn lại không thuộc về tôi.

Phần còn lại thuộc về bạn. Phần còn lại là cuộc đời mà bạn sẽ sống sau khi đóng cuốn sách này lại. Phần còn lại là những quyết định bạn sẽ đưa ra trong những đêm khuya khi không ai nhìn. Phần còn lại là cách bạn sẽ đối xử với người ngồi đối diện trong cuộc họp ngày mai. Tôi không có cách nào để chạm tới phần đó. Và tôi cũng không nên cố.

Một cuốn sách không thay đổi ai

Một cuốn sách không thay đổi ai. Tôi nói điều này không phải để khiêm tốn. Tôi nói vì đó là điều tôi đã quan sát. Người ta đọc sách, người ta gật đầu, người ta đánh dấu trang, người ta chia sẻ với bạn bè. Và rồi cuộc sống của họ tiếp tục như trước. Đôi khi có một câu họ nhớ. Đôi khi có một ý họ ngắm. Nhưng cốt lõi của họ không đổi vì một cuốn sách.

Cốt lõi đời vì sự sống. Vì những gì xảy ra với họ. Vì những lựa chọn họ đưa ra trong những khoảnh khắc khó. Vì cách họ ngồi với chính mình khi không có gì để làm. Sách có thể là một người bạn đồng hành. Sách có thể là một tấm gương. Nhưng sách không thể thay thế việc sống.

Vậy nếu bạn đã đọc đến đây và bạn cảm thấy đã có gì đó dịch chuyển trong bạn, có lúc biết rằng cuốn sách không làm điều đó. Bạn đã làm. Cuốn sách chỉ có mặt khi sự dịch chuyển đó xảy ra. Và đó là tất cả những gì một cuốn sách có thể làm.

Cảm ơn bạn đã ở đây

Cảm ơn bạn đã ở đây. Không phải đã đọc. Mà đã ở đây. Vì đọc và ở đây không phải một thứ. Đọc là di chuyển mắt qua các dòng chữ. Ở đây là cho phép những dòng chữ chạm vào bạn. Và bạn không cần đọc cách thứ hai để hoàn thành cuốn sách. Nhưng nếu bạn đã đọc cách thứ hai, dù chỉ một vài lần, dù chỉ ở một vài chương, thì tôi cảm ơn.

Vì viết là một việc cô đơn. Bạn ngồi một mình trước màn hình. Bạn không biết ai sẽ đọc. Bạn không biết liệu có ai đọc. Bạn không biết những gì bạn viết có chạm tới ai không. Và khi bạn biết rằng có ai đó đã đọc, đã ở đây, đã cho phép những dòng chữ chạm vào họ, thì sự cô đơn đó giảm đi. Không hoàn toàn. Nhưng đủ.

Không có kết luận

Tôi sẽ không kết luận. Vì cuốn sách này không phải để kết luận điều gì. Nếu có kết luận, nó sẽ phản bội tất cả những gì tôi đã cố viết. Cuốn sách này là về việc ở lại trong câu hỏi. Và ở lại trong câu hỏi có nghĩa là không có câu trả lời. Có nghĩa là không có cái kết được gói gọn.

Vậy tôi để cuốn sách kết thúc ở đây. Không có lời chia tay. Không có lời chúc. Không có lời kêu gọi. Chỉ là một sự dừng. Như khi hai người ngồi với nhau im lặng, và rồi một người đứng lên đi. Không cần nói gì. Cả hai đều biết rằng đã đến lúc.

Chương 57 - Ghi Chú Cuối Cho Người Đã Ở Lại

Vài điều tôi quên nói

Có vài điều tôi quên nói. Hoặc không quên, mà là tôi không tìm được chỗ để nói. Tôi viết ở đây không phải để bổ sung. Mà chỉ vì khi viết xong, vài điều vẫn còn nguyên đó, chưa được đặt xuống.

Điều đầu tiên là về cuộc trò chuyện. Tôi đã viết nhiều về sự im lặng, nhưng tôi không viết đủ về cuộc trò chuyện. Cuộc trò chuyện thật, không phải trao đổi thông tin, là một dạng cộng tác rất hiếm trong môi trường công việc. Hai người ngồi xuống, không có chương trình, không có mục tiêu, chỉ có sự sẵn sàng nghe. Loại cuộc trò chuyện đó có thể làm thay đổi hướng đi của một dự án. Có thể làm thay đổi cách hai người làm việc với nhau. Có thể làm thay đổi cả cách họ nhìn về nghề nghiệp của mình.

Nhưng nó đòi hỏi một điều rất khó: họ phải không có gì để chứng minh. Khi bạn ngồi xuống với ai đó và bên trong bạn vẫn cần họ thấy bạn giỏi, vẫn cần họ đồng ý với bạn, vẫn cần họ xác nhận một điều gì đó về bạn, thì cuộc trò chuyện không thật. Nó là một cuộc đàm phán được ngụy trang. Và người đối diện sẽ cảm nhận điều đó dù họ không nói ra.

Cuộc trò chuyện không có chương trình

Tôi đã từng có một cuộc gặp với một người. Chúng tôi đã đồng ý gặp để bàn về một dự án. Nhưng khi gặp, không ai trong hai chúng tôi mở chủ đề đó. Chúng tôi chỉ ngồi và nói về những điều khác. Về cuốn sách mới đọc. Về một quán cà phê đã đóng cửa. Về cảm giác kỳ lạ khi đi qua một con phố quen mà thấy nó đã thay đổi.

Khi cuộc gặp kết thúc, chúng tôi chia tay mà chưa bàn dự án. Đi về, tôi không cảm thấy đã lãng phí thời gian. Tôi cảm thấy đã có một cuộc gặp thật. Và sau đó vài tuần, dự án được giải quyết trong một email duy nhất. Vì cuộc gặp đã làm điều mà nó cần làm: nó đã đặt nền cho sự tin tưởng. Và sự tin tưởng làm cho mọi quyết định kỹ thuật trở nên nhanh chóng.

Nếu lúc đó chúng tôi tập trung vào dự án, có lẽ chúng tôi sẽ tranh luận về chi tiết, sẽ thỏa hiệp, sẽ kết thúc với một thỏa thuận mà cả hai đều không hoàn toàn hài lòng. Nhưng vì chúng tôi không cố giải quyết dự án, chúng tôi đã giải quyết một thứ sâu hơn dự án. Và khi thứ sâu hơn được giải quyết, dự án tự giải quyết.

Điều tôi chưa hiểu rõ

Điều thứ hai tôi muốn nói là điều tôi chưa hiểu rõ. Tôi không có quyền viết về nó như thể tôi biết. Nhưng tôi nghĩ tôi vẫn cần viết, vì có khi đặt một câu hỏi ra cho người khác cũng là một cách để hiểu nó dần.

Câu hỏi là: tại sao có những người mà mọi việc họ làm đều có một dạng cảm xúc nhất quán, dù họ làm gì? Họ có thể là doanh nhân, là họa sĩ, là nhà giáo. Họ có thể làm ở những lĩnh vực hoàn toàn khác nhau. Nhưng nếu bạn dành thời gian với họ, bạn sẽ cảm nhận được một thứ giống nhau giữa các công việc của họ. Một dạng tinh thần. Một dạng phẩm chất. Một dạng giọng nói trầm lặng phát ra từ mỗi điều họ chạm vào.

Tôi không biết gọi nó là gì. Có người gọi là phong cách. Có người gọi là dấu ấn cá nhân. Có người gọi là tính chân thật. Nhưng các từ đó đều không chính xác. Phong cách quá bề mặt. Dấu ấn quá hình thức. Tính chân thật quá đạo đức. Cái tôi muốn nói không phải bề mặt, không phải hình thức, cũng không phải đạo đức. Nó là một cái gì đó nằm sâu hơn. Một cái gì đó mà người làm không cố tạo ra, nhưng nó vẫn xuất hiện trong mỗi việc họ làm.

Khi nào điều đó xuất hiện

Tôi nghĩ điều đó xuất hiện khi người làm không còn ngăn cách giữa mình và việc mình làm. Không phải họ trở nên đồng nhất với công việc. Họ không bị nuốt chửng bởi công việc. Mà ngược lại: họ ở trong công việc một cách trọn vẹn, nhưng vẫn giữ được khoảng cách của một người đang chứng kiến. Họ vừa làm vừa nhìn mình làm. Họ vừa tham gia vừa không bị cuốn đi.

Trạng thái đó không phải tự nhiên. Phần lớn mọi người hoặc bị cuốn đi hoàn toàn, không còn nhìn thấy mình, hoặc đứng ngoài, không thực sự làm. Trạng thái giữa, ở trong mà vẫn nhìn được, là một dạng kỷ luật nội tâm rất khó duy trì. Và những người làm được điều đó thường không nói về nó. Vì khó nói. Vì nói ra dễ làm cho nó nghe như một kỹ thuật, mà nó không phải kỹ thuật.

Tôi không biết làm thế nào để vào trạng thái đó. Tôi chỉ biết khi tôi ở đó, công việc của tôi khác. Không phải tốt hơn theo nghĩa thông thường. Mà thật hơn. Và khi nó thật, người ta cảm nhận được. Họ không nói ra. Nhưng họ đối xử với công việc đó khác. Họ trân trọng nó theo một cách mà tôi không thể giải thích.

Một lời cảm ơn cho người chưa từng thấy

Điều thứ ba là một lời cảm ơn. Cảm ơn những người đã làm việc với tôi trong nhiều năm, và đã không nói cho tôi biết khi tôi sai. Không phải vì họ sợ. Mà vì họ thấy rằng tôi cần tự nhận ra. Họ đứng bên cạnh, không can thiệp, để tôi đi qua những lỗi của mình.

Đó là một loại từ tế rất hiếm. Vì hầu hết mọi người, khi thấy người khác sai, đều muốn sửa. Họ muốn nói. Họ muốn cảnh báo. Họ muốn cứu người khác khỏi những gì họ đã trải qua. Nhưng có những lúc, sự can thiệp đó cướp đi của người sai cái mà họ cần nhất: trải nghiệm của việc nhận ra. Và những người đứng bên cạnh tôi đã biết điều đó. Họ đã để tôi đi qua. Và họ chỉ ở đó khi tôi quay lại, không phải để nói tôi sai, mà để cùng tôi nhìn lại điều đã xảy ra.

Tôi không kể tên họ. Họ không cần được nhắc đến. Nhưng nếu có ai trong số họ tình cờ đọc cuốn sách này, tôi muốn họ biết rằng cách họ đã ở cạnh tôi đã định hình nhiều thứ trong tôi mà tôi không thể đo. Cảm ơn vì

đã không vội cứu tôi. Cảm ơn vì đã tin rằng tôi sẽ tự về.

Còn vài câu tôi muốn nói

Còn vài câu nữa tôi muốn nói. Chúng không liên kết với nhau. Chúng chỉ là những câu rời mà tôi muốn để ở đây, không vì lý do gì cụ thể.

Thay vì nghĩ rằng có người cần chữa cái gì đó trong mình trước khi có thể làm việc tốt. Bạn không bị hỏng. Bạn chỉ là người. Và người luôn có những phần chưa nguyên vẹn. Đó là điều kiện sống, không phải vấn đề cần giải quyết.

Thay vì tin những người nói với bạn rằng họ biết cách. Không ai biết cách. Họ chỉ biết cách của họ. Và cách của họ có thể đúng cho họ, nhưng không nhất thiết đúng cho bạn. Họ phải tự tìm cách của mình. Và quá trình tự tìm đó không có người dẫn đường nào có thể thay thế.

Thay vì đo cuộc đời mình bằng các cột mốc mà người khác đặt ra. Cột mốc là thứ tiện cho việc so sánh. Nhưng cuộc đời không phải để so sánh. Nó là để sống. Và sống không có cột mốc. Nó chỉ có những ngày tiếp nối nhau.

Và cuối cùng: nếu một ngày bạn cảm thấy không còn nhận ra mình trong gương, thay vì hoảng. Đó không phải dấu hiệu của sự sụp đổ. Đó có thể là dấu hiệu của một sự dịch chuyển sâu mà bạn đang đi qua. Có lúc cho nó thời gian. Và thay vì cố làm cho mình trở lại như cũ. Vì cái cũ có khi không phải là chỗ có người nên trở lại.

Chương 58 - Khoảng Trắng Cuối Trang

Trang sách không phải nơi kết thúc

Trang sách cuối cùng không phải nơi kết thúc. Nó chỉ là chỗ mực dừng lại. Nhưng cái đã được viết ra vẫn còn tiếp tục trong người đã đọc. Và cái đó, dù nhỏ, là điều mà tôi không kiểm soát được. Tôi không biết những gì tôi viết sẽ tiếp tục như thế nào trong bạn. Tôi không biết bạn sẽ nhớ gì, quên gì, hiểu sai gì, hiểu đúng gì.

Đó không phải lo lắng của tôi. Một cuốn sách, khi được phát ra, không còn thuộc về người viết nữa. Nó thuộc về người đọc. Và mỗi người đọc lấy ra một phiên bản khác nhau. Phiên bản của bạn có thể không giống phiên bản tôi viết. Có khi nó sâu hơn. Có khi nó nông hơn. Có khi nó hoàn toàn khác. Tất cả đều ổn. Vì khi tôi đã viết xong, tôi đã làm phần của mình. Phần còn lại không phải của tôi.

Khoảng trắng quan trọng

Trong sách, khoảng trắng quan trọng không kém chữ. Khoảng trắng giữa các đoạn cho phép người đọc thở. Khoảng trắng giữa các chương cho phép người đọc nghỉ. Khoảng trắng ở cuối trang, nơi mực không còn, là nơi mà người đọc có thể đặt cuốn sách xuống và nhìn ra ngoài cửa sổ.

Tôi thích những cuốn sách có nhiều khoảng trắng. Không phải vì nó dễ đọc. Mà vì nó tôn trọng người đọc. Nó không cố nhét nhiều thông tin nhất có thể vào mỗi trang. Nó để chỗ. Để cho bạn dừng. Để cho bạn nghỉ. Để cho cái đã đọc có thời gian lắng xuống trước khi cái tiếp theo bắt đầu.

Cuộc sống cũng cần khoảng trắng như vậy. Không phải mỗi khoảnh khắc đều cần được lấp đầy bằng một hoạt động, một mục tiêu, một thông tin. Có những khoảnh khắc tốt nhất là khoảng trắng. Bạn ngồi. Bạn không làm gì. Bạn không nghĩ gì cụ thể. Và trong khoảng trắng đó, một điều gì đó có thể xuất hiện. Hoặc không xuất hiện. Cả hai đều ổn.

Im lặng cuối cùng

Có một loại im lặng mà tôi gọi là im lặng cuối cùng. Không phải im lặng vì không có gì để nói. Mà im lặng vì đã nói đủ. Và sau khi nói đủ, không cần thêm nữa. Không phải thiếu lời. Mà là đủ lời.

Tôi cảm thấy mình đang ở trong loại im lặng đó. Không phải vì cuốn sách đã hoàn hảo. Cuốn sách không bao giờ hoàn hảo. Có những câu tôi có thể viết tốt hơn. Có những ý tôi có thể đào sâu hơn. Có những chương tôi có thể bỏ bớt hoặc thêm vào. Nhưng đến một lúc, người viết phải dừng. Không phải vì đã hoàn thiện. Mà vì đã đủ.

Đủ ở đây không phải đầy đủ. Nó là vừa đủ. Vừa đủ để cuốn sách đứng vững. Vừa đủ để nó có thể đi vào tay người khác. Vừa đủ để nó có thể bắt đầu cuộc đời thứ hai của nó, cuộc đời mà người viết không còn tham gia.

Lời chào không có chia tay

Tôi sẽ không chào tạm biệt. Vì chào tạm biệt là giả vờ rằng chúng ta đã ở cùng nhau. Nhưng chúng ta chưa từng ở cùng nhau theo nghĩa đó. Bạn ở phòng của bạn, đang đọc. Tôi ở phòng của tôi, đã viết xong từ lâu. Chúng ta chưa bao giờ gặp. Có thể sẽ không bao giờ gặp.

Nhưng có một dạng gặp gỡ không cần thân thể. Nó là sự gặp gỡ trong câu chữ. Bạn đọc một câu, và câu đó chạm vào bạn. Trong khoảnh khắc chạm đó, có một sự kết nối giữa người viết và người đọc. Một sự kết nối không cần lời chào. Một sự kết nối không cần lời chia tay.

Sự kết nối đó, nếu nó có thật giữa chúng ta, đã có thật rồi. Và nó sẽ tiếp tục, theo cách của riêng nó, sau khi bạn đóng cuốn sách. Bạn không cần làm gì để giữ nó. Tôi cũng không cần làm gì. Nó tự tồn tại. Hoặc nó tự biến mất. Cả hai khả năng đều có giá trị.

Đặt cuốn sách xuống

Vậy bạn có thể đặt cuốn sách xuống bây giờ. Không cần đọc tiếp. Không cần đọc lại. Không cần ghi nhớ. Đặt nó xuống. Đứng lên. Đi pha một ly nước. Nhìn ra cửa sổ. Hoặc làm bất cứ điều gì bạn muốn làm.

Cuốn sách đã ở đây. Bạn đã ở đây. Cả hai đã làm phần của mình. Và bây giờ, cả hai có thể tách ra. Không có gì mất đi. Không có gì cần giữ. Chỉ có sự nhẹ nhàng của một việc đã được làm xong.

Đặt cuốn sách xuống.

Đã đến lúc.

Ghi chú của người viết

Cuốn sách này được viết trong nhiều khoảng thời gian khác nhau. Có những chương viết trong một buổi tối. Có những chương viết trong nhiều tháng. Có những chương đã được viết lại nhiều lần và bản cuối không giống bản đầu chút nào. Đó là cách tôi làm việc. Không phải vì tôi muốn vậy. Mà vì nó là cách mà mỗi chương đến với tôi.

Tôi không sắp xếp các chương theo thứ tự logic. Tôi sắp xếp chúng theo nhịp của một cuộc trò chuyện. Có những ý đến sớm, có những ý đến muộn. Có những ý lặp lại từ những góc khác nhau, không phải vì tôi quên đã viết, mà vì tôi tin rằng có những điều cần được nói lại theo cách khác. Một câu nghe khi đang khò khác một câu nghe khi đang mệt. Một chương đọc lần đầu khác một chương đọc lần thứ hai. Tôi viết với ý thức về điều đó.

Nếu bạn đã đọc đến đây, bạn đã cho tôi một thứ mà không phải người viết nào cũng có được: sự kiên nhẫn. Cảm ơn vì điều đó. Và nếu sau khi đặt cuốn sách xuống, bạn quên hầu hết những gì đã đọc, cũng không sao. Nếu bạn nhớ một câu, một ý, một khoảnh khắc, thì cuốn sách đã làm việc của nó. Và nếu bạn không nhớ gì

cả, cuốn sách vẫn đã làm việc của nó. Vì việc của nó không phải là để được nhớ. Mà chỉ là để có mặt khi có người cần.

Tôi mong rằng nó đã có mặt khi có người cần.